

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**METİNLER ARASILIK KAVRAMI VE BU KAVRAMIN TÜRK EDEBİYATI
ÖĞRETİM PROGRAMINA GÖRE HAZIRLANMIŞ DOKUZUNCU VE
ONUNCU SINIF TÜRK EDEBİYATI KİTAPLARINDA OKUTULAN ŞİİR
METİNLERİNDE UYGULANABİLİRLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
EMİNE ÇELEBİOĞLU

DANIŞMAN
Prof. Dr. CEMAL KURNAZ

ANKARA 2007

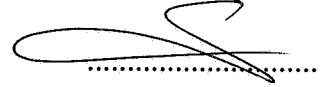
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Emine Çelebioğlu'na ait “Metinler Arasılık Kavramı ve Bu Kavramın Türk Edebiyatı Öğretim Programına Göre Hazırlanmış Dokuzuncu ve Onuncu Sınıf Türk Edebiyatı Kitaplarında Okutulan Şiir Metinlerinde Uygulanabilirliğinin Değerlendirilmesi” adlı çalışma, ...tarihinde jürimiz tarafından” Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

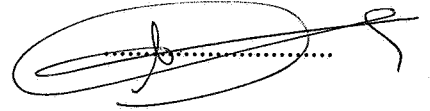
Adı Soyadı

İmza

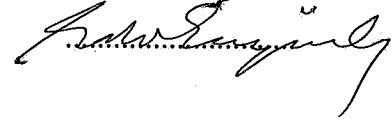
Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Cemal KURNAL

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mustafa TATCI

Üye : Yrd. Doç. Dr. Fahri TENİZİREK

Üye : .....

.....

Üye : .....

.....

ÖZET

METİNLER ARASILIK KAVRAMI VE BU KAVRAMIN TÜRK EDEBİYATI ÖĞRETİM PROGRAMINA GÖRE HAZIRLANMIŞ DOKUZUNCU VE ONUNCU SINIF TÜRK EDEBİYATI KİTAPLARINDA OKUTULAN ŞİİR METİNLERİNDE UYGULANABİLİRLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Emine Çelebioğlu

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cemal Kurnaz

Temmuz 2007

Bu araştırma, metinler arasılık ve metinler arasılığın yeni programa göre hazırlanmış lise ders kitaplarındaki şiir metinlerinde uygulanıp uygulanmadığını belirleme amacıyla hazırlanmıştır. Metinler arasılığın ilköğretim programındaki yeri, lise programındaki yeri, 9–10.sınıf ders kitaplarındaki şiir metinlerinde ne derece uygulandığı ve iki sınıfın ders kitapları arasındaki gönderim olup olmadığı başlıkları da bu araştırmanın alt problemlerini gerçekleştirmektedir.

Araştırma 9. ve 10.sınıf ders kitaplarındaki şiir metinlerinin incelenmesi ve metinler arasılığa müfredatta ne kadar yer verildiğinin tespitiyle yapılandırılmıştır.

Araştırmanın evrenini Ortaöğretim 9–10.sınıf Türk Edebiyatı ders kitapları oluşturmuştur. Örneklem olarak MEB tarafından hazırlanmış Türk Edebiyatı 9–10.sınıf ders kitaplarındaki (MEB, İstanbul, 2006) 79 şiir metni incelenmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, 2006–2007 öğretim yılında kullanılan ders kitapları ve bu kitaplardaki şiir metinlerindeki metinler arası gönderimler kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda şiir metinlerinin; temalar arası, geleneğe, önemli kaynaklara, atasözü ve deyimlere gönderimlerde bulunduğu tespit edilmiş, fakat gönderimde bulunan şiirlerin her iki sınıf kitaplarında da kendi aralarında

gönderimde bulunduklarına ve sınıflar arası gönderim yaptıklarına pek rastlanmamıştır.

Sonuç olarak bu şiirlerin ders kitaplarına geliş güzel yerleştirildiği tespit edilmiştir. Ders kitabı ve müfredat hazırlayıcılarının bu konu üzerine daha bilinçli yaklaşımları gerektiği öngörülmüştür.

ABSTRACT***İNTERTEXTUALİTY AND EVALUATION OF İTS APPLİCABİLİTY TO THE POEMS OF
9TH 10TH CLASS LİTERATURE BOOKS***

Emine Çelebioğlu

Master, Turkish Language and Literature Field

Thesis counselor: Prof. Dr. Cemal Kurnaz

July 2007

The aim of this investigation is to show the intertextuality and to see if the intertextuality is used or not in poems at high school books - which are prepared according to new programme. The place of intertextuality in programme of primary schools, highschools, how much it is used in poems of 9th – 10th class books and if there is a relationship between these two classes, are the subheadings of the investigation.

The investigation consists of analysing the poems and how much place is given to intertextuality in curriculum at 9th – 10th classes' books.

As an example 79 poems in Turkish Literature Book 9 – 10 investigated.

(Turkish Literature 9th Class Lesson Book)

(Turkish Literature 10th Class Lesson Book)

(MEB, Istanbul, 2006)

To gain information in this search the lesson books of 2006 – 2007 and the transmission of the books' poems are used.

In the end of this investigation we see that the poems transfer to theme, custom, important verses, proverbs and idioms. But these poems show us that they don't transfer between classes and among themselves.

As a result we see that these poems are placed to the lesson books at random. Preparatory of the lesson books and curriculum should be more careful and conscious.

ÖNSÖZ

İlk yazılı eserimiz Orhun Abideleri ile başlayan edebiyat tarihimiz, birçok yeni eser ve bu eserleri meydana getiren sanatçılarla 21. yüzyıla kadar devam etmiştir. Meydana getirilen bu eserler kendinden önceki pek çok eserden izler taşımaktadır.

Eser meydana getirmek bir birim işidir. Ve sanatçılar bir şeyler meydana getirmek için önce okuyacaklar, kafalarını birçok bilgiyle dolduracaklar ve sonra o birikimle kendi eserlerini vücuda getireceklerdir. Sanatçı kendi eserini vücuda getirdiğinde de eserin içinde bizi başka eserlere götüren gönderimler olacaktır. Divan Edebiyatımızın son şairi olan Şeyh Galip ünlü mesnevisi Hüsn-ü Aşkta: “Çaldımsa da miri malı çaldım.” diyerek Mevlana’ya gönderimde bulunmaktadır. İşte tespit edilen bu gönderime; “metinler arasılık” denilmektedir.

“Metinler arasılık” edebiyatımızda yeni yeni gelişmekte olan, uygulamada kullanılmış fakat araştırılmaya tabi tutulmamış bir terimdir. Rus biçimcilerinin ortaya çıkardığı bu terim edebiyatımızda da son yıllarda gelişim göstermiştir. İlgili çalışmalar yapılmış, kitaplar yazılmıştır. Fakat bu kavramın eğitim boyutuyla çok fazla ilgilenilmemiş olması, kavramın uygulanmasıyla ilgili endişeleri de beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada Metinler arasılık kavramı ve bu kavramın yeni öğretim programına göre hazırlanmış 9–10.sınıf ders kitaplarında uygulanabilirliği araştırılmıştır.

Araştırmamızda 9–10. sınıf şiir metinlerini tek tek inceleyip metinler arası gönderimleri bulduk. Ve bu gönderimlerle birlikte ders kitaplarının metinler arası ilişkiye uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığını, müfredat programının buna uygun olup olmadığını inceledik.

Çalışmalarım sırasında tüm eksikliğime rağmen beni sabırla karşılayan, kıymetli zamanını bana ayıran tez danışmanım; Prof. Dr. Cemal Kurnaz’a, tezin oluşmasında fazlasıyla emeği geçen Yrd. Doç. Dr. Halit Karatay’a, takıldığım her

konuda bana yardımcı olan Yrd. Doç.Dr. Şeyma Kuran'a, maddi ve manevi desteğini benden esirgemeyen sevgili ailem: Nurcan- Raşit- Engin Çelebioğlu'na, yıldığım zamanlarda başarabileceğimi bana hissettiren ve desteğini esirgemeyen değerli arkadaşım Tamer Taş'a teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	x
I.BÖLÜM: METİNLER ARASILIK	
1.1.METİNLER ARASILIK TANIMI	1
1.2. METİNLER ARASILIK YÖNTEMLERİ	3
II. BÖLÜM: PROBLEM	
2.1.ARAŞTIRMANIN PROBLEMLERİ	5
2.1.1.Problem Durumu	5
2.1.2.Problem Cümlesi	7
2.1.3.Alt Problemler	7
2.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	8
2.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	8
2.4. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI	9

2.5.ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI	9

2.6. ARAŞTIRMANIN TANIMLARI.....	9

III. BÖLÜM: YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	13

3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	13

3.3. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ	13

3.4. VERİLERİN ANALİZİ	13

IV. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

4.1 İlköğretim programında Metinler Arasılığı Ne Kadar Yer

Verildiğiyle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	15

4.2. Metinler Arasılığı Yeni Öğretim Programında Ne Kadar Yer

Verildiğiyle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	21

4.3. 9. Sınıf Ders Kitabındaki Şiir Metinlerinde Metinler Arasılığı Ne Kadar Yer

Verildiğiyle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	23

4.4. 10. Sınıf Ders Kitabındaki Şiir Metinlerinde Metinler Arasılığı Ne Kadar Yer

Verildiğiyle İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	52

4.3. 9–10.Sınıf Ders Kitaplarındaki Şiir Metinlerinde Ortak Metinler Arası

Gönderimlere Ne Kadar Yer Verildiğiyle İlgili Bulgu ve Yorumlar..	73

V. BÖLÜM SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar.....	75

5.2. Öneriler.....	76

KAYNAKLAR.....	77
EKLER	
EK 1.....	84
EK 2.....	138

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. İlköğretim Programında Esas Alınan Temalar

Tablo 2.1. 9.Sınıf Ders Kitabındaki Metinler Arası Gönderimler

Tablo 2.2. 9.Sınıf Ders Kitaplarındaki Şiir Metinlerinin Konularının Sınıflandırılması

Tablo 2.3. 9.Sınıf Ders Kitabındaki Şiir Metinlerinin Gönderimde Bulunduğu

Kaynaklar

Tablo 3.1. 10.Sınıf Ders Kitabındaki Metinler Arası Gönderimler

Tablo 3.2. 10.Sınıf Ders Kitaplarındaki Şiir Metinlerinin Konularının

Sınıflandırılması

Tablo 3.3. 10.Sınıf Ders Kitabındaki Şiir Metinlerinin Gönderimde Bulunduğu

Kaynaklar

Tablo 4.1. 9–10. Sınıf Şiir Metinlerindeki Ortak Temalar

I. BÖLÜM

METİNLER ARASILIK

1.1. Metinler arasilik tanımı

"Olay duygu düşünce ve imajların dil aracılığı ile biçimlendirilmesi sanatı" diye tanımlayabildiğimiz edebiyat, aynı zamanda , "bir bilim kolunun türlü konuları üzerine yazılmış yazı ve eserlerin hepsi" (TDK, 1998, s.670) diye de tanımlanmıştır. Bu tanımlardan yola çıkarak edebiyatın hem sanatı hem de bilimi içine aldığını söylemek mümkündür. "Sanat cephesiyle hemen herkese hitap edebilen edebiyat, bilim cephesiyle ancak edebiyat bilimiyle uğraşan akademisyen ve eleştirmenleri ilgilendirmektedir. " (Sağlık, 2004, s.93, 96) Bu akademisyenler, ya da edebiyat ile uğraşan kişiler teknoloji ilerledikçe, okudukları kitaplara yenileri eklendikçe ortaya yeni kavramlar atmakta ve bunları tartışmaya sunmaktadırlar. Bu kavramlardan biri de "Metinler arasilik" kavramıdır.

Metinler arasilik, 1960'lı yılların sonlarında Kristeva'nın ortaya attığı bir kavram olarak görülse de aslında kavram özünü Mihail Bakhtin'den alır. Bakhtin'in söyleşimcilik adını verdiği metinler arasilik tüm önemine karşılık batıda çok geç tanınmıştır. Bunun nedenini Aktulum; Bakhtin'in yapıtlarının Rusya'da kolayca yayımlanamamasına yayımlansa bile Bakhtin'in başka adlar kullanmasına bağlamıştır. Bakhtin'den neredeyse kırk yıl sonra ortaya çıkan Kristeva'nın Bakhtin'in çalışmalarını Fransa'da tanıtmalarıyla söyleşimcilik kuramı metinler arası adıyla yeni bir kılığa sokulmuş ve batıda benimsenen bir kavram olmuştur. Çeşitli yazarlar ise bu kavramı özde aynı ama değişik sözcükler kullanarak açıklamaktadırlar:

Bir metnin kendinden önceki metinlerle ilişkili olduğu düşüncesi metinler arasilik kavramını doğurmuştur. "Gerçekten de <bazı> metinler çağdaş ya da kendisinden önceki metinlerle yakınlık, benzerlik ya da karşıtlık ilişkilerini devam ettirebilirler" (Kıran, 2000, s.277). İnsanlığın eski çağlardan bu yana devam ettiğini düşündüğümüzde o zamandan bu yana her şey kendinden sonra ortaya çıkan metinlere esin kaynağı olmuştur. "Her anlatı bir kültürün içinde yer alır, bu nedenle, yalnız yaşadığımız dünyanın dil dışı gerçeklerine değil, aynı zamanda kendisinden önceki yazılı ve sözlü öteki metinlere de göndermede bulunabilir. Bu özel

gönderimlere metinler arası ilişki denir” (Kıran, 2000, s.277).

Metinler arasılığı Aytaç da karşılaştırmalı Edebiyat biliminin temel kavramları içinde alır; " İster edebi ister teknik, hiçbir metnin dışı tam kapalı olmadığı görüşüyle edebi metnin dokusuna hem edebiyat alanından hem de başka alanlardan metin parçaları katılabildiğinin, böylece de bütüncül bir deney olma niteliğinin ortaya konması" (Aytaç, 1997, s.154) diye tanımlar.

Nurullah Çetin ise metinler arasılık kavramını ; “Bir şairin kendinden önceki ya da kendi dönemindeki başka yazarların, şairlerin ya da farklı kaynakların değişik metinleriyle bir şekilde ilişkiye girmesi” şeklinde tanımlamaktadır (Çetin, 2006, s.121,122).

Metinler önceleri, çoğunlukla tarihe, yazara, yazarın psikolojisine, ereklerine göre ele alınıyordu. Ancak, sonrada söylemlerin iç içe geçtikleri, yapıtların üst üste gelerek birbirleriyle karıştıkları, her yazınsal metnin aslında "çok sesli" özellikte olduğu metnin ve anlamın büyük ölçüde önceki metinlerden gelen kesitlerin iç içe geçmelerine bağlı olarak üretildiği savı ileri sürülerek yeni bir metin tanım ve anlayışı ortaya konur (Aktulum, 2000, s. 7, 8). Yine Kristeva "başka metinlerden alınan sözcelerin bir kesişme yeri" (Aktulum, 2000, s. 7,8) tanımını yaparken; La Bruyere bu konuyu çok açık bir cümleyle dile getirmiştir: "Her şey daha önce söylenmiştir; yedi bin yıldır insanlar vardılar ve düşünmektedirler. ” Bu cümle atalarımızın başka bir sözüyle de ifade edilebilir: “Gök kubbe altında söylenmemiş söz yoktur. ”

1.2. Metinler arasılık yöntemleri

Metinler arasılık birçok değişik yollarla yapılabilir. Bu yollar tanımlar bölümünde açıklayacağız; Alıntı, Gönderge, Gizli alıntı (Aşıırma), Anıştırma, Yanılsama, Alaycı dönüştürüm, Öykünme gibi kavramlarla ifade edilmektedir. "Alıntılar, metin aktarımları, açık göndermeler okur tarafından hemen anlaşılır ve bunlar doğrudan metinler arası ilişkiyi ilgilendirmez. Buna karşılık, bir metinde, özgün metnin varlığını yansıtmayan, sınırları belirsiz özgün metne sadık ya da tamamen bozulmuş aktarımlara rastlanır. O zaman, örtük metinler arası ilişkiler okurun katılımını ve bir kültürel ortaklığı gerektirir. Yazında bu ilişkiler olgusu, okurun bir yapıtın kendinden önceki öteki yapıtlarla ilişkilerini algılaması koşuluyla önem kazanır" (Kıran,2000,s.283).

1.2.1. Alıntı ya da Metin Aktarımı

Asıl şiir gövdesine başka bir şiiri ya da metni ilave etmeye alıntı veya metin aktarımı denir. Bu tür metinler asıl şiir gövdesinden uzaklaşmış gibi dururlar. Örneğin; Orhan Veli “Kitabe-i Seng-i Mezar” adlı şiirinin 3. bölümünde bir türküden alınmış şu bölümü kullanmıştır: Ölüm Allah'ın emri / Ayrılık olmasaydı.

Divan Edebiyatında ise bu aktarım 'iktibas' ve irsal-i mesel sanatları ile yapılmaktadır. Şair, iletisini, anlamını kuvvetlendirmek, duygu ve düşüncelerini desteklemek, pekiştirmek gerçeklik kazandırmak için ayet ve hadislerden alıntı yaparsa buna iktibas, atasözü ya da o değerde ünlü sözlerden alıntı yaparsa buna irsal-i mesel deniyordu. Günümüzde her ikisini birleştirerek salt alıntı terimi kullanılmaktadır.

1.2.2. Gönderme Yapılan Yapıtlardan Alınan Alıntılar

Okuduğumuz bir romanda anlatıcı, kahramanlardan birinin okuduğu bir eseri ya da ya da eserleri anımsatabilir. Örneğin; bir eserin içinde kahramanın okuduğu kitaplar Çalıkuşu, Kıralık Konak vb olabilir işte romanın içinde geçen bu eserlere yazar gönderme yapmış olur.

1.2.3. Çok Bilinen Metinlere Yapılan Açık Göndermeler

Bu göndermeler kültürel doyumla ortak bilince yerleşmiş eserlere yapılır. Buna Kur'an a yapılan göndermeleri örnek verebiliriz. Yine ilk yazılı eserimiz olan Orhun Abideleri de ortak kültürel eserimizdir. Bu yapılan göndermeleri de “Çok Bilinen Metinlere Yapılan Göndermeler” başlığına örnek gösterebiliriz.

1.2.4. Gönderme Yapılan Yazarların ya da Yapıtların Biçimine

Öykünmek

“Çok ünlü yazarların biçimine bir öykünme söz konusudur. Bu öykünmenin amacı, özgün örnek ile aktarılan metin arasındaki mesafeyi ortaya koyacak bir yansılama yaratmak olabilir (Kıran,2000,s.284). Örneğin; Şeyh Galip “Hüsn-ü Aşk” mesnevisinde: “Esrarını Mesnevi'den aldım, çaldımsa da miri malı çaldım” diyerek kendisinden önceki eserle yani Mevlana'nın mesnevisiyle müthiş bir bağ kurmuştur.

1.2.5. Bir Söylemin Yeniden Yazımı

Yazar ortak bilinçaltına yerleşmiş çok bilinen bir yapıttan esinlenebilir ve yapıtın kendi yaşadığı çağa, döneme uyarlanmış okuma biçimini önerir (Kıran,2000,s.286). Örneğin; Leyla ile Mecnun mesnevisi birçok yazar tarafından yazılmıştır. Hatta Fuzuli:

“Leyli ve Mecnun Acemde çohtur

Etrakde ol fesane yohtur” dizeleriyle bunu dile getirmiştir.

II. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Araştırmanın problemi; “Metinler arasılık ve bu kavramın Türk Edebiyatı öğretim programına göre hazırlanmış dokuzuncu ve onuncu sınıf Türk Edebiyatı kitaplarında okutulan şiir metinlerinde uygulanabilirliği”nin değerlendirilmesidir.

2.1.1. Problem Durumu

Yaratıldığı ve dünyaya gönderildiği ilk günden beri; insanoğlu kendini geliştirme ve değiştirme çabası içindedir. İnsanın bu çabası hayatta kalabilmek amacıyla olsa da uğraştığı her yeni şey onun gelişmesine katkıda bulunmuştur. Günümüze gelen her şey en eski insandan bu güne gelinceye kadar var olan fakat değişkenlik gösteren oluşumlardır. Bir vatan nasıl cetlerin küllerinden ortaya çıkıyorsa edebiyatımızdaki her yeni değişim de eskinin geliştirilmiş şeklidir. Bunu Kristeva şu şekilde ifade etmiştir: “Her metin bir başka metnin sindirilmesi ve biçim değiştirmesidir ” (Aytaç,1999,s.150).

Edebiyatta, metinler arasılık (intertextuality) diye isimlendirilen, 1960’lı yılların sonlarında başlayarak, Kristeva’nın ortaya attığı, diğer Rus biçimcilerinin benimsediği ve geliştirdiği Türk Edebiyatında da son yıllarda ismi geçmekte olan, bir kavram vardır. Bu kavram; “İki ya da daha çok metin arasında bir alışveriş, bir tür konuşma ya da söyleşim biçimi olarak anlaşılmalıdır” (Aktulum,2000,s.17). Metinler arasılık kavramı yeni olsa da; geçmişten bu yana her metin kendinden önceki metinlerin dönüşümü ve biçim değiştirmesiyle oluşmuştur. “Eskilerin ‘ taklitçilik ’ diye niteledikleri bu eğilim, çağ edebiyatının biçimsel yeniliklerinden biridir; özgünlüğün içerikte değil biçimde ortaya çıktığı bir estetik anlayışın ürünüdür ” (Ecevit,2004,s.191).

Her yazar metnini oluştururken kendine özgü bir yol izler ve bu yolu izlerken geçmişin birikimlerinden mutlaka yararlanır. Bu birikimlerden yararlanmanın da çeşitli yöntemleri vardır. Metinler arası yöntemler dediğimiz bu yolları; “ Alıntı, gönderge, gizli alıntı, aşırma, anıştırma, yanılısama, alaycı dönüştürüm, öykünme ” başlıkları altında toplayabiliriz. “Bir yapıtı yazmadan önce yapılan kaynak araştırmalarıyla metinler arasılığı karıştırmamak gerekiyor. Her yazar kitabını yazmadan önce çoğunlukla başka yapıtlar üzerinde araştırmalara girişir, okur, notlar alır vs. Ancak metinler arasılıktan söz etmek için mutlaka kaynak bir metinden alınan bir unsurun bir dönüştürme işlemine tabi tutulması gerekir, işte o zaman metinler arasılık başlar. Dönüştürme aşamasında metinler arası yöntemler devreye sokulur, özgünlük ancak dönüştürme - öncelikle de biçimsel düzlemde gerçekleştirildiği anda yaratılır. Metinler arası bir bağlamda ötekinin yapıtı yalnızca bir gönderge olarak görülür ” (Aktulum, 2004, s.110).

“ Çocukların ve gençlerin toplumsal yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme, terbiye ” (TDK, 1998, c.1, s.677) diye tanımlayabildiğimiz eğitim, içerisinde çeşitli başlıklar barındırmaktadır. Bu başlıklardan biri de “ edebiyat eğitimi ”dir. Her milletin kendine özgü gelenekten beslenen, bilim ve teknoloji ilerledikçe gelişim gösteren bir edebiyatı ve edebiyat eğitimi vardır. İlerleyen bilim ve teknolojiyle birlikte edebiyatımız da yeni kavram ve görüşlere açık olmuş edebiyat eğitimiyle de bu kavram ve görüşler öğrencilere verilmeye çalışılmıştır. “ Metinler arasılık” kavramı da araştırmacı, ağdaş ve ilerlemeci bir öğrenci yetiştirme yolunda önemli bir kavramdır. Öğrenci metinler arasılıkla birlikte önceden edindiği bilgiler arasında bağlantı kurmayı öğrenecek, geriye kırılmalar yaşayacak, öğrendiklerini pekiştirme imkânı bulacaktır. Bu da öğrenciyi araştırmaya ve araştırdıkça yeni bilgiler edinmeye sevk edecektir.

Liselerimizde eğitim bir müfredat programı doğrultusunda yapılmaktadır. Bu müfredat programları ihtiyaçlara göre zaman zaman düzenlemelere tabi tutulmaktadır. Bu düzenleme en son 2005–2006 ders yılında yapılmıştır. Yapılan düzenlemede edebiyatımız tarihi gelişimine göre değerlendirilmiş, Metinler arası ilişkiye kısmen yer verilmiş, kronolojik bir sıra takip edilmiştir. (MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu,2005,s.32) Müfredat programına göre düzenlenmiş, Talim Terbiye Kurulundan geçmiş ders kitapları 2006–2007 ders yılında okullarda okutulmaya başlanmıştır. Bu çalışmayla metinler arası kavramının, Ortaöğretim 9 ve 10. sınıfların yeni müfredata göre hazırlanmış Türk Edebiyatı kitaplarındaki şiir metinleri üzerinde uygulanıp uygulanmadığı ve uygulanabilirliği araştırılacaktır.

2.1.2. Problem Cümlesi

Metinler Arasılık Kavramı Türk Edebiyatı öğretim programına göre hazırlanmış dokuzuncu ve onuncu sınıf Türk Edebiyatı kitaplarında okutulan şiir metinlerinde uygulanabilmiş midir?

2.1.3. Alt Problemler

2.1.3.1. İlköğretim programında metinler arasılığa ne kadar yer verilmiştir?

2.1.3.2. Metinler Arasılığa Yeni Öğretim Programında ne kadar yer verilmiştir?

2.1.3.3. 9.Sınıf Ders Kitabındaki Şiir Metinlerinde Metinler Arasılığa ne kadar yer verilmiştir?

2.1.3.4. 10.Sınıf Ders Kitabındaki Şiir Metinlerinde Metinler Arasılığa ne kadar yer verilmiştir?

2.1.3.5. 9–10.Sınıf Ders Kitaplarındaki Şiir Metinlerinde Ortak Metinler Arası Gönderimlere ne kadar yer verilmiştir?

2.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırma; “Metinler arasılık kavramı ve bu kavramın Ortaöğretim 9–10.sınıflar Türk Edebiyatı dersi programına göre hazırlanmış 9–10.sınıflar kitaplarında okutulan şiir metinlerinde ne derece uygulanabildiğinin araştırılıp değerlendirilmesine yöneliktir. Bu değerlendirmeden sonra eksik ve hatalı uygulamalar ve varsa metinler arasılık kavramının uygulanabilirliği incelenecektir.

Metinler arasılık kavramı nedir? Metinler arasılık kavramı nasıl gelişim göstermiştir? Metinler arasılık kavramının yöntemleri nelerdir? Yeni öğretim programında metinler arasılık kavramına yer verilmiş midir? Ders kitaplarına seçilen şiir metinleri metinler arasılık kavramına uygun mudur? Metinler arasılık şiir metinlerinde ne derece uygulanabilmiştir? Ders kitapları hazırlanırken metinler arasılık kavramı göz önünde bulundurulmuş mudur?Bu soruların cevaplarını değerlendirmek bu araştırmanın amacıdır.

2.3. Araştırmanın Önemi

Metinler arasılık kavramı, bize geçmişin kapılarını açacak gelenekten yararlanmamızı sağlayacaktır. Her metnin kendinden önceki bir metinden yararlandığını düşünürsek öğrenci metinler arasılıkla birlikte art alan bilgisini kullanmayı öğrenecek, şiirlerdeki kelimelerin nelere gönderim yaptığını kavrayabilecektir. Metinler arasılık kavramı öğrencilerin önce öğrendiği bir bilgiyi onu çağrıştıran başka bir metinle karşılaştığında hatırlayabilmesi açısından önemlidir. Böylece öğrenci metinler arası ilişkiyle bilgilerini tekrar edecek ve pekiştirecektir.

İlgili literatür tarandığında metinler arasılık konusu ile ilgili yapılan çalışmaların azlığı ve metinler arasılığın Türk Edebiyatı ders kitaplarındaki Şiir metinlerinde uygulanabilirliği ile ilgili akademik bir çalışmaya rastlanamamış olması da konunun araştırılma gereğini ortaya koymaktadır. Bu çalışma ileride yapılacak olan çalışmalara da katkı sağlayacaktır.

2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma ilköğretim, ortaöğretim müfredat programları ve 2006–2007 ders yılında okutulan yeni programa göre hazırlanmış 9–10. sınıf Türk Edebiyatı ders kitaplarındaki şiir metinleri ile sınırlandırılmıştır.

2.5. Araştırmanın Sayıtları

1. Araştırmada kullanılacak örneklemin, evreni temsil eder nitelikte olduğu kabul edilmiştir.

2. Şiir metinlerindeki metinler arasılığın objektif bir şekilde incelendiği kabul edilmiştir.

2.6.Tanımlar / Terimler

Metinler arasılık: “Tek anlam devrinin geride bırakıldığı günümüzde ‘metinler arasılık’ kavramı için ; “iki ya da daha çok metin arasında kurulan ‘ortak birliktelik ilişkisi’ne dayanır” denilebildiği gibi, bir metnin başka metinlerle aralarındaki her tür ilişkiye metinler arasılık adını veren araştırmacılar da bulunmaktadır.

Ders kitabı: “Bir derste bilgilerin öğrenciye aktarımı sürecinde öğrencinin yaş ve bilgi seviyesine uygun, öğretim programları esas alınarak hazırlanmış olan basılı kaynaklara ders kitabı denir”(Tosunoğlu, Aslan, Karakuş, 2001, s.7).

Şiir: “Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebi anlatım biçimidir” (TDK Türkçe Sözlük, c.2, s.2094).

Alıntı: Genellikle ileri sürülen bir görüşü açıklamak ya da desteklemek için bir yazardan, ünlü bir kişiden alınan parçaya alıntı denir.

Gönderge: “Bir metinden alıntı yapmadan okuru doğrudan metne gönderir.” (Aktulum,2000,s.94) Buna telmih de denir. Örneğin;
 “ Garibim namıma Kerem diyorlar
 Aslımı el almış harem diyorlar
 Hastayım derdime verem diyorlar
 Maraşlı Şeyh oğlu Satılmışım ben ” şiirindeki “ Kerem ve Aslı ” sözcükleri “ Kerem ile Aslı ” hikâyesine telmih yapar.

Gizli alıntı(Aşırma): “ Bir sözcenin ayraçlar ya da italik yazı kullanılmadan, sözcenin geldiği yapıt ya da yazarın adı belirtilmeden yapılan alıntıdır ” (Aktulum,2000,s.103).

Anıştırma: “ Bir şeyi doğrudan anmadan belirtme. Doğrudan anma bir göndergedir. Anıştırma, bir sözcüğün alıntılanması ya da bir başka yapıtın kimliği söylenmeden ya da açıkça bildirilmeden anılmasıdır ” (Aktulum,2000,s.109).

Yanılsama: “ Bir metni başka bir amaçla kullanmak ona yeni bir anlam yüklemektir ” (Aktulum,2000,s.117).

Alaycı dönüştürüm: “ Bir yapıtın konusunu veya içeriğini değiştirerek daha çok ciddi bir yapıttan gülünç, eğlendirici bir yapıt türetmektir ” (Aktulum,2000,s.126).

Öykünme: “ Bir yazarın dil ve anlatım özellikleri, sözleri taklit edilerek gerçekleşir ” (Aktulum,2000,s.133).

Mecaz-ı Mürsel: Bir sözün, benzetme amacı güdülmeden, kendisiyle ilgili başka bir söz yerine kullanılmasıdır. Bu sanatta da sözcükler gerçek anlamı dışında kullanılır.

Teşbih: Aralarında ilgi bulunan iki kavramdan, ilgili oldukları konuda, zayıf olanı güçlü olana benzetmektir.

Teşhis: İnsan dışındaki varlıkları insan gibi düşünerek onlara insani özellikler yüklemektir.

Tenasüp: Anlamca birbiriyle ilgili sözcükleri bir arada kullanmaktır.

Semai: Halk edebiyatında kullanılan sekizli hece ölçüsü ile yazılan nazım şekillerinden biridir.

Tasavvuf: Hal vahdet ve fena gibi manevi hallere gayret sarf edenlerin mesleği ve yoludur.

Rubai: Dört mısralı yani iki beyitten oluşan kıtadır.

İstiare: Benzetmenin temel öğelerinden sadece biri kullanılarak yapılan benzetmedir. Bir sözün, benzetme amacıyla, başka bir söz yerine kullanılmasıdır.

İntak: İnsan dışındaki varlıkların konuşturulmasıdır.

Tezat: Birbirine karşıt kavram ya da düşüncelerin bir arada kullanılmasıdır.

Telmih: Söz arasında, herkesçe bilinen geçmişteki bir olaya, ünlü bir kişiye, bir inanca... İşaret etme, onu hatırlatmadır.

Aliterasyon: Şiir ve nesirde uyum sağlamak için söz başlarında ve ortalarında aynı ünsüzün veya aynı hecelerin tekrarlanmasıdır.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma evren ve örnekleme, veri toplama teknikleri, verilerin çözümü ve yorumlanması açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmada, öncelikle konuyla ilgili kaynak taraması yapılmış metinler arasılık kavramı ve bu kavramın önemi, 9–10.sınıf edebiyat kitaplarındaki şiir metinlerinde uygulanıp uygulanmadığı ve uygulanabilirliği ele alınmıştır. Yapılan şiir çözümlemeleri ile metinler arasılık ve bu kavrama İlköğretim programında, Ortaöğretim programında ne derece yer verildiği ve yeni program doğrultusunda hazırlanan 9–10.sınıf ders kitaplarındaki şiir metinlerinde metinler arasılığın ne kadar uygulanabildiği ölçülmüştür.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Ortaöğretim 9–10.sınıf Türk Edebiyatı kitapları ile İlköğretim ve Ortaöğretim programları oluşturmuştur. Örneklem olarak MEB tarafından hazırlanmış Türk Edebiyatı 9–10.sınıf ders kitaplarındaki (Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabı, MEB, İstanbul,2006) (Türk Edebiyatı 10. Sınıf Ders Kitabı, MEB, İstanbul,2006) 79 şiir metni incelenmiştir.

3.3. Veri Toplama Tekniği

Araştırmada kavramsal çerçeve ile ilgili olarak, kaynak taraması yapılmıştır. Kavramsal çerçeve oluşturulduktan sonra bu çerçeve göz önünde bulundurularak, Türk Edebiyatı 9–10.sınıf ders kitapları ve öğretim programları incelenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

9–10.sınıf Türk Edebiyatı ders kitaplarında yer verilen şiir metinleri ele alınmış ve metinler arasılığa uygunluğu metinler arasılık yöntemleriyle tespit

edilmiştir.

İlköğretim ve Ortaöğretim programları incelenmiş metinler arasılığı ne derece önem verdikleri tespit edilmiştir.

IV. BÖLÜM

BULGU VE YORUMLAR

4.1. İlköğretim programında Metinler Arasılığa Ne Kadar Yer Verildiğiyle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Yapılan her işin bir başlangıcı vardır. Şimdiye kadar incelediğimiz Orta Öğretim bölümünün nasıl ki ders kitapları ve bu kitaplardaki metinleri hangi yöntem ve amaçlarla işleyeceğimize dair programı varsa ilköğretim için de bir program vardır.

İnsanoğlu hiçbir şeyi damdan düşme yaşamamıştır. Doğar, büyür yaşar ve ölür. Ve bu yaşadığı sürede bebeklik, çocukluk, gençlik dönemlerini art arda yaşayacak belirli bir sıra takip edecektir. İşte bu sırayı takip ederken eğitimi tamamlamak için de ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim gibi kurumlardan yararlanacaktır. Araştırmamızda ele aldığımız ortaöğretim kısmındaki şiir metinlerinde metinler arasılık konusu ilköğretimde nasıl ele alınmıştır ve bu yöntem devam ettirilmiş midir, bu konu bizim için önemlidir.

“Sekiz yıllık İlköğretim sürecinde Türkçe öğretiminden beklenen, öğrencinin, okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma becerilerini dilin kurallarına uygun olarak geliştirilmesidir. Bir sonraki aşamayı oluşturan ortaöğretim ise, Türkçenin imkânları çevresinde, tarihi süreçte oluşan edebi dilin gelişimini, özelliklerini ve ürünlerini öğretmeyi hedefler. Bu açıdan bakıldığında ilköğretimin 6,7 ve 8.sınıfları bir geçiş dönemi özelliği gösterir. Öğrenci bu dönemde, 1-5 sınıflarda öğrendiklerini seviyesine uygun Türk ve dünya edebiyatının seçkin örnekleriyle geliştirir ve kendi anlam dünyasını yapılandırmaya başlar. Bu sebeple 6–8.Sınıflar Türkçe dersi Öğretim Programı, bu bütünlük ve devamlılık göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır” (TTKB (6.7.8.Sınıflar),2006,s.2). Programda metinler arasılığa genel amaçlarda yer verilmiştir.

Öğrencilerin “ Anlama, sıralama, *ilişki kurma*, sınıflama, eleştirme, tahmin etme, analiz sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri ”

(TTKB(6.7.8.Sınıflar),2006,s.2) amaçlanmıştır. Bununla birlikte metinler arasılık daha çok ortak tema etrafında kurulmuştur.

Tablo 1. 1. İlköğretim Programında Esas Alınan Temalar

ANA TEMA	ALT TEMALAR
Sevgi	İnsan, Aile, Vatan, Millet, Bayrak, Dil sevgisi
Milli Kültür	Geleneksel sanatlarımız Türk Büyükleri Türk Müziği Zanaatlar Seyirlik Oyunlar Spor Oyunlar Bayramlar
Toplum Hayatı	Medeniyet Birey ve toplum Yardımlaşma Komşuluk ilişkileri Küreselleşme Dayanışma Dostluk Konukseverlik

TABLO 1'İN DEVAMI	
Okuma Kültürü	Okuma sevgisi Okuma alışkanlığı Kitaplar Sürelî yayınlar Kütüphaneler
İletişim	İnsanlarla iletişim Uluslar arası iletişim Kültürel iletişim Bilgi İletişimi Aile İletişimi Öğrenci öğretmen iletişimi Diğer canlılarla iletişim Kitle iletişim araçları İletişim becerileri
Hak ve Özgürlükler	Bireysel Haklar İnsan hakları Eğitim hakları Çocuk hakları Hasta hakları Hakkını savunma Özgürlükler

TABLO 1'İN DEVAMI	
Kişisel Gelişim	Kendini tanıma Kendine saygı Kişilik tipleri Empati Sorumluluk Sosyal gelişim Olumlu düşünme Meslek seçimi Karar verme Başarı Girişimcilik Öz eleştiri
Bilim ve Teknoloji	İletişim araçları Bilgisayar Buluşlar Teknoloji ve hayat
Alışkanlıklar	Alışkanlık ve insan İyi alışkanlıklar Kötü alışkanlıklar Sağlıklı yaşama Spor

TABLO 1'İN DEVAMI	
Zekâ ve Mekân	Odamız Evimiz Sınıfımız Okulumuz Şehirler Ülkeler Zaman planlaması Geçmiş, şimdi, gelecek Çevremiz
Duygular	Umut Mutluluk Heyecan Korku Kaygı Üzüntü Yalnızlık Özlem Sitem Veda Kıskançlık Bağışlama Takdir etme Beğenme Mizah

TABLO 1'İN DEVAMI	
Doğa ve Evren	Mevsimler İklim Doğa olayları Canlılar Doğadaki fiziksel değişiklikler Doğal afetlerden korunma Çevrenin korunması Manzaralar Kar Yağmur Yıldızlar Renkler Gezegenler Dünya Yeryüzü ve uzay
Güzel Sanatlar	Sinema Tiyatro Resim Müzik Fotoğraf Mimari Heykel Dans

TABLO 1'İN DEVAMI	
Kavramlar ve Çağrışımlar	Rüya, düş, hayal Oyun ve eğlence Harfler ve sayılar Estetik zevk Güzellik Zıtlıklar Önce, şimdi, sonra

Her sınıfta biri zorunlu Atatürkçülük teması olmak üzere 6 ana tema ele alınır. 6.sınıfta 'sevgi', 7.sınıfta 'Milli Kültür', 8.sınıfta 'Toplum Hayatı' zorunlu temalardır. Öğrenci bu temaları gördükten sonra gördüğü temalarla ilgili bütün şiirleri aklına getirebilecek ve değişik şiirlerdeki göndermelerin farkına varabilecektir.

Denilebilir ki ilköğretim programında metinler arasılık öğrencilere gösterilecek olan ortak temalar etrafında toplanmıştır.

4.2. Metinler Arasılığa Yeni Öğretim Programında Ne Kadar Yer Verildiğiyle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Okullarda eğitim ve öğretim bir müfredat programı doğrultusunda yapılmaktadır. Bu müfredat programı gereksinimlere göre değişebilmektedir. Hazırlanan yeni müfredat programında da bu gereksinimler göz önüne alınmıştır. "Bu programda; ilköğretim okulunu bitirmiş, kendisini yazılı ve sözlü olarak ifade edebilen öğrencilerin düzeyleri hareket noktası alınmıştır. Orta öğretimde dört yıl boyunca okutulan Türk Edebiyatı dersiyle; özel uzmanlık alanı istemeyen her türlü metni, yazıldığı dönemin zihniyetiyle ilişkilendirerek anlayıp değerlendirebilen; başta sanat metinleri olmak üzere, yine her türlü metni yapı, tema, dil ve anlatım, anlam ve gelenek bakımlarından inceleyip çözümleyen ve yorumlayabilen; benzer ve

farklı metinleri birbiriyle karşılaştırıp bunlardan sonuçlar çıkarabilen öğrenciler yetiştirilmek istenmiştir. Türk edebiyatı, kronolojik oluşumu dikkate alınarak sınıflara, sınıflar da ünitelere ayrılmıştır. Böylece neyin, nerede, ne kadar sürede nasıl öğretilceği somut olarak gösterilmiştir ” (TTKB, 2005, s.2 -3). Bu ünitelerin ise sınıflara göre dağılımı şu şekilde olmuştur: Dokuz, on, on birinci ve on ikinci sınıfların Türk edebiyatı programlarında üniteleri; “ edebî metinlerin incelenmesinde metot ve bilgi veren üniteler ”, “ bir dönemin edebî metinlerini inceleyen, değerlendiren ve yorumlayan üniteler ” olmak üzere iki gruba ayırmak mümkündür. Metot ve bilgi veren üniteler; dokuzuncu sınıfta coşku ve heyecanı dile getirmeye (şiir), anlatmaya, göstermeye bağlı sanat eserlerini ve öğretici metinlerin incelenmesi ve değerlendirilmesini konu alan üniteler ile diğer sınıflarda her dönemin zihniyetine ait özellikleri kavratmayı konu alan ünitelerden oluşmaktadır. On, on bir ve on ikinci sınıflardaki üniteler ise; her dönemde ortaya konulmuş coşku ve heyecanla dile getirme (şiir), anlatmaya bağlı, göstermeye bağlı ve öğretici metinlerden ve bunların incelenmesini, değerlendirilmesini ve yorumlanmasını konu alan kazanımlar ve etkinliklerden meydana gelmektedir (TTKB, 2005, s.5).

9.sınıfta I.Ünite bize metot vermiş; “ Edebi Metin ” başlıklı bölümde; “ Edebî metnin kendinden önce ve sonra yazılan metinlerle ilişkisini açıklar ve edebî metnin, yazıldığı dönemle ilişkisini açıklar ” (TTKB, 2005, s.32). Şeklinde metinler arasılığına değinen kazanımlarını vermiştir.

II. Ünite ise şiire ayrılmıştır. Bu ünite de şiirlerin zihniyet, ahenk, dil, yapı, tema, anlam, gerçeklik ve gelenek bakımlarından nasıl incelenmesi ve yorumlanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Verilen kazanımlar, önerilen etkinlikler ve yapılan açıklamalarla öğrencilere yol gösterilerek; onların konuyla ilgili metinleri okuyarak arzu edilen becerilere ve anlayışa ulaşmaları hedeflenmiştir. (TTKB, 2005, s.6) Ünitenin kazanımlarında ise şu cümleler bizi metinler arasılığına götürmektedir: “Şiir ve Zihniyet” bölümünde; şairin, gelenekle ilişkisini belirler. “ Şiirde Tema ” bölümünde; temanın şiirin yazıldığı dönemle ilişkisini kurar. “ Şiir ve Gelenek ” bölümünde; şiir geleneğinin, daha önce yaşamış şairlerin eserleriyle oluştuğunu fark eder, şiirin ait olduğu geleneğin özelliklerini belirler.

On, on bir ve on ikinci sınıflarda ise Türk edebiyatının farklı dönemlerine ait metinlerin dokuzuncu sınıfta kazandırılan metot, anlayış ve becerilerle incelenmesi hedef alınmıştır (TTKB, 2005, s.3).

Müfredat programına bakıldığında metinler arasılık ismi geçmemesine rağmen kısmen de olsa bu kavramın özelliklerinin vurgulandığını görmekteyiz. Programda daha çok metnin yazıldığı dönemin zihniyeti ve geleneğiyle ilgilenilmiş; edebî metnin, ortaya çıktığı dönemin zihniyetiyle ve kendisinden önce ve sonra yazılmış veya söylenmiş olan edebî eserlerle ilişkili olduğu; edebî metnin her okunduğunda yorumlanarak yeniden kurulacak bir yapıya ve yeniden anlamlandırılacak anlatım ve dil özelliklerine sahip olduğu her zaman göz önünde tutulmuştur (TTKB, 2005, s.2).

Diyebiliriz ki; Metinler arasılık yeni programda kısmen de olsa uygulanan fakat ismi geçmeyen bir kavramdır. Programda dikkat edilen asıl şey dönemin zihniyetini ve bu zihniyetlere ait özellikleri öğrencilere kavratmaktır.

4.3. 9.Sınıf Ders Kitabındaki Şiir Metinlerinde Metinler Arasılığa Ne Kadar Yer Verildiğiyle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Tablo 2. 1. 9.Sınıf Ders Kitabındaki Metinler Arası Gönderimler

	<u>Şiirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler arası gönderimler</u>
1	KAR	Yalnızlık ve hasret	Şair yalnızlık içindedir ve yalnızlığını unutmak için Allah'a el açmıştır.	Teşbih Tenasüp	Yalnızlık ve hasret temalı şiirlere gönderme yapılabilir.

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönde-rimler</u>
2	KAR MUSİKİLERİ	Yurt özlemi	İnsan kendi vatanından uzakta ve başka kültürlerin içinde kendini mutsuz hisseder.	Teşbih, Mecaz-ı Mürsel	Özlem temalı şiirleri gönder-me yapılabilir.
3	DEDİKODU	Zaman	Zaman hayattan, insandan pek çok şeyi alır götürür ve zamanın geçişi insana ıstırap verir. Aynı zamanda dedikoduyla insanlar zamanlarını boşa harcarlar.	Teşbih, Teşhis	“Şom ağızlılık” deyimine gönderme var.

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler arası Gönde-rimler</u>
4	HASRET	Vatan Hasreti	Ölüm her insanın başına gelecektir ve mademki ölmek kaderde var o zaman insan vatanında ölmelidir.	Teşbih	
5	MALAZGİRT ULULAMASI	Malazgirt Savaşı	Malazgirt savaşı ile Anadolu'nun kapısı Türklere açılmıştır. Ve nice isim bu yola baş koymuştur.	Mecaz-ı Mürsel, Teşbih Aliteras-yon	
6	OĞUZATA	Barış	Bütün Türk topluluklarını bir araya toplamak	Nida,	Ziya Gökalp Turancılı k anlayışı, Orhun Abideleri

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler arası Gönderimler</u>
7	CAZGİR	Kırkpınar güreşleri	Güreş sporumuz yiğitlik ve pehlivanlık meydanıdır, güreşçilerimiz in her biri de yiğit ve pehlivandır.	Teşbih	Kırkpınar güreşleri hikâyesine gönderme var. İki güreşçi şehit olur mezarlarından pınarlar akar.
8	İLAHÎ (Yunus Emre)	Dünya'nın geçiciliği, Ölüm	İnsan fanidir, ölüm yaşa başa bakmadan herkese gelecektir.	Teşbih İstihare	Geleneksel Türk şiirine, “Her canlı ölümü tadacaktır.” Hadisine gönderme var.

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönde-rimler</u>
9	GAZEL (Nedim)	Eğlence, zevk, sevgili, şarap	Neşe ve eğlenceyi bulmuşken yarına erteleme bu günü yaşa. Şair, ”gün”ün “an”ın “sonra” endişesi olmadan yaşanması gerektiğini bu ölümlü dünyada yapacak başka bir şey olmadığını ifade etmektedir.	Nida Tenasüp İstihare Mecaz-ı Mürsel Teşbih	Ömer Hayyam’ a, Gül bülbül mazmu- nuna gönder- me var ve son beyitte de atasözle- rimize gönder- me var. Halis altının ayarı mihenk tasında belli olur.

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
10	KARANFİL(Ahmet Haşim)	Aşk	Aşk insanı ateşe tutkun pervaneler gibi yakıp kavurur.	Teşbih İstihare Mecaz Tenasüp	Pervane mazmununa gönderme var.
11	KARANFİL(Orhan Veli Kanık)	Savaş	Savaş gibi acı gerçekler varken aşkla, edebi sanatlarla uğraşılmamalıdır.	Aliterasyon,	Azerbaycan kültüründe ölen kişinin arkasındaki karanfil atılır. Dolayısıyla Azerbaycan Kültürüne gönderme var.
12	KOÇAKLAMA (Köroğlu)	Yiğitlik	Yiğit olan kişi güçlüdür, kuvvetlidir	Tezat, Tenasüp Aliterasyon,	

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
13	GAZEL(Şeyhülislam Yahya)	Aşk	Aşığın hallerini, sırlarını başkaları anlayamaz.	Tenasüp Teşbih	Hallac-ı Mansur, İslam dinine, peygamber efendimize, Kur'an ı kerim "İçinde suret bulunan eve melek girmez " hadisine gönder-me var.
14	BÜTÜN SAADETLER MÜMKÜNDÜR (Ziya Osman Saba)	Dilek, Arzu	İnsanların umuda, mutluluğa inanmalarını sağlamak.	Tezat Tenasüp	

TABLO 2,1'İN DEVAMI					
	<u>Şiirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
15	KÖŞE(Sezai Karakoç)	Aşk	Sevgili aşığın kalbine yerleştikten sonra aşığa çeşitli haller sunar. Onu bazen güldürür, bazen şaşırtır, bazen de acı çektirir.	Teşbih Telmih Mecaz	Peygamber efendimize, İslamiyet'in Kabulüne gönderme var.
16	ÇOBAN ÇEŞMESİ(Faruk Nafiz Çamlıbel)	Aşk	Anadolu çoban çeşmesi ile sembolize edilmiş ve Anadolu'nun şahit olduğu aşklar dile getirmiştir. Artık böyle aşklar yaşanmamaktadır.	Teşbih Teşhis İstihare Tenasüp Telmih Hüsn-ü talil İntak	Ferhat ile şirin Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı gibi önemli hikâyelere, Divan edebiyatına gönderme var.

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
17	BİRDENBİRE(Orhan Veli Kanık)	Zaman ve bahar	Şairin doğanın oluşumu ve olan olaylar karşısındaki hayreti dile getirilmiştir.	Aliterasyon	
18	GAZEL(Rasih)	Aşk	Âşık ızdırap çeker hatta mutluluğu gelse bile kabul etmez. Bir gönülde iki misafir olmaz	Nida,	Dağ dağ üstüne olur ev ev üstüne olmaz atasözü- ne gönder-me var. Aşk konulu gazellere gönder-me var. Divan edebiyatı şiirlerine gönderme var.

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
19	SEMAİ(Erzurumlu Emrah)	Gurbet	Gurbette hiçbir şey kesin değildir.	Teşhis İstihare	Gül bülbül mazmununa gönderme var.
20	LAVİNİA (Özdemir Asaf)	Aşk	Sevgiliden ayrı kalmamak için gösterdiği çaba anlatılır.	Teşbih	
21	BAYRAK(Arif Nihat Asya)	Bayrak	Bayrak bir milletin bağımsızlığını simgesidir.	Teşhis Teşbih İstihare	Türkiye ve bayrak şiirlerine, Kurtuluş savaşına, Turancılık anlayışına gönderme var.

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
22	RAHATI KAÇAN AĞAÇ (Melih Cevdet Anday)	Cehalet	İnsan ne kadar çok şey bilirse o kadar arayış içine girer rahat edemez	Teşhis	Aşk acısına gönderme var.
23	MUNZUR DAĞLARI (Ömer Bedrettin Uşaklı)	Munzur dağları	Doğadaki her şey insanların algılayışına göre değişir.	Mecaz Teşbih	Konusu aynı olan şiirlere gönderme var.
24	KOŞMA(Karacaoğlan)	Bahar	Bahar mevsimi tüm duyguların daha coşkulu yaşandığı mevsimdir.	Teşhis	Gül bülbül mazmununa gönderme var. Kayıkçı Kul Mustafa'nın koşmasına gönderme var.

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
25	ÇIRPINIP İÇİNDE DÖNDÜĞÜM DENİZ (Âşık Veysel Şatıroğlu)	Bahar ve ayrılık	Bahar mevsimi tüm duyguların daha coşkulu yaşandığı mevsimdir. Ayrılık acısı aşığı olgunlaştırır.	Teşhis	Divan Edebiyatı na, Gül bülbül mazmununa gönderme var.
26	BİR GÜNÜN SONUNDA ARZU (Ahmet Haşim)	Akşam	Akşam tüm çirkinlikleri kapatır, sabah ise gün yüzüne çıkarır.	Tekrar Teşbih	
27	CÜNEYD(Asaf Halet Çelebi)	Mistik konular işlenmiştir.	İnsan ruhu beden derinliklerinde bir yeredir, beden ötesini göremeyenler ruhumuza ulaşamaz.		Fenafıl-lâh anlayışına gönderme var.

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
28	MANSUR(Asaf Halet Çelebi)	Mistik konular işlenmiştir	Hayatın anlamı görünenlerin çok ötesindedir.	Teşhis	Tasavvuf düşünce-sine gönder-me var.
29	ÖLÜMDEN SONRA(Cahit Sıtkı Tarancı)	Ölüm	Dünya ve yaşam geçicidir, ölüm ise mutlak bir sondur.	İstihare, Teşbih,	Ölüm temalı tüm şiirlere gönder-me var.
30	GÜN EKSİLMESİN PENCEREMDEN (Cahit Sıtkı Tarancı)	Yaşama isteği	İnsanın hayat akışı üzerinde hiçbir yaptırımı yoktur, belli bir kaderi yaşar, sonu bilir fakat kabul edemez.	Mecaz-ı Mürsel	Ölüm temalı tüm şiirlere gönder-me var.

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
31	HASTAN ÇOCUK (T.Fikret)	Hastalık	Hasta bir çocuğun ölümle yaşam arasındaki gidiş-gelişi ve ailesinin yaşadığı keder	Mecaz-ı mürsel Teşbih Teşhis	“Gün doğmadan neler doğar.” Atasözün e, ağlarsa anam ağlar gerisi yalan ağlar atasözüne gönderme var.
32	HİKÂYE(Cahit Külebi)	Memleket özlemi	Şair memleketinin yoksulluğunu, güzelliklerini bir sevgili etrafında anlatmış bunu yaparken de kendi korkularını ve çekingenliklerini dile getirmiştir.	Mecaz-ı mürsel, Teşbih	Belirli bir gönderme yoktur. Memleket özlemiy-le ilgili şiirlere gönderme olabilir.

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
33	GAZEL(Nabi)	Sosyal hayat	Sosyal hayatta değişen dengeler, kötülüğün toplum hayatındaki artışı	Telmih, Nida,	Divan edebiyatı geleneğine gönderme var.
34	GAZEL(Necati Bey)	Aşk	Sevgili bu kadar güzel, aydınlık olduğu için ona aşık olunmuştur. Fakat yine de onun aydınlığı aşığa yol göstermeyebilir. Onu tuzağa düşürebilir. Âşık kendine hâkim olmayı bilmelidir.	Telmih, Nida,	Divan edebiyatı geleneğine gönderme var.

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
35	KOŞMA(Âşık Ömer)	Aşk ve ayrılık	Aşık sevgiliden ayrıyken üzüntü duyar ve acı çeker.	Teşbih	Halk edebiyatı geleneği ne ve Gevheri'nin koşması-na gönder-me var.
36	KOŞMA(Gevheri)	Aşk	Gönül her zaman güzel olanı sever.	Telmih, Teşbih	Leyla ile Mecnun'a, Gül bülbül mazmununa, Ferhat ile Şirin'e ve Âşık Ömer'e gönder-me var.

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönde-rimler</u>
37	İSTİKLAL MARŞI(Mehmet Akif Ersoy)	Kurtuluş Savaşı	Bağımsızlık, Türk ulusu için vazgeçilmezdir. Uğruna ne gerekiyorsa yapılır.	Aliteras- yon Asonans Mecaz-ı mürsel Teşhis, Mübalağ a İstihare	Kurtuluş savaşına gönder-me var.
38	OK(Yahya Kemal)	İstanbul'un fethi	İstanbul'un fethi sırasında büyük ve kutsal mücadeleler yaşanmıştır.	Teşbih	İstanbul' un fethine gönder-me yapılmış-tır.

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
39	ŞEHİRLERİN DIŞINDAN (Necip Fazıl Kısakürek)	Dünyanın geçiciliği	İnsan doğanın bir parçasıdır, şehir hayatı onu tutsak etmiştir, o doğaya dönmelidir. Toprakten geldik toprağa gideceğiz.	Teşhis, Aliterasyon Asonans Tekrir İstihare	Ölüm temalı şiirlere gönderme var.
40	DAVET(Nazım Hikmet Ran)	Evrensel Kardeşlik	Zorluklarla kazanılan vatanda bağımsız bir şekilde ama kardeşçe yaşamaktan bahsediyor.	Asonans Tekrir Teşbih Mecaz Tezat	Eski Türklere gönderme yapılmıştır.

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Şiirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
41	BURSA'DA ZAMAN(Ahmet Hamdi Tanpınar)	Zaman	Bursa'da geçen her an, Bursa'da bulunan her yapı tarihten eski cetlerden izler, ruhlar taşımaktadır	Aliterasyon Telmih Teşbih Teşhis Tenasüp	Osmanlı İmparatorluğuna gönderme var. Yine Bursa'nın alınmasına gönderme var.
42	SEVGİLİNİN YAKINLIĞI (Goethe, Çeviren: Selahattin Batu)	Özlem	Şairin duyduğu aşk doğanın bir parçasıdır ve her şey ona sevgilisini hatırlatır.	Tenasüp	Belirli bir gönderme yok aşk konulu şiirlere gönderme var.
43	OĞUZ KAĞAN DESTANI	Savaş-barış	Oğuz Kaan'ın Türkleri bir bayrak altında toplaması	Teşbih	Eski Türklerle gönderme vardır.

TABLO 2.1'İN DEVAMI					
	<u>Siirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönde-rimler</u>
44	HARNAME (Şeyhi)	Adalet-Adaletsizlik	Daha büyük hedefler için hazırlıksız ve bilinçsiz bir şekilde hareket edenler, ellerindekinin de olabilirler, şükretmek gerekir.	Aliterasyon Asonans Teşbih	“Boynuz Umarken Kulaktan Olma” atasözü-ne gönder-me vardır.
45	SEYFİ BABA(Mehmet Akif Ersoy)	Zenginlik-yoksulluk	Toplum sosyal sefalet içindedir.	Teşhis Teşbih	“Kim kazanmaz sa bu dünyada bir ekmek parası dostunun yüzkarası düşmanın maskarası” sözüne gönderme var.

Tablo 2.2

9.sınıf Ders Kitaplarındaki Şiir Metinlerinin Konularının Sınıflandırılması

9.SINIF								
ÖZLEM	Kar	Kar Musikileri	Hasret	Hika ye	Sevgili nin Yakınl ıgı			
ZAMAN	Dedikodu	Birdenbire	Bursa'd a zaman					
SAVAŞ	Malazgirt Ululaması	Karanfil	Ok					
BARİŞ	Oğuzata							
GÜREŞ	Cazgır							
ÖLÜM	İlahi	Ölümünden sonra	Gün eksilmes in pencere mden	Şehi rleri n Dışı ndan	Cüney d	Mansu r		
EĞLENCE	Gazel(ned im)							
AŞK	Karanfil	Gazel(Ş.Y)	Koşma(gevheri)	Çob an Çeş mesi	Gazel(Rasih)	Lavini a	Gazel(N ecati bey)	Koşma (aşık ömer)
KAHRAMA NLIK	Koçaklam a	Oğuz Kaan Destanı						

TABLO 2. 2 ‘NİN DEVAMI

MUTLULUK	Bütün Saadetler Mümkündür							
GURBET	Semai							
CEHALET	Rahatı Kaçan Ağaç							
DOĞA	Munzur Dağları							
BAHAR	Koşma	Çırpınıp İçinde Döndüm Deniz						
AKŞAM	Bir Günün Sonunda Arzu							
PEYGAMBER SEVGİSİ	Köşe							
HASTALIK	Hasta Çocuk							
SOSYAL HAYAT	Gazel (nabi)	Seyfi Baba						
BAĞIMSIZLIK	Bayrak	İstiklal Marşı						
EVRENSEL KARDEŞLİK	Davet							
KANAATSİZLİK	Harname							

Dokuzuncu sınıf ders kitabından 45 şiir incelenmiş olup, bu şiirlerin tema dağılımları yukarıda gösterilmiştir. Görüldüğü gibi insanı ilgilendiren hemen her tema ele alınmıştır. Bu temalar kimi şiirlerde ortak olmuş birbirlerini çağrıştırmışlardır. Bununla birlikte bazı şiirler bizi daha başka metinlere ve olaylara götürmüştür. Bu gönderimler 1. tabloda Metinler Arası gönderimler başlığı altında toplanmıştır. Tabloda da belirttiğimiz şiirlerin gönderimi şu şekildedir:

1.şiirde: Belirli bir gönderme olmamakla birlikte “Yalnızlık ve Hasret” temalı şiirlere gönderimde bulunmaktadır. Bununla birlikte şiirde geçen rüya kelimesi bizi Ahmet Hamdi Tanpınar’a götürmektedir. Onun Şiirlerinde rüya geniş bir yer tutar.

2.şiirde: Yurt Özlemi temalı şiirlere gönderimde bulunmaktadır. Yine Tanburi Cemil Bey çalıyor eski plakta dizeleri bizi Eski Türk Müziğine götürmektedir.

3.şiirde: Halk arasında çok kullanılan şom ağızlılık deyimine gönderme olduğunu görüyoruz.

4.şiirde: Yurt özlemi temalı şiirlere gönderim vardır.

5.şiirde: Savaş temalı şiirlere gönderim vardır.

6. şiirde: Orhun Abidelerine, Turancılık anlayışına, Ziya Gökalp’e gönderimde bulunmaktadır. Tüm Türkleri bir bayrak altında toplama anlayışı vardır.

7.şiirde: Tarihimizdeki yağlı güreşlere ve Kırkpınar güreşi hikâyesine gönderme vardır. İki güreşçi şehit olur mezarlarından pınarlar akar.

8.şiirde: Halk şiiri özelliği taşıdığı için Halk şiiri geleneğine gönderme vardır. “Her canlı ölümü tadacaktır.” Hadisine gönderme vardır.

9.şiiirde: Şevk-ı tamam vade-i ferdayı dinlemez

Reşk ana kim cihanda bugün buldu yarını” dizeleri bizi Ömer Hayyam’ın şu dörtlüğüne götürür:

“Hurilerle dolu cennetin kevseri var

Orda bal, süt ve şarap ırmak gibi akar.

Derlerse de saki, işine bak şarap sun

Peşini varken veresiye kim kanar.” İki şiiirde de bugünü yaşamak önemlidir. Yine gül bülbül mazmununa, halis altının ayarı mihenk taşında belli olur atasözüne gönderme var.

10.şiiirde: Pervane mazmununa dolayısıyla divan edebiyatına gönderme var. Pervane ateşin etrafından dönerek kendini kurban eder.

11.şiiirde: Azerbaycan kültürüne gönderme var. Azerbaycan’da ölenin arkasından gül atılır.

12.şiiirde: Halk şiiri geleneğine gönderme var.

13.şiiirde: İslam dinine, peygamber efendimize, “İçinde suret bulunan eve melek girmez” hadisine, divan şiiri geleneğine gönderme var.

14.şiiirde: Belirli bir gönderme yoktur.

15.şiiirde: Peygamber efendimize gönderme vardır. Peygamber Efendimiz yürürken başının üstünde bulutlar onunla birlikte ilerlermiş, yine yepyeni bir sesin vardı derken İslamiyet’in Kabulüne gönderme yapılmıştır.

16.şiiirde: Edebiyatımızda önemli yeri olan aşk hikâyelerine gönderme yapılmıştır.

17.şiiirde: Belirli bir gönderme yoktur.

18.şiiirde: Dağ dağ üstüne olur ev ev üstüne olmaz atasözüne gönderme vardır. Yine Divan Edebiyatı geleneğine gönderme vardır.

19. şiiirde: Gül bülbül mazmunu dolayısıyla divan edebiyatına gönderme vardır.

20.şiiirde: Sevgiliyi anlatan şiirlere gönderme vardır.

21.şiiirde: Kurtuluş Savaşı ve Turancılık anlayışına gönderme vardır.

22. şiiirde: Aşk acısıyla ilgili yazılmış tüm şiirlere gönderme yapılabilir.

23.şiiirde: Belirli bir gönderme yoktur.

24.şiiirde: Gül bülbül mazmunu dolayısıyla Divan edebiyatına gönderme var.Yine Bahar temalı şiirlere gönderme var.

25.şiiirde: Gül bülbül mazmunu, ah çekmek sözcüleri dolayısıyla Divan edebiyatına gönderme var.

26.şiiirde: Belirli bir gönderme yoktur.

27.şiiirde: Fenafillâh anlayışına gönderme vardır. Hatta Peygamber Efendimiz bir hadisinde “gezen ölü görmek isteyen Ebu Bekir’e baksın” der.

28.şiiirde: Tasavvuf anlayışına gönderme vardır. Renk Allah’ın tecellisi, renksizlik ise Onun zatına ulaşmak anlamına gelir.

30.şiiirde: Ölüm temalı tüm şiirlere gönderme vardır.

31.şiiirde: “ Gün doğmadan neler doğar ve ağlarsa anam ağlar gerisi yalan ağlar " atasözlerine gönderme vardır.

32.şiiirde: Belirli bir gönderme yoktur. Memleket özlemi temalı şiirlere gönderme var.

33. şiirde: Divan Edebiyatı geleneğine gönderme var.

34.şiiirde: Divan Edebiyatı geleneğine gönderme var.

35.şiiirde: Halk Edebiyatı geleneğine gönderme var.

36. şiirde:35.şiire gönderme var. “ Ala gözlerine kurban olduğum ” mısrası Âşık Ömer’in şiirinde geçmektedir. Yine Leyla ile Mecnun’a, Ferhat ile Şirin’e ve Gül-Bülbül mazmununa gönderme var.

37. şiirde: Kurtuluş savaşına gönderme var.

38.şiiirde: İstanbul’un fethine gönderme yapılmıştır.

39. şiirde: Ölüm temalı şiirlere gönderme var.

40. şiirde: Eski Türklerle gönderme yapılmıştır. Kısarak başı ve dört nala ifadeleri anlam bakımından ilişkili sözcüklerdir. Şairin bunları kullanması Türklerin Orta Asya’dan Anadolu’ya göçünü ifade etmek içindir. Yine at ifadesi Türk kültüründe atın önemli bir yere sahip olması, Türk dünyası açısından ise Türklerin yaşadığı coğrafyayı ve hâkimiyet alanlarını göstermek amacıyladır.

41. şiirde: Osmanlı İmparatorluğuna, Orhan ve Osman Beylere, Bursa’nın alınmasına gönderme yapılmıştır.

42. şiirde: Aşk konulu şiirlere gönderme vardır.

43.şiiirde: Eski Türklerle, kahramanlıklarına, merasimlerine ve Türk Boylarına gönderme var.

44. şiirde: “ Boynuz Umarken kulaktan olmak ” atasözüne gönderme vardır.

45. şiirde: “ Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmek parası dostunun yüzkarası düşmanının maskarası ” sözüne gönderme var.

Yukarıdaki şiir metinleri tek tek incelenmiş olup, bir şiirlerin bazen hiçbir gönderimde bulunmadığı bazense birden fazla gönderimde bulunduğu tespit edilmiştir. Gönderimde bulunulan kaynakları şu şekilde göstermemiz mümkündür:

Tablo 2. 3. 9.Sınıf Ders Kitabındaki şiir metinlerinin Gönderimde Bulunduğu kaynaklarla ilgili tablo

GÖNDERİMDE BULUNULAN KAYNAKLARIN SINIFLANDIRILMASI	GÖNDERİM SAYISI
Tema ağırlıklı gönderimler	16
Halk şiiri geleneğine gönderimler	3
Divan şiiri geleneğine gönderimler	8
Atasözlerine yapılan gönderimler	6
Deyimlere yapıla gönderimler	1
Önemli kaynaklara yapılan gönderimler	8
Şair ve olaylara yapılan gönderimler	8
Turancılık anlayışına yapılan gönderimler	2
Tasavvuf düşüncesine yapılan gönderimler	2
Ders kitabındaki şiir metinleri arasında yapılan gönderimler	1
Başka kültürlere yapılan gönderimler	1

Tablodaki istatistiklere baktığımızda *en çok tema ağırlıklı* göndermeler olduğunu görmekteyiz. Bu temaların açılımını yukarıdaki tabloda vermiştik. İkinci sırayı ise “divan şiiri geleneğine”, “önemli kaynaklara”, “şair ve olaylara” yapılan gönderimler almaktadır. *Divan şiiri geleneğinde* gül-bülbül mazmununa yapılan göndermeler çoğunluktadır. Bu da şairlerimizin kuşaklar boyu aşığı bülbüle, maşuku güle benzetmelerinin devam ettiğinin göstergesidir.

Önemli kaynaklar bölümünde; başta Kur’an-ı Kerim olmak üzere; hadisler, Orhun Abideleri gibi kaynaklara ve Eski Türklerin Kültür ve yaşayışlarına yapılan göndermeler bulunmaktadır. Yine birçok şairimiz şiirlerinde; Ferhat ile Şirin, Kerem ile Aslı, Leyla ile Mecnun gibi aşk hikâyelerinin kahramanlarına göndermelerde bulunmuştur.

Kişi ve olaylar kısmında ise; Ziya Gökalp’e, Ömer Hayyam’a, Peygamber Efendimize, İslamiyet’in kabulüne ve Kurtuluş savaşına yapılan göndermeler yer almaktadır.

Atasözlerine yapılan göndermeler de metinler arasılıkta önemli yer tutmaktadır. Bu da şairlerin ataların sözlerine değer verdiğinin göstergesidir.

Tablomuzdan da anlaşıldığı üzere *deyimlere ve başka kültürlere* birer gönderme yapılmış, *Tasavvuf düşüncesine ve Turancılık anlayışına* da ikişer gönderme yapılmıştır.

Buraya kadar incelediğimiz göndermeler şiiri okuduğumuzda aklımıza getirebildiğimiz bilgilerle alakalı göndermelerdir. Eğer yeterli düzeyde bilgi birikimine sahip değilsek bu göndermeleri bulmak bir hayli zor olacaktır.

Ders kitabındaki şiir metinleri arasında yapılan göndermeler bölümünde ise; yalnızca 1 gönderim bulmaktayız. O da Âşık Ömer ve Gevheri’nin koşmaları arasındadır “ Ela gözlerini sevdiğim dilber ” , “ nokta benler ” iki şiirde de kullanılan kelimelerdir. Ve muhtemelen Gevheri Âşık Ömer’in şiirinden esinlemiştir. Bu iki şiir arasındaki gönderim herkesin anlayabileceği şekilde yapılmıştır.

İlköğretim programı tema ağırlıklı hazırlandığı için bu programda metinler arası ilişkilere tema ağırlıklı bakmak mümkünken, lise programı edebiyat tarihi dikkate alınarak hazırlandığı için sadece tema ağırlıklı bakmamız yeterli değildir. 9. sınıf ders kitabına dönemlere göre baktığımızda okunan her şiirin geleneğine gönderimde bulunduğu fakat şiir metinlerinin gelişi güzel seçildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte yukarıda da bahsettiğimiz gibi kitabın içindeki iki şiirde birbirlerine gönderimde bulunmaktadır. Fakat bunun bilinçli olarak yapılmadığı kanısındayız.

Denilebilir ki; incelediğimiz 9.sınıf ders kitabına seçilen şiir metinlerinde metinler arasılığın iyi anlaşılmasını ve uygulanmasını sağlayacak metinler seçilmemiştir. Metinler arası ilişkiyi işlevsel olarak meydana çıkaran hem şairini hem dönemini ortaya koyan metinler seçilmiş olmalı ve ders kitabı yazarları öğretmen ve öğrenciyi metinler arası ilişkiyi bulmaya yönlendirmelidir. Ayrıca hazırlık ve metin altı soruları metinler arası ilişkiyi bulmaya uygun olmalıdır. Metinler arasılık yaygın bir kavram ve kullanım olmadığı için öğretmen ve öğrenciler bunu anlayamayabilirler bu yüzden ders kitabı yazarları buna uygun kitaplar ortaya koymalıdır.

4.4. Sınıf Ders Kitabındaki Şiir Metinlerinde Metinler Arasılığa Ne Kadar Yer Verildiğiyle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Tablo 3.1. 10.Sınıf Ders Kitabındaki Metinler Arası Gönderimler

10.Sınıf Ders Kitapları	Şiirin Adı	Konusu	Ana Düşüncesi	Sanatlar	Metinler arası gönderimler
1	GENÇOSMAN TÜRKÜSÜ(Kayıkçı Kul Mustafa)	Bağdat'ın fethi	Genç Osman genç olmasına rağmen Bağdat'ı fetih edecek kadar güçlüdür.	Aliterasyon	Bağdat'ın fethine ve Genç Osman'a gönderme var.
2	ŞEHZADE MUSTAFAYA MERSİYE(Taşlıcalı Yahya)	Şehzade Mustafa'nın ölümü	Şehzade Mustafa haksız yere öldürülmüştür	Mecaz-1 Mürsel	Kanuni Sultan Süleyman'a, Hürrem Sultan ve Rüstem Paşanın Şehzade Mustafa adına yazdıkları mektuba gönderme var.

TABLO 3.3'ÜN DEVAMI					
	<u>Şiirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
3	BURAHİROŞİMA' DIR(F. Hüsnü Dağlarca)	Savaş	Hiroşima'daki vahşet	Mecaz -1 mürsel	
4	KISSA-İ YUSUF (Erzurumlu Kadı Darir)	Hız. Yusuf	Yusuf Peygamber çok sıkıntılar çekmiştir.	Alitera syon	Yusuf ve Züleyha mesnevisine gönderme var.
5	GAZEL(Nabi)	Aşk	insan hayatında her zaman gelip-giden bir şeyler olduğunu ifade etmek Aşığın sevgiyle bir türlü ulaşamaması ve sevgilinin aşığa derdini sormaması	Telmi h	Hız. İsa hadisesi Kıyametle ilgili ayetler, Necati Bey'e gönderme var.

TABLO 3'ÜN DEVAMI					
	<u>Şiirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
6	KOŞMA(Karacaoğlu an)	Aşk	Ayrılık acısından duyulan üzüntü	Aliterasyon	Kerem ile Aslı, Halk edebiyatı geleneğine, Gevheri ve Âşık Ömer'in koşmasına gönderme var.
7	YARATILIŞ DESTANI (Bahaeddin Ögel)	Yaratılmak ve türemek	İnsan önce tek yaratılmış daha sonra da çoğalmış türemiş,boy kabile gibi kavramlar ortaya çıkmıştır.	Teşhis ,	9 oğuz boyuna gönderme var.

TABLO 3.3'ÜN DEVAMI					
	<u>Şiirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
8	YARATILIŞLAR(Sait Maden)	Yaratılmak	İlk insan yaratılmış ve dünyanın sessizliği bozulmuştur. Ve dünya bir gece bir gündüz devam etmektedir.	Teşhis ,	Hız. Âdem'e gönderme var.
9	SAGU	Ölüm	Ölüm kaçınılmaz bir sondur ve yakınlarımızın ölümü bize acı verir	Teşhis , Teşbih , Mübal ağa	Felek anlayışına gönderme var.
10	KOŞUKLAR	1.koşuk:bahar,2.koşuk zafer, 3.koşuk:ayrılık		Teşhis , Teşbih , Mübal ağa,	2.koşuk-ta Eski Türk geleneklerine gönderme var.
11	OĞUZ KAĞAN DESTANI (Bahaeddin Ögel)	Oğuz Kaan	Dünya'nın hükümdarı Oğuz Kağan'dır.	Teşhis, Teşbih, İstihare	Orhun Abidelerine gönderme var.

TABLO 3.3'ÜN DEVAMI					
	Şiirin Adı	Konusu	Ana Düşüncesi	Sanatlar	Metinler Arası Gönderimler
12	KUTADGU BİLİĞ(Yusuf Has Hacip)	Mutluluk veren bilgi	İnsanların mutluluğu için uyulması gereken bilgiler vardır.	Teşhis, İrsal-ı mesel, Teşbih	Yunus Emre'nin söz ola kestire başı söz ola bitire savaşı" şiirine, Nadan ile sohbet güçtür bilene, çünkü nadan ne gelirse söyler diline, iki düşün bir söyle atasözleri ne ve Ezop masalları-na gönder-me vardır.

TABLO 3. 3'ÜN DEVAMI					
	<u>Şiirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
13	ATABETÜ'L HAKAYIK(Edip Ahmet Yükneki)	Hakikatli bilgi	Bilgi insana her zaman gereklidir.	İrsal-i mesel	Nadan ile sohbet güçtür bilene, çünkü nadan ne gelirse söyler diline atasözü-ne gönder-me var.
14	DİVAN-I HİKMET(Ahmet Yesevi)	Ölmeden önce ölmek	İnsanlar er gec toprağa döneceklerdir.	Telmi h	Ahmet Yesevi'nin peygamberimizin öldüğü yaşta yerin altında yaşamaya başlamasına gönderme var. Tasavvuf geleneğine gönderme var.

TABLO 3.3 ‘ÜN DEVAMI					
	<u>Şiirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-ları</u>	<u>Metinler Arası Gönderi mler</u>
15	İLAHİ(Yunus Emre)	İlahi aşk	Âşık sevgilisinden başka hiçbir şey istemez ona yalnızca sevgili gerekir.	Telmi h	Tasavvuf düşünce-sine, Hz. Musa’ya, .Leyla ile Mecnun’ a,Hz. Yusuf’a ve Ahmet Yesevi’ ye gönder-me var.
16	NEFES(Kaygusuz Abdal)	Abdal Musa’ya övgü	Tasavvuf bir mürşit etrafında ondan bir şeyler öğrenerek olur.	Teşbih , Meczaz -1 Mürsel	Tasavvuf geleneği ne gönder-me var.

TABLO 3.3'ÜN DEVAMI					
	<u>Şiirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
17	GAZEL(Hoca Dehhani)	Aşk	Sevgilisinden karşılık göremeyen aşık ümitsizdir ve derdine çare arar.	Tezat, Teşbih ,	Dehhani ilk divan edebiyatı şairidir onu anlamak için İran şairlerine bakmak gerekir. O halde İran şairlerine gönderme var.
18	DANIŞMENDNAME	Kahramanlık	Kötülüklerle mücadele edenler mutlaka kazanır.	Nida, Telmi h, Teşbih	Kıyamet gününe, dua etmeye, Hz Peygambere gönderme var.

TABLO 3. 3'ÜN DEVAMI					
	<u>Şiirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanatlar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
19	CEMŞİD Ü HURŞİD(Ahmedi)	Aşk	Aşık insan aşkı için her şeyi yapar	Teşbih , Telmi h	Yakup Peygamber ve Eyüp Peygambere gönderme var.
20	MANTIKU'T TAYR	Kuşların konuşması		Mübal ağa, Teşhis ,	Gül-Bülbül hikâyesine, gönderme var
21	GAZEL(Baki)	Aşk	İnsan bir kere aşk ateşine düşerse birçok acı da beraberinde gelir.	Mübal ağa, Nida, İstihar e,	Musikar kuşuna ve divan edebiyatı geleneğine gönderme var.

TABLO 3.3 UN DEVAMI

	<u>Şiirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanatlar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
22	SU KASİDESİ(Fuzuli)	Peygamber sevgisi	O sevgili ki her şeyden herkesten üstündür ve gören herkes ona aşık olur.	Mübal ağa, Mecaz , Tezat, Tecahül-i arif, Hüsn-i talil, İrsal-i mesel, Tenasüp, Leff ü neşr, Teşhis , Tevriye, Alite-rasyon , Teşbih	Divan Edebiyatı geleneğine, Kevser suyuna, gül bülbül hikâyesine, Hz. Muhammed'in doğumuna, Peygamberin Miraç'a çıkışına, mucizelerine, Kıyamet gününe gönderme var.

TABLO 3. 3'ÜN DEVAMI					
	<u>Şiirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Göde-rimler</u>
23	RUBAİ (1.2.3.4)(Azmizade Haleti Azmizade Haleti, Nef'i, Kadı Burhanettin)	1.Aşk, 2.İlahi Aşk, 3.Dilek, 4.Aşk	1.Ayrılık acıasına sabredilmez. 2.En büyük aşk Allah aşkıdır.3.dua insan hayatı için gereklidir, 4.sevgilinin değeri ona feda edilenlerle ölçülür.	Teşhis , Teşbih , Mübal ağa, Tenas- üp, Tel- mih, Nida, İstiha- re	Rubai 2 Hz. Musa'ya gönder- me var.
24	ŞARKI(Nedim)	Sevgili	Hayat sevip sevilince daha güzeldir ve sevgiliyle daha anamlıdır.	Teşbih ,	Mai tesnim ırmağına gönder- me var.

TABLO 3.3'ÜN DEVAMI					
	<u>Şiirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanatlar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
25	MURABBA(Ahmet Paşa)	Aşk	Âşık, ümitsiz ve biçaredir. Gönlüne de söz geçiremez.	Teşbih, Nida, İstihar e	Divan Edebiyatı geleneği ne gönderme var.
26	MUHAMMES(Aşki)	Dünya'nın geçiciliği	Bugün için değil ahiret için yaşamak gerekir	Telmi h, Nida, İstihar e, Teşhis, Telmi h	Görelim Mevla neyler, sözüne, Süleyman Peygamber'e, İskender'e, hadisler ve Kur'an – 1 Kerim'e gönderme var.

TABLO 3. 3'ÜN DEVAMI					
	<u>Şiirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanatlar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
27	TERKİBİBENT(Bağdatlı Ruhi)	Dünyanın geçiciliği,Cimrili kten şikâyet	Kefenin cebi yoktur.	Nida, Tezat, Mübalağa, Tenaşüp, İstihare, İstifham	Divan edebiyatı geleneğine gönderme var.
28	ANONİM MANİLER(1.2.3.4.5 .6)	1.aşk,2.aşk, 3.ayrılık, 4.dert, 5.aşk, 6.aşk	Aşık, sevgilisi yanındaysa mutlu, ondan ayrılırsa dertlidir.	Cinas	Anonim halk edebiyatı geleneğine gönderme var.
29	TÜRKÜ(Anonim)	Ayrılık	Dert veren Allah dermanını da verir. Dünya kimseye kalmaz.	Tekrir, Tezat, Telmih	Hüma kuşuna, Sultan Süleyman'a gönderme var.

TABLO 3.3'ÜN DEVAMI					
	<u>Şiirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanatlar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
30	KOŞMA(Kayıkçı Kul Mustafa)	Bahar	Bahar aşk mevsimidir.	Teşhis „İstifham,İstihare,	Gül-bülbül mazmunu, Halk Edebiyatı geleneğine ve Karacaoğlan'a gönderme var.
31	SEMAİ(Erzurumlu Emrah)	Gurbet	Gurbette hiçbir şey kesin değildir	Teshis , İstihar e	Gül-Bülbül mazmunu; Halk Edebiyatı geleneğine gönderme var.
32	METHİYE(Seyyid Nesimi)	Övgü	İnsanın bağlandığı kişi herkesten ve her şeyden üstündür.	Tekrir, Teşbih	Peygambere gönderme var.

TABLO 3. 3 ‘ÜN DEVAMI					
	<u>Şiirin Adı</u>	<u>Konusu</u>	<u>Ana Düşüncesi</u>	<u>Sanat-lar</u>	<u>Metinler Arası Gönderimler</u>
33	TAHİR İLE ZÜHRE(Suat Batur)	Aşk	Aşık sevgilisi için her sıkıntıyı hatta ölümü bile göze alır.	Teşhis , Mübal ağa, istihaar e	Halk şiiri geleneğine, Leyla ile Mecnun’ a gönderme var
34	LEYLA İLE MECNUN(Fuzuli)	Aşk	Aşk insanı yücelten en büyük erdemdir.	Teşbih , İstihaar e, Nida,	Divan şiiri geleneğine gönderme var.

Tablo 3.2 10.sınıf Ders Kitaplarındaki Şiir Metinlerinin Konularının Sınıflandırılması

10.SINIF					
SAVAŞ	Genç Osman	Bura Hiroşimadır	2.koşuk		

TABLO 3.2' NİN DEVAMI

ÖLÜM	Şehzade Mustafaya Mersiye	Sagu	Muham mes	Terkib-i Bent	
PEYGAMBER	Kıssa-i Yusuf	Su Kasidesi			
AŞK	Gazel(Nabi)	Koşma(Karacaoğlan)	İlahi	Gazel(H.Dehh anı)	Murabba
AŞK	Anonim Maniler 1.2.5.6	Tahir İle Zühre	Leyla ile Mecnu n		
BAHAR	1.Koşuk	Koşma Kayıkçı Kul Mustafa			
AYRILIK	3.Koşuk	Anonim Maniler 3			
KAHRAMANLIK	Oğuz Kaan Destanı	Danış-mendname			
BİLGİ	Kutadgu Bilig	Atabet'ül Hakayık			
TASAVVUF	Divan- 1 Hikmet	Nefes			
KUŞLAR	Mantıku't Tayr				
DİLEK	Rubai 3				
YARATILMAK	Yaratılış Destanı	Yaratılışlar			
DERT	Anonim Maniler 4				
GURBET	Semai	Türkü			

ÖVGÜ	Methiye				

1.şiiirde: Bağdat'ın fethine ve Genç Osman'a gönderme var. Bağdat fethinden önce padişah ferman verir. "Bıyıkları terlemeyen hiçbir er savaşa katılmayacaktır. " Der fakat Genç Osman bu buyruğu dinlemez ve gizlice savaşa katılır. Bağdat'ı fetheder.

2.şiiirde: Kanuni Sultan Süleyman'a, Hürrem Sultan ve Rüstem Paşanın Şehzade Mustafa adına yazdıkları mektuba gönderme var. Hürrem Sultan kendi oğlunu tahta çıkarmak için sadrazamıyla birlikte Kanuni'nin oğlu Mustafa'ya iftira atar ve çeşitli oyunlara kalkışır. Bu iftira Şehzade Mustafa'nın babasının tahtında gözü olduğu şeklindedir. Kanuni bunun üzerine kendi oğlunu öldürür.

3.şiiirde: Belirli bir Gönderme yoktur.

4.şiiirde: Yusuf ve Züleyha mesnevisine gönderme var.

5.şiiirde: Hz. İsa hadisesi Kıyametle ilgili ayetler, Necati Bey'e gönderme var. Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği zaman göğe çekildiği ve tekrar yeryüzüne ineceği inancı vardır. Nabi'nin bu şiirindeki "bir gün dinmez o şuh ki aya muradı ne" dizesi Necati Bey'in şu beyitine gönderme yapar.

"Dinmez nice sürünürsün kapumda sende garib
Kimesne bencileyin olmasun vatanda garip"

6.şiiirde: Kerem ile Aslı, Halk edebiyatı geleneğine, "Ala göz" sözcüğünü kullandığı için Gevheri ve Âşık Ömer'in koşmasına gönderme var.

7. şiiirde: 9 oğuz boyuna gönderme var.

8. şiiirde: İlk insan sözcüğünü kullandığı için Hz. Âdem'e gönderme yapılmıştır.

9. şiirde: Felek anlayışına ve matem olayına telmih var. Yine dünyanın sonu geldi atasözüne gönderme vardır.

10. şiirde: Otağ, tuğ, başbuğ kelimeleri bizi Eski Türk geleneğine götürmektedir.

11. şiirde: Orhun abidelerine gönderme var.

12. şiirde: Yunus Emre'nin "savaşı söz ola kestire başı söz ola bitire savaşı," şiirine, Nadan ile sohbet güçtür bilene, çünkü nadan ne gelirse söyler diline, iki düşün bir söyle gibi dille ilgili birçok atasözüne ve Ezop masallarına gönderme vardır. Ezop masallarında da dil ile ilgili hikâye anlatılmaktadır.

13. şiirde: Nadan ile sohbet güçtür bilene çünkü nada ne gelirse söyler diline atasözüne gönderme var.

14. şiirde: Ahmet Yesevi'nin peygamberimizin öldüğü yaşta yerin altında yaşamaya başlamasına gönderme var. Tasavvuf geleneğine gönderme var.

15. şiirde: Tasavvuf düşüncesine, Hz. Musa'ya, Leyla ile Mecnun'a, Hz. Yusuf'a ve Ahmet Yesevi'nin aşağıdaki şiirine gönderme var.

"İşkın kıldı şeyda mini
Cümle âlem bildi mini
Kaygum sinsin tûni kûni
Minge sin ok kireksin sin"

16. şiirde: Tasavvuf geleneğine gönderme var.Şah kelimesi ve abdal kelimesi geleneğin özelliklerini anlatır.

17. şiirde: Dehhani ilk divan edebiyatı şairidir onu anlamak için İran şairlerine bakmak gerekir. O halde İran şairlerine gönderme var. Kara toprağa karmak şairlerin çok kullandığı bir sözdür. Yine Hayali Bey'in "be hey kâfir, be hey zalim bu cefanın yok mu oranı" şiirine de gönderme yapar.

18. şiirde: Kıyamet gününe, dua etmeye gönderme var. Hz İsrail suru çalınca kıyamet kopacağı inancı vardır.

19.şiirde: Yakup peygamber ve Eyüp peygambere gönderme var. İkiside çile çekmiş peygamberlerdir.

20. şiirde: Gül-Bülbül hikâyesine, gönderme var.

21. şiirde: Musikar kuşuna ve divan edebiyatı geleneğine Hint parasına,ve türkülerimize gönderme var.Musikar rüzgara karşı gagasından türlü sesler çıkaran bir kuştur. Yalvar Hint parasıdır. Yine “ Az verdim de çok yalvardım sevdiğimin anasına” türkümüze gönderme yapılmıştır.

22. şiirde: Divan Edebiyatı geleneğine, Kevser suyuna, gül bülbül hikâyesine, Hz. Muhammed'in doğumuna, Peygamberin Miraç'a çıkışına, mucizelerine, Kıyamet gününe gönderme var. Yunus Emre'nin :

“Bir hastaya vardın ise

Bir içim su verdin ise

Yarın anda karşı gele

Hak şarabın içmiş gibi” şiirine de gönderme vardır.

23. şiirde: Rubai 2 Hz. Musa'ya gönderme var. Tur dağı kelimesinden dolayı.

24. şiirde: Mai tesnim ırmağına gönderme var.Cennet ırmaklarından birinin adıdır.

25. şiirde: Divan Edebiyatı geleneğine gönderme var.

26. şiirde: Görelim Mevla neyler, sözüne, Süleyman peygamber'e, İskender'e, hadisler ve Kur'an -ı Kerim'e ve Felek anlayışına gönderme var. Süleyman peygamber zenginliğiyle, İskender ise geleceği gösteren aynasıyla tanınır.

27.şiirde: Divan edebiyatı geleneğine gönderme var.

28. şiirde: Anonim halk edebiyatı geleneğine gönderme var.

29. şiirde: Hüma kuşuna, Sultan Süleyman’a gönderme var. Hüma kuşu efsanevi bir kuştur. Cennet kuşu da denilmektedir.

30. şiirde: Gül-bülbül mazmunu, Halk Edebiyatı geleneğine ve Karacaoğlan’a gönderme var. Karacaoğlan’ın şiiriyle hemen hemen aynı bir şiirdir. En belirgin metinler arası ilişkiyi bu iki şiirde görmekteyiz. 9 ve 10. sınıf karşılaştırmasında inceleyeceğiz.

31. şiirde: Gül-Bülbül mazmunu; Halk Edebiyatı geleneğine gönderme var.

32. şiirde: Peygambere gönderme var. Gül peygamber için kullanılan bir simgedir.

33. şiirde: Halk şiiri geleneğine, Leyla ile Mecnun’a gönderme var.

34. şiirde: Divan şiiri geleneğine gönderme var.

Tablo 3.3. 10.Sınıf Ders Kitabındaki şiir metinlerinin Gönderimde Bulunduğu kaynaklarla ilgili tablo

Tema ağırlıklı gönderimler	Bütün şiirler kendiyle aynı temalı şiirlere gönderim yapabilir.
Halk şiiri geleneğine gönderimler	3
Divan şiiri geleneğine gönderimler	7
Atasözlerine yapılan gönderimler	2
Deyimlere yapıla gönderimler	-
Önemli kaynaklara yapılan gönderimler	9
Kişi ve olaylara yapılan gönderimler	10

Tasavvuf düşüncesine yapılan gönderimler	3
Ders kitabındaki şiir metinleri arasında yapılan gönderimler	-
9.sınıf ders kitabındaki şiirlere yapıla gönderimler	1

Yukarıda temalarına göre sınıflandırdığımız 10.sınıf ders kitaplarındaki şiir metinlerini, metinler arası gönderimleri ve bu gönderimlerin sınıflandırıldığı tabloyu görmektediriz. 10.sınıf ders kitabında 34 şiir incelenmiştir. Buna göre; temaya özgü gönderimler 10.sınıf metinlerinde de devam ederken bu sefer önemli kaynaklara, kişi ve olaylara yapılan göndermeler biraz daha fazla yer tutmaktadır. Bu önemli kaynaklar: Kur'an- Kerim, Âşık Hikâyeleri, Siyer-i Nebi kitapları, Orhun Abideleridir.

Kişi ve olaylara yapılan gönderimlerde ise; Genç Osman'ı, Kanuni ve Hürrem Sultan'ı, Hz. Âdem'i, Yunus Emre'yi, Ahmet Yesevi'yi, Yakup ve Eyüp peygamberleri, Peygamber efendimiz ve onun mucizelerini görmektediriz.

Gül –bülbul mazmunu dolayısıyla divan şiiri geleneği 10.sınıf şiir metinlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Yine kullanılan mazmunlar bakımından halk şiiri geleneğine gönderim de devam etmektedir.

Şiirlerde geçen sufi, tecelli, abdal, post, şah kelimeleri bizi tasavvuf düşüncesine götürmüştür.

10.sınıf şiir metinlerinde kendi aralarında gönderme yoktur. Şiirler sadece gelenek dolayısıyla birbirlerine gönderimde bulunabilirler. Yani edebiyat tarihi açısından bakıldığında divan şiiri divan şiirine, halk şiiri halk şiirine gönderimde bulunur.9.sınıf ders kitabında tespit ettiğimiz ders kitaplarına yerleştirilen şiir metinlerinin rast gele seçildiği hususu burada da geçerlidir.10.sınıf şiir metinleri seçilirken dikkat edilmesi gereken hususlar şöyle sıralanabilir:

Ders kitabı içindeki metinlerin birbiriyle alakalı metinler olması gerekir.

9.sınıf şiir metinleriyle bağlantılı olması gerekir. Eğer dokuzuncu sınıf şiir metinleriyle bağlantı kurulabilirse öğrenci bir önceki sınıfta öğrendiklerini de yeni metinler üzerinde tekrar etmiş olacaktır.

4.3. 9–10.Sınıf Ders Kitaplarındaki Şiir Metinlerinde Ortak Metinler Arası Gönderimlere Ne Kadar Yer Verildiğiyle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Tablo 4.1. 9–10. Sınıf Şiir Metinlerindeki Ortak Temalar

KONU BAŞLIKLARI	9.SINIF	10.SINIF
ÖLÜM	6 Şiir	4 Şiir
SAVAŞ	3 Şiir	4 Şiir
AŞK	8 Şiir	13 Şiir
BAHAR	2 Şiir	2 Şiir
KAHRAMANLIK	2 Şiir	2 Şiir
PEYGAMBER	2 Şiir	2 Şiir
GURBET	1 Şiir	2 Şiir

Ortak Gönderimler

9. ve 10.sınıf ders kitaplarındaki şiir metinlerinde metinler arası gönderimleri yukarıda inceledik. Her iki sınıfın gönderim tablosu zengin olmasına rağmen bu gönderimleri meydana getiren şiirlerin bilinçli bir şekilde seçilmediği kanısına varmıştık .Çünkü şiir metinleri bilinçli seçilmiş olsaydı belirli bir sıra takip etmesi gerekirdi.

İki ders kitabındaki şiir metinlerinde yapılan iki ortak gönderme vardır.Bunlardan birincisi; 9.sınıfta ele alınan Karacaoğlan'ın Koşmasına 10.sınıfta Kayıkçı Kul Mustafa'nın koşmasının gönderme yapmış olmasıdır.

Karacaoğlan Koşmasında :

Bülbül ne yatarsın bahar erişti
Ulu sular göl olduğu zamandır
Kat kat olup gül yaprağa karıştı
Yine bülbül kul olduğu zamandır.

Kayıkçı Kul Mustafa Koşmasında:

“Yine evvel geldi bahar günleri
Yüce dağlar yol olduğu zamandır
Yalvaruben Hakka niyaz ettiğim
Bülbül güle kul olduğu zamandır.” cümlelerini kullanarak dörtlükler oluşturmuşlardır ve hemen hemen aynı kelimeleri kullanmışlardır.

Yapılan ikinci gönderme ise; 9.sınıfta ele alınan Gevheri ve Âşık Ömer'in koşmalarına karşı 10.sınıfta ele alınan Karacaoğlan koşmasıdır. Gevheri ve Âşık Ömer şiirlerinde Ala gözlü bir dilberden bahsederlerken Karacaoğlan da şiirinde “ala gözlü dilberi” kullanır.9 sınıfta “ala gözlü dilberi” öğrenen öğrenci 10.sınıfta Karacaoğlan'ın şiirini okuduğunda aklına Gevheri ve Âşık Ömer'i getirebilecektir.

Burada seçilen şiir metinlerinde sınıflar arası bir gönderim vardır. Çocuk, bir şiir metni önüne geldiği zaman belki tarihle bağlantı kuramayacak, belki aklına peygamberlerin hayat hikâyelerini getiremeyecek ama 9.sınıfta öğrendiği bir şiir metniyle bağlantı kurabilecektir. Bu yüzden ders kitabına seçilen şiir metinlerinde bu noktaya dikkat edilmelidir.

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

BU bölümde, araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan yola çıkılarak sonuç ve önerilere yer verilmektedir.

5.1. SONUÇ

Her Millet kendi kültürünü, yaşayışını, inançlarını gelecek kuşaklara aktarabilmek ister. Bu aktarımı sağlayabilmek ortak bir edebiyat oluşturmalarını sağlayan eski kaynaklardan yararlanma zorunluluğu vardır.

Yahya Kemal Beyatlı'nın şu sözleri bunu açıklar niteliktedir: “ Vatan cetlerin küllerinden ibarettir. ” Gerçekten de bir millet asla ve asla birden bire ortaya çıkmamıştır. Onu oluşturan bir geçmişi mutlaka vardır. İşte bu geçmiş Edebiyatımız için de önemlidir. Edebiyatımızda geçmişten beslenerek her geçen gün biraz daha gelişmeye doğru gitmektedir. Bu gelişimle birlikte edebiyatımıza yeni terimler girmiştir. Bunlardan biri “ metinler arası ilişki ” terimidir. Metinler arası ilişki geçmişten bu yana şair ve yazarlarımızın eserlerinde uyguladığı fakat edebiyat eleştirmenlerimizin üzerinde yeni yeni durdukları bir terimdir.

Yaptığımız araştırmada:

1. Metinler arasılığın edebiyatımızda yeni gelişmekte olduğu,
2. İlköğretim programında metinler arasılığa tema kapsamında yaklaşıldığı,
3. Ortaöğretim programında metinler arasılığa gelenek ve zihniyet kapsamında yaklaşıldığı.

4. Ders kitaplarına seçilen şiir metnlerinin metinler arası ilişkilere dikkat edilmeden yerleştirildiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

5.2. ÖNERİLER

Metinler arası ilişki kurabilmek bütün dönem ve metinlere hâkim olmakla sağlanabilecek süreçtir. Bunu araştırmacılar ve öğretmenlerden beklemek haksızlık olur. Müfredat ve ders kitabı hazırlayıcıları metinler arası ilişkinin önemi ve işlevine inanmalıdırlar. Ve ders kitabı hazırlayıcıları metinlerin seçiminde hazırlık ve metin altı soruları ile metinlerin incelenmesine metinler arası kavramı açısından bakma, ilişki kurma, ilişkinin niteliği, işlevi ve metne katkısını değerlendirebilme yeteneği ve bilinci kazandırmaya özen göstermelidir.

Ders kitaplarına seçilen metinler birbirinden kopuk olmamalı, birbirinden beslenerek kendi yoluna gitmelidir. Bunu öğretecek olan müfredat ve ders kitabı hazırlayıcısı, iki metin arasındaki ilişkiyi görünür kılacak olan da ders kitabı hazırlayıcısıdır.

Ders kitabı, öğrenciye geçmişteki metin yeni metne nasıl bir katkı sağlamış, önem katkı ve işlevini kazandıracak ki öğrenci bütüncül bakış açısı yeteneği kazanacaktır.

Ders kitaplarındaki metinler özensiz seçildiği için çocuğa böyle ilişki kazandırmaz. Tespit ettiğimiz sınırlı sayıda metinlerde metinler arası yeterince işlenmemiştir. Yeni hazırlanacak müfredatta “metinler arası” başlığına dikkat edilerek hazırlanmalı, ders kitapları da bu müfredata uygun olarak yazılmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKA. P. (2002).**Hilmi Yavuz şiirine Metin Merkezli Bir Bakış**. Ankara: Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Bölümü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- AKSAN D. (1999).**Şiir Dili ve Türk Şiir Dili**. Ankara: Engin Yayınları
- .....(2000).**Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- AKŞİN. S. (2002). **Türkiye Tarihi, Osmanlı Devleti 1300–1600**. İstanbul: Cem Yayınevi
- AKYOL. H.(1996). **Metinler Arası (İntertextuality) Okuma ve Sorular**. Ankara: Bilgi Çağında Eğitim. Nisan –Mayıs-Haziran.
- ..... (2006).**Türkçe Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Kök Yayıncılık,
- AKYÜZ. K.(1985). **Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi**. İstanbul: İnkılâp Kitabevi
- AKTULUM. K. (2000) **Metinler Arası İlişkiler**. Ankara: Öteki Matbaası
- ..... (2004) **Parçalılık Metinler Arasılık..** Ankara: Öteki Matbaası

ARSLAN. M.M, KARAKUŞ. İ, TOSUNOĞLU M. (2001)**Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme.** Ankara: Anıttepe Yayıncılık

AYTAÇ. G. (1999). **Genel Edebiyat Bilimi.** İstanbul: Kuram Yayınları

AYTAÇ. G.(2003). **Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi.** İstanbul: Say Yayınları

BANARLI. N.S. (1977). **Türkçenin Sırları.** İstanbul: Baha Matbaası

BANARLI. N.S.(1982).**Şiir ve Edebiyat Sohbetleri.** İstanbul: Gür- Yay Matbaası

BAKHTİN. M. (2001).**Karnavaldan Romana.** (Çev. Cem Soydemir).İstanbul: Ayrıntı Yayınları

BOYNUKARA. H. (1997). **Eleştiri Terimleri.** İstanbul: Boğaziçi Yayınları

ÇELİK. S.K. (2003). **Modern Sonrasında Dramatik Metinler.** Ankara: Tiyatro Araştırmaları Dergisi. Sayı: 15

ÇETİN. N. (2006). **Şiir Çözümleme Yöntemi.** (Dördüncü Baskı). Ankara: Edebiyat Otağı Yayınları

ÇETİŞLİ. İ. (2001). **Batı Edebiyatında Edebi Akımlar**. Ankara: Akçağ Yayınları

ÇYDD (Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği). (2002). **Nasıl Bir Edebiyat Eğitimi**. İstanbul

DEMİR. Y.(1994).**Metin kavramı ve Metin Çözümlemesi Üzerine Bazı Dikkatler**. Samsun: 19 Mayıs Üniversitesi Dergisi

DİLÇİN. C. (2005).**Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

ECEVİT. Y. (2004). **Türk Romanında Postmodernist Açılımlar**. İstanbul: İletişim Yayınları

ERGİN. M. (2006). **Orhun Abideleri İnceleme**. (37.Baskı). İstanbul: Boğaziçi Yayınları

GÜNAY. D.(2003).**Metin Bilgisi**. İstanbul: Multilingual yayınları

GÜCÜYETER. B. (2002).**1950–2000 Yılları arasında yayımlanan çeşitli dergilerdeki Türkçe ve Türk Dili Edebiyatı Öğretimi ile İlgili Makalelerin İncelenip Değerlendirilmesi**. Erzurum. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

GÜRTUNCA. M.F.(1978). **Peygamberler Tarihi**. İstanbul: Sağlam Kitabevi

GÜZEL. A,TORUN. A. (2004). **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı.** Ankara: Akçağ Yayınları

HAYYAM. Ö. (2004).**Bir Islak Ateş Rubailer.**(Türkçe yayımlayan: Ozan Sadıç)
İstanbul: Dünya Kitapları Doğu-Batı Klasikleri

HOLBROOK. V.R.(2005). **Aşkın Okunmaz Kıyıları.** İstanbul: İletişim Yayınları

KANTEMİR. E.(1976).**Türkiye’de Liselerde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi.**
İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

KAPLAN. M.(2002). **Kültür ve Dil.** İstanbul: Dergâh Yayınları

.....(2004). **Şiir Tahlilleri (1–2).** İstanbul: Dergâh Yayınları

KARAKUŞ. İ.(2002).**Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi.** Ankara: Anıttepe Yayıncılık

KARATAY. H.(2007).**İlköğretim Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuduğunu Anlama Becerileri Üzerine Alan Araştırması.** Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı.(Yayımlanmamış Doktora tezi)

KAZANCI. L.(1997).**Hız. Süleyman’dan Hız. Muhammed’e (s.a.s.) Peygamberler Halkası.** İstanbul: Feza Gazetecilik

KILIÇ. A.(2002).**Bir Metni Farklı Bir Şekilde İşlemenin Anlama Düzeyine Etkisi.**
Ankara: Eğitim ve Bilim Dergisi

KIRAN. A. .Z. (2000). **Yazınsal Okuma Süreçleri.** Ankara: Seçkin Yayınevi

KUDRET. C.(2004). **Karagöz.** İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

KURNAZ. C. (2005). **Eski Türk Edebiyatı.** Ankara: Gazi Kitabevi

.....(1997).**Türküden Gazele Halk ve Divan Şiirinin Müsterekleri Üzerine Deneme.**Ankara:Akçağ Yayınları

KURT. .A, DEMİR. E, BAŞER. T, ÇİFTÇİ. G, ÖZLÜK. N, SUKAN. M, YÜKSEL. A, ARSLAN. A, AYYILDIZ. E, CEYHAN. K.F, ÇETİN. M, SÖĞÜT. E, TOPTAŞ. B, ZENGİN. B.(2006). **Türk Edebiyatı 9.sınıf Ders Kitabı.** İstanbul: Feza Gazetecilik A.Ş

KURT. .A, DEMİR. E, BAŞER. T, ÇİFTÇİ. G, ÖZLÜK. N, SUKAN. M, YÜKSEL. A, ARSLAN. A, AYYILDIZ. E, CEYHAN. K.F, ÇETİN. M, SÖĞÜT. E, TOPTAŞ. B, ZENGİN. B.(2006). **Türk Edebiyatı 10.sınıf Ders Kitabı.** İstanbul: Feza Gazetecilik A.Ş

MORAN. B.(2005).**Edebiyat Kuramları ve Eleştiri.** İstanbul: İletişim Yayıncılık

PARLA. J. (2005) . **Don Kişot’tan Bugüne Roman.** İstanbul: İletişim Yayıncılık

SAĞLIK. Ş. (2004). **Edebiyat Bilimi Açısından Hilmi Uçan'ın Kalemi**. Ankara: Hece Dergisi S.96 Aralık.

TATÇI. M. (1990). **Yunus Emre Divanı Tenkitli Metin**. Ankara: Kültür Bakanlığı

TDD(Türk Dili Dergisi).(1989).**Türk Şiiri Özel Sayısı III. (Halk Şiiri)**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

TDK (Türk Dil Kurumu Yayınları). (1998).**Türkçe Sözlük**. C.1–2.(Sekizinci Baskı). Ankara

TEDY(Türk Eğitim Derneği Yayınları).**Orta Öğretim Kurumlarında Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi ve Sorunları**. Gaziantep Şubesi

TODOROV. T.(2001).**Poetikaya Giriş**. (Çev. Kaya Şahin).İstanbul: Metis Yayınları

TOKEL. D. A. (2003).**Divan Şiirinde Harf Simgeçiliği**. Ankara: Hece Yayınları

TOPTAŞ. H.A.(2006).**Bir Hüzünlü Haz**. İstanbul: Doğan Kitap

TTKB(Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı)(2005) **Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

TTKB(Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı).(2006).
6.7.8.Sınıflar İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

TGYAG(Türkiye Gazetesi Yayınları Ansiklopedi Grubu).(2006). **Osmanlı Padişahları**.
İstanbul: Türkiye Gazetesi Yayınları

VONHAMMER. Y. (2007).**Osmanlı İmparatorluğu tarihi**. İstanbul: İlgı Kültür ve Sanat Yayıncılık

ÜNAL. E.(2006).**Metinler Arası Okumanın Okuduğunu Anlamaya Etkisi**. Ankara:
Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı.(Yayımlanmamış Doktora Tezi)

YAVUZER. H.(1998).**Türkçenin Öğretimi ve Eğitimi Sempozyumu**. Gaziantep:
Ankara Üniversitesi Tömer Gaziantep Şubesi

YAVUZ.H.(2004).**Gelenek,Şiir,Müzik**.ZamanGazetesi<http://www.aruz.com/gyazilar/siir.asp?id=238>

EKLER
DERS KİTAPLARINDAKİ ŞİİR METİNLERİ

9.SINIF ŞİİR METİNLERİ

1) KAR

Kardır yağan üstümüze geceden,
Yağmurlu, karanlık bir düşünceden,
Ormanın uğultusuyla birlikte
Ve dörtnala dümdüz bir mavilikte
Kar yağıyor üstümüze, inceden.

Sesin nerde kaldı, her günkü sesin,
Unutulmuş güzel şarkılar için
Bu kar gecesinde uzaktan, yoldan,
Rüzgâr gibi tâ eski Anadolu'dan
Sesin nerde kaldı? kar içindesin!

Ne sabahtır bu mavilik, ne akşam!
Uyandırmayın beni, uyanamam.
Kaybolmuş sevdiklerimiz aşkına,
Allah aşkına, gök, deniz aşkına
Yağsın kar üstümüze buram buram...

Buğulandıkça yüzü her aynanın
Beyaz dokusunda bu saf rüyanın
Göge uzanır - tek, تنها - bir kamış
Sırf unutmak için, unutmak ey kış!
Büyük yalnızlığını dünyanın.

2) KAR MUSİKİLERİ

Bin yıldan uzun bir gecenin bestesidir bu;

Bin yıl sürecektir zannedilen kar sesidir bu.

Bir kuytu manastırda duâlar gibi gamlı,

Yüzlerce ağızdan koro hâlinde devamlı,

Bir erganun âhengi yayılmakta derinden...

Duydumsa da zevk almadım İslâv kederinden.

Zihnim bu şehirden, bu devirden çok uzakta,

Tanbûri Cemil Bey çalışıyor eski plâkta.

Birdenbire mes'ûdum işitmek hevesiyle,

Gönlüm dolu İstanbul'un en özlü sesiyle.

Sandım ki uzaklaştı yağın kar ve karanlık,

Uykumda bütün bir gece Körfez'deyim artık!

3) DEDİKODU

Zaman bir böcek gibi sinsi, kenarda
Koltukların didikler durur kadifesini,
Hain bir kedi gözü parıldar lambalarda.

Şom ağızlar buz gibi üflerken nefesini,
Bir beddua halinde uzatarak sesini
Saat hırıltılarla can çekişir duvarda.

4) HASRET

Denize dönmek istiyorum!
Mavi aynasında suların:
boy verip görünmek istiyorum!
Denize dönmek istiyorum!

Gemiler gider aydın ufuklara gemiler gider!
Gergin beyaz yelkenleri doldurmaz keder.
Elbet ömrüm gemilerde bir gün olsun nöbete yeter.
Ve mademki bir gün ölüm mukadder;
Ben sularda batan bir ışık gibi
sularda sönmek istiyorum!
Denize dönmek istiyorum!
Denize dönmek istiyorum!

5) MALAZGİRT ULULAMASI

Baktı komutanlarına

Alpaslan

Büyüdü gözleri:

İşte Saltuk yarı ova

İşte Afşin yarı ırmak

İşte elleri ppala Aksungur

İşte gök yürekli Savtekin

İşte Aytekin boyu kavak.

Baktı komutanlarına başbuğlarına

Alpaslan

Büyüdü gözleri:

İşte Ahmet Şah deli kızıl

İşte Artuk omuzları bulutlarda

İşte danışmend uçar çizmeli

İşte Mengüçük kargısı yalaz

İşte Sadak kurt burun

İşte at gibi köpüren Çavuldur

İşte dört çene Porsuk

İşte Tarankoğlu yel ısırmış.

Baktı Komutanlarına başbuğlarına erlerine

Alpaslan

Büyüdü gözleri:

Çağın kabartmasıydı parlayan.

6) OĞUZATA

OĞUZ-Tekinler! İçbuyruklar; Dışbuyruklar!

Bizimle birlik ülkeler hanları!

Kadınlar! Hatunlar!

Selam olsunhepinize canla; inanla!

(Saklap'a) Hele Saklap seni bu mutlu günde

Bağrıma basmaktır bana düşen,

Sen artırdın içimde güvenimi...

(Saklap Ayçiçek'le el ele gelir, Oğuz'un elini öper.)

İşte önümüzde elçileri Urum'un

Geldi en büyük savaşın sonu.

Geldi beklenen barış günü!

AKŞAMAN-Hakanım! Senin kılıcınla

Gerçek olur bu büyük düş!

Senin düşüncen, iç ışıgınla!

OĞUZ-Birleşecek Hint'ler Çin'den Urum'a dek

Sayısız ülkeler bu barışla!

Tatarlar, Tatlar, Kırgız, Peçenek

Bütün uluslar buyruk başına!

Yok, andımızda ayrı gayrı

Yağuluk yok! Yabanlık yok!

Bütün ülkeler bir tek dünya!

KORO-Gerçek olur düşü yeryüzünün!

Var ol ulu hakan! Bin yaşa!

7) CAZGIR

Vur, ha vur, vur davul başpehlivan havası,
 Çıksın Bekir Osman, mestanoğlu, Dülger Ahmet,
 Vur, ha vur, vur davul gürlemenin sırası,
 Davran bre pehlivan, ha ömrüne bereket.
 Ateş alsın büklüm büklüm pazındaki kudret,
 Davran deli fişek, karayel fırtınası,
 Çığlar devirip yenmenin, güreşmenin ustası,
 Vur, ha vur, vur davul dağları taşları titret,
 Dile gelsin Yusufun, Aliço'nun hatırası,
 Çıkalım hele meydana yanardağ gibi emret.

Hey mübarek mübarek, er meydanı bu meydandır,
 Cümle âlem birikmiş işte davullu zurnalı,
 Her biri bir özge diyarda başpehlivandır.
 Yiğitler gelir güreş tutmağa göğsü armalı,
 Boyları yıldız döker, omuzları çifte burmalı.
 Hoy senin pehlivan dediğin şahan olup da uçandır,
 Rüzgâr deme buluttur, bulut deme dumandır.
 Vur, ha vur, vur davul gök yerinden kaymalı,
 Hodri meydan! Vakit tamam, peşrev tamamdır,
 Ha deyince kaldırıp kaldırıp yere vurmalı...

8) YALANCI DÜNYAYA KONUP GÖÇENLER

Yalancı dünyaya konup göçenler
Ne söylerler ne bir haber verirler
Üzerinde türlü otlar bitenler
Ne söylerler ne bir haber verirler

Kiminin başında biter ağaçlar
Kiminin başında sararır otlar
Kimi masum kimi güzel yiğitler
Ne söylerler ne bir haber verirler

Toprağa gark olmuş nazik tenleri
Söylemeden kalmış tatlı dilleri
Gelin duadan unutman bunları
Ne söylerler ne bir haber verirler

Kimisi dördünde kimisi beşinde
Kimisinin tacı yoktur başında
Kimi altı kimi yedi yaşında
Ne söylerler ne bir haber verirler

Kimisi bezirgân kimisi hoca
Ecel şerbetini içmek de güce
Kimi aksakallı kimi pir koca
Ne söylerler ne bir haber verirler

Yunus der ki gör takdirin işleri
 Dökülmüştür kirpikleri kaşları
 Başları ucunda hece taşları
 Ne söylerler ne bir haber verirler

9)GAZEL

Bir nim neşe say bu cihanın baharını
 Bir sagar-ı keşideye tut lalezarını

Bir dem mi var ki ah ederek anmaya gönül
 Ey serv-kad seninle geçen ruzgarını

Şevk-ı tamam vade-i ferdayı dinlemez
 Reşk ana kim cihanda bugün buldu yarını

İran-zemine tuhfemiz olsun bu nev gazel
 İrgürsün Isfahan'a Sitanbul diyarını

Düşmen ne denlü saht ise de şad ol ey Nedim
 Seng üzre gösterür zer-i kâmil ayarını

10) KARANFİL

Yârin dudağından getirilmiş
 Bir katre âlevdir bu karanfil,
 Rûhum acısından bunu bildi!

Düştükçe, vurulmuş gibi, yer yer

Kızgın kokusundan kelebekler,
Gönlüm ona pervâne kesildi...

11) KARANFİL

Hakkınız var, güzel değildir ihtimal,
Mübalâğa sanatı kadar,
Varşova'da ölmesi on bin kişinin,
Ve benzememesi
Bir motörlü kıtanın bir karanfile,
'Yârin dudağından getirilmiş'

12) KOÇAKLAMA

Mert dayanır namert kaçır
Meydan gümbür gümbürlenir
Şahlar şahı divan açır
Divan gümbür gümbürlenir

Yiğit kendini öğende
Oklar menzili döğende
Şeşper kalkana değende
Kalkan gümbür gümbürlenir

Ok atılır kalasından
Hak saklasın belasından
Köroğlu'nun narasından
Her yan gümbür gümbürlenir

13) GAZEL

Sun sagarı saki bana mestane desünler...

Uslanmadı gitti gör o divane desünler.

Peymanesini her kişi doldurmada bunda

Şimden geru bu meclise meyhane desünler

Dil hanesini yık koma taş üstine bir taş

Sen yap anı eller ana virane disünler

Gönlünde senin gayr u siva sureti neyler

Layık mı bu kim kabeye büthane disünler

Yahya'nın olup sözleri hep sırr-ı muhabbet

Yaran işidüp söyleme yabane disünler

14) BÜTÜN SAADETLER MÜMKÜNDÜR

Bütün saadetler mümkündür...

Şu kapının açılması,

İçeri girivermen,

Bahar, kuşlar, gündüz.

Ve bütün dünya

Bir an içinde gürültüsüz.

Bütün saadetler mümkündür...

Bahtsızların biraz gülümsemesi...

Körlerin gün görmesi,

Mümkündür bütün mucizeler...

Ana, baba, evlat, bütün kaybolanlar...

Ebedi bir sabahta buluşmamız bir daha.

Ölüler! Hepimiz için yalvarın Allaha...

15) KÖŞE

Sen geldin benim deli köşemde durdun
 Bulutlar geldi üstünde durdu
 Merhametin ta kendisiydi gözlerin
 Merhamet saçlarını ıslatan sessiz bir yağmurdu
 Bulutlar geldi altında durduk

Konuştun güneşi hatırlıyordum
 Gariptin yepyeni bir sesin vardı
 Bu ses öyle benim öyle yabancı
 Bu ses saçlarımı ıslatan sessiz bir kardı

Dişlerin öpülen çocuk yüzleri
 Güneşe açılan küçük aynalar
 Sert içkiler keskin kokular dişlerin
 İçinden geçilen küçük aynalar

Ve güldün rengârenk yağmurlar yağdı
 İnsanı ağlatan yağmurlar yağdı
 Yaralı bir ceylan gözleri kadar sıcak
 Yaralı bir ceylan kalbi gibi içli bir sesin vardı

Sen geldin benim deli köşemde durdun
 Bulutlar geldi üstünde durdu
 Merhametin ta kendisiydi gözlerin

16) ÇOBAN ÇEŞMESİ

Derinden derine ırmaklar ağlar,
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi,
Ey suyun sesinden anlayan bağlar,
Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi.

"Gönlünü şirinin aşkı sarınca
Yol almış hayatın ufuklarınca,
O hızla dağları Ferhat yarınca
Başlamış akmağa çoban çeşmesi..."

O zaman başından aşkındı derdi,
Mermeri oyardı, taşı delerdi.
Kaç yanık yolcuya soğuk su verdi.
Değdi kaç dudağa çoban çeşmesi.

Vefasız Aslıya yol gösteren bu,
Keremin sazına cevap veren bu,
Kuruyan gözlere yaş gönderen bu...
Sızmadı toprağa çoban çeşmesi.

Leylâ gelin oldu, Mecnun mezarda,
Bir susuz yolcu yok şimdi dağlarda,
Ateşten kızaran bir gül ararda,
Gezer bağdan bağa çoban çeşmesi,

Ne şair yaş döker, ne aşık ağlar,
Tarihe karıştı eski sevdalar.

Beyhude seslenir, beyhude çağlar,
Bir sola, bir sağa çoban çeşmesi...

17) BİRDENBİRE

Her sey birdenbire oldu.
Birdenbire vurdu gün isigi yere;
Gökyüzü birdenbire oldu;
Mavi birdenbire.
Her sey birdenbire oldu;
Birdenbire tütmeye basladi duman topraktan;
Filiz birdenbire oldu, tomurcuk birdenbire.
Yemis birdenbire oldu.

Birdenbire,
Birdenbire;
Her sey birdenbire oldu.
Kiz birdenbire, oğlan birdenbire;
Yollar, kirlar, kediler, insanlar...
Ask birdenbire oldu,
Sevinç birdenbire.

18) GAZEL

Süzme çeşmün gelmesün müjgan müjgan üstüne
Urma zahm-ı sineme peyken peyken üstüne

Rize-i elmas eker açdığı her zahme o şuh
Lütfu var olsun ki eder ihsan ihsan üstüne

Dilda gam var şimdilik lütf eyle gelme ey sürur
Olamaz bir hanede mihman mihman üstüne

Yardan mehur iken düştük diyarı gurbete
 Dehr yine gösterdi hicran hicran üstüne
 Hem mey içmez hem güzel sevmez dimişler hakkına
 Eylemişler Rasih'e bühtan bühtan üstüne

19) SEMAİ

Gönül gurbet ele çıkma
 Ya gelinir ya gelinmez
 Her dilbere meyil verme
 Ya sevilir ya sevilmez

Yöğrüttür bizim atımız
 Yardan atlattı zatımız
 Gurbet ilde kıymatımız
 Ya bilinir ya bilinmez

Bahçemizde nar ağacı
 Kimi tatlı kimi acı
 Gönüldeki dert ilacı
 Ya bulunur ya bulunmaz

Deryalarda olur bahri
 Doldur ver içem zehri
 Sunam gurbet elin kahrı
 Ya çekilir ya çekilmez

Emrah der ki düştüm dile
 Bülbul figan eder güle
 Güzel sevmek bir sarı kale
 Ya alınır ya alınmaz

20) LAVINIA

Sana gitme demeyeceğim
 Üşüyorsun ceketimi al.
 Günün en güzel saatleri bunlar,
 Yanımda kal.

Sana gitme demeyeceğim.
 Gene de sen bilirsin.
 Yalan istiyorsan yalanlar söyleyeyim.
 İncinirsin.

Sana gitme demeyeceğim,
 Ama gitme, Lavinia.
 Adını gizleyeceğim
 Sen de bilme, Lavinia.

21) BAYRAK

Ey,mavi göklerin beyaz ve kıvıl süsü,
 Kızkardeşimin gelinliğı,şehidimin son örtüsü!
 Işık ışıık, dalga dalga bayrağıım,
 Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.

Sana benim gözümle bakmayanın
mezarını kazacağım.
Seni selamlamadan uçan kuşun
yuvasını bozacağım.

Dalgalandığın yerde ne korku, ne keder...
Gölgede bana da, bana da yer ver !
Sabah olmasın, günler doğmasın ne çıkar.
Yurda ay yıldızın ışığı yeter.

Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün.
Kızılığında ısındık,
Dağlardan çöllere düşürdüğü gün.
Gölgene sığındık.

Ey, şimdi süzgün, rüzgarlarda dalgalan;
Barışın güvercini, savaşın kartalı...
Yüksek yerlerde açan çiçeğim;
Senin altında doğdum,
Senin dibinde öleceğim.

Tarihim, şerefim, şiirim, her şeyim:
Yer yüzünde yer beğen !
Nereye dikilmek istersen,
Söyle, seni oraya dikeyim!

22) RAHATI KAÇAN AĞAÇ

Tanıdığım bir ağaç var
Etlik bağlarına yakın
Saadetin adını bile duymamış
Tanrının işine bakın.

Geceyi gündüzü biliyor
Dört mevsim, rüzgârı, karı
Ay ışığına bayılıyor
Ama kötölemiyor karanlığı.

Ona bir kitap vereceğim
Rahatını kaçırmak için
Bir öğrene görsün aşkı
Ağacı o vakit seyredin.

23) MUNZUR DAĞLARI

Ovada kızıl bir granit seli
Bir heykel uzaktan Munzur dağları
Sanki bir canavar, hançer pençeli
Göklere sıçrayan Munzur dağları

Kopuyor boynunda her kızıl şimşek
Gürleyen sesinden gökler çökecek
Gerilmiş sırtında kar benek benek
Kükremiş bir kaplan Munzur Dağları...

24) KOŞMA

Bülbül ne yatarsın bahar erişti
 Ulu sular göl olduğu zamandır
 Kat kat oldu gül yaprağa karıştı
 Gene bülbül kul olduğu zamandır

Gene bahar oldu açıldı güller
 Figana başladı gene bülbüller
 Başka bir hal olup açtı sümbüller
 Âşıkların del'olduğu zamandır

Gene bülbül bilir gülün halinden
 Yeter deli oldum yarin elinden
 Âşık aşıp gelir yaya belinden
 Yardan bize gel olduğu zamandır

Gene geldi türlü baharlar bağlar
 Bülbül figan edip kamuyu dağlar
 Türlü çiçeklerle bezenmiş dağlar
 Ulu dağlar yol olduğu zamandır

Karac'oğlan der ki geçti çağlarım
 Meyve vermez oldu gönül bağlarım
 Aklıma geldikçe durmaz ağlarım
 Gözüm yaşı sel olduğu zamandır

25) ÇIRPINIP İÇİNDE DÖNDÜĞÜM DENİZ

Çırpınıp içinde döndüğüm deniz
 Dalgaları coşar rüzgarından
 Mevce gelir coşar inleyen aşkım
 Ah çektikçe kaynar gelir derinden

Derya coşar inci saçar kenara
 Aşk ehli dayanır ateşe kara
 Bülbüller gül için giyinler kara
 Seherler uyanır gülizarından

Âşıklara gurbet, bülbüle firkat
 Derdimi sorarsan dürülü kat kat
 Ey gönül derdinden etme şikâyet
 Yüce dağlar gurur duyar karından

Dert ile mihnete dalmayan aşık
 Ne yemiş ne doymuş eli bulaşık
 Kınama Veysel'i fikri dolaşık
 Ayrılmış yarından yar diyarından

26) BİR GÜNÜN SONUNDA ARZU

Yorgun gözümün halkalarında
 Güller gibi fecr oldu nümâyân,
 Güller gibi... sonsuz iri güller,
 Güller ki kamıştan daha nâlân,
 Gün doğdu yazık arkalarında!

Altın kulelerden yine kuşlar
 Tekrârını ömrün eder i'lân,
 Kuşlar mıdır onlar ki her akşam
 Alemlerimizden sefer eyler?..

Akşam, yine akşam, yine akşam,
 Bir sırma kemerdir suya baksam,

Akşam, yine akşam, yine akşam,
 Göllerde bu dem bir kamış olsam!

27) CÜNEYD

bakanlar bana
 gövde mi görürler
 ben başka yerdeyim

gömenler beni
 gövde mi gömerler
 ben başka yerdeyim

aç cübbeni cüneyd
 ne görüyorsun
 görünmeyeni

cüneyd nerede
 cüneyd ne oldu
 sana bana olan
 ona da oldu

kendi cübbesi altında
cüneyd yok oldu

28) MANSUR

renkler güneşten çıktılar
renkler güneşe girdiler
renkler güneşsiz öldüler
ne renk gerek bana
ne renksizlik

güneşler bir yerden çıktılar
güneşler bir yere girdiler
güneşler onsuz öldüler
ne aydınlık gerek bana
ne karanlık

şekiller bir yerden geldiler
şekiller bir yere gittiler
şekiller görünmez oldular
büyük köse vur
bütün sesler bir seste boğuldu
mansur mansuuur

29) ÖLÜMDEN SONRA

Öldük, ölümden bir şeyler umarak.
 Bir büyük boşlukta bozuldu büyü.
 Nasıl hatırlamazsın o türküyü,
 Gök parçası, dal demeti, kuş tüyü,
 Alıştığımız bir şeydi yaşamak..

Şimdi o dünyadan hiçbir haber yok;
 Yok bize arayan, soran kimsemiz.
 Öylesine karanlık ki gecemiz,
 Ha olmuş ha olmamış penceremiz;
 Akarsuda aksimizden eser yok.

30) GÜN EKSİLMESİN PENCEREMDEN

Ne doğan güne hükmüm geçer,
 Ne halden anlayan bulunur;
 Ah aklımdan ölümüm geçer;
 Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.
 Ve gönül Tanrısına der ki:
 - Pervam yok verdiğin elemden;
 Her mihnet kabulüm, yeter ki
 Gün eksilmesin penceremden!

31) HASTA ÇOCUK

— Bugün biraz daha rahattı, çok şükür...
 — Elbet; Geçer, bu korkulacak şey değil.
 — Fakat nevbet
 Zavallı yavrucağın hâlini harâb ediyor:

Vücûdu âteş içinde dalıp dalıp gidiyor.
 İlâçların da mı te'sîri kalmamış acebâ?
 Sekiz gün oldu...
 — Merak etmeyin hanım, humma..
 — Hayır, Hûda'ya emânet, neden merak edeyim?
 Fakat kuzum, ne kadar olsa ben de valideyim.
 Sekiz gün oldu, hararet devam edip duruyor.
 Bakın, nabızları bî-çârenin nasıl vuruyor;
 Sarardı, korkuyor insan bakınca ellerine.
 — Üzülmeyin siz efendim, gelir çabuk yerine;
 Çocuktur o...
 — Gece pek çok sayıklıyor.
 — Ne zarar!
 — İlâç verir misiniz?
 — İstemez...
 Kadın ağlar.
 Zavallı valide, bir tek hediye-yî ömrün
 Saâdetiyle garîk-î sürür iken daha dün.
 Bugün başında nigh-bân-ı pür teessürdür,
 Mezar gibi oda samt ü sükûn ile pürdür.
 Nedir iniltisi hâriçte bâd-ı sermânın?
 Bükâsı hastaya âid midir şu baranın?
 Teessürât-ı beşerden gelir mi dehre melal?
 "Zehî tasavvur-ı bâtil, zehî hayâl-i muhal!"
 — Ninem...
 — Ne var güzelim
 — Kaldırın şu perdeleri; Kefen midir, nedir onlar?
 Yine sudâ-ı seri
 Yatakta hastayı çıldırtıyor, sayıklatıyor;

Kadın bu sözleri duydukça ağlayıp yatıyor;
 Zavallı valide, bîm ü ümîd içinde tebâh;
 Önünde gözlerinin bir yığın türâb-ı siyah;
 Görür o toprağa üftâde nûr-ı dîdesini,
 Mezar iniltisidir zanneder boğuk sesini.
 Kılar yetimi için Halikinden istimdâd.
 Yetîmeler gibi eyler için için feryâd;
 Bu dul kadın bir o mahsûl-i ömr için yaşıyor;
 Onun kemâline âid ümîdler taşıyor.
 — Ninem!..
 — Nedir meleğim?
 — Ağlıyor çocuklar, bak...
 Bırak, bırak beni arsız çocuk!.. Ninem, toprak!
 — Sayıklıyor yine, yâ Rabbî sen esirge bizi;
 Bağışla yavrumu, onsuz bırakma İlanemizi!
 Zavallı valide bir heykel-î meşakkattir;
 Bugün sekiz gün, o mehcûr ü hâb ü râhattır
 Yegâne şevk-i fuâdı yatakta bî-dermân.
 Onun ümîd-i halâsıyla ruhu pür helecan.
 Tutup hayâlini âguş-ı iktirâbında,
 Gezer bütün gece etrâf-ı câme-hâbında.
 Bu kim bilir ne kadar böyle ber-devâm olacak?
 Uyûn-ı şefkatine uykular haram olacak?
 Çocuk açılmayacak belki uykusundan hiç...
 — Sakın hanım, bu fena hissi etmeyin tervîc;
 Bakın, hava ne güzel açtı, incilâ buldu;
 Deminki velvele, şiddet sükûn-pezîr oldu.
 Bulur çocuk da şifâlar, olursunuz mesrur;
 Hüdâ büyüktür, eder matemi mübeddel-i sûr...

Çocuk, o şimdi kavî bir civan; fakat mâder.
Zavallı, üstüne hâlâ çocuk gibi titrer.

32) HİKÂYE

Senin dudakların pembe
Ellerin beyaz,
Al tut ellerimi bebek
Tut biraz!

Benim doğduğum köylerde
Ceviz ağaçları yoktu,
Ben bu yüzden serinliğe hasretim
Okşa biraz!

Benim doğduğum köylerde
Buğday tarlaları yoktu,
Dağıt saçlarını bebek
Savur biraz!

Benim doğduğum köyleri
Akşamları eşkıyalar basardı.
Ben bu yüzden yalnızlığı hiç sevmem
Konuş biraz!

Benim doğduğum köylerde
Kuzey rüzgârları eserdî,
Ve bu yüzden dudaklarım çatlaktır
Öp biraz!

Sen Türkiye gibi aydınlık ve güzelsin!
 Benim doğduğum köyler de güzeldi,
 Sen de anlat doğduğun yerleri,
 Anlat biraz!

33) GAZEL

Cem'in tamama ırüp devri cam kalmışdur
 O camdan da bu meclisde nm kalmışdur

Rüsüm-i lutf u kerem halk içinde mensüdir
 Fakat alıp virilür bir selam kalmışdur

Rakib saye-ı lütfunda oldı perverde
 Anınçün ey gül-i ter böyle ham kalmışdur

Cihan içinde muradum ne ise virdi kaza
 Heman bir almadıgum intikam kalmışdur

Ümid katib-i takdirden müsaadedür
 Ceride-i emelüm na-tamam kalmışdur

34) GAZEL

Tutalum zenbil ile gökden iner meh-pareler
 A begüm yirden mi çıkıdı aşık-ı bi-çareler

İhtiyöt itmez misün andan ki ashab-ı niyaz
 Baş açup zari kılup yirden göge yalvaralar

Cam-ı la'lünle şarab-ı nab hem-reng olmasa
Güvleyüp düşmezdi sagar üstine avareler

Afıtabum yüzün ağ alnun açıkdur gerçi kim
Saye-var arduncadur bir nice yüzi karalar

Ey Necati çıkma yoldan aldanup güzellere
Şem' gibi sanma kim daim önünce varalar

35) KOŞMA

Ela gözlerine kurban olduğum
Yüzüne bakmağa doyamadım ben
İbret için gelmiş derler cihana
Noktadır benlerin sayamadım ben

Aşkın ateşidir sinemi yakan
Lütfuna irer mi cevmini çeken
Kolların boynuma dolanmış iken
Seni öpmelere kıyamadım ben

Terk eyledim ağalarım beylerim
Bozbulanık seller gibi çağlarım
Anın için ben ah idup ağlarım
Ayrılık oduna doyamadım ben

Kaldı deli gönül kaldı hep yasta
Mevla'm erdir beni murada kasda

Aşık Ömer eydur sevgili dost
Allah'a ısmarladık diyemedim ben

36) KOŞMA

Ela gözlerini sevdiğim dilber
Her gülün sözüne bülbül uyar mı
Ben bir divaneyim bir şey bilmem ya
Güzel olmayanı gönül sever mi

Belendim toprağa,yasladım taşı
Neyleyim silinmez gözümün yaşı
Seni can u dilden sevmeyen kişi
Geçer de karşında boyun eğer mi

Irak yoldan arzulayıp geldiğim
Ferhat gibi karlı dağlar deldiğim
Ala gözlerine kurban olduğum
Tatlı dillerine adam doyar mı

İnansınlar Gevheri'nin sözüne
Beli deyip uydu yarın sözüne
Nokta benler konmuş ol mah yüzüne
Göz katlansa bile gönül kanar mı

37) İSTİKLAL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
 Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celal?
 Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...
 Hakkıdır, hakk'a tapan, milletimin istiklal!

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
 Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
 Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
 Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
 Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
 Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
 'Medeniyet!' dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.
 Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
 Doğacaktır sana va'dettiği günler hakk'ın...
 Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri 'toprak!' diyerek geçme, tanı:
 Düşün altında binlerce kefensiz yatanı.
 Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
 Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
 Şuheda fişkırarak toprağı sıksan, şuheda!
 Canı, cananı, bütün varımı alsın da hüda,
 Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden, ilahi, şudur ancak emeli:
 Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
 Bu ezanlar-ki şahadetleri dinin temeli,
 Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
 Her cerihamdan, ilahi, boşanıp kanlı yaşım,
 Fışkırır ruh-i mücerred gibi yerden na'sım;
 O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
 Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
 Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal:
 Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
 Hakkıdır, hakk'a tapan, milletimin istiklal!

38) OK

Yavuz Sultan Selim Han'ın önünde
 Ok atan ihtiyar Bektaş Subaşı,
 Bu yüksek tepeye dikti bu taşı
 O Gaazî Hünkâr'ın mutlu gününde..

Vezir, molla, ağa, bey, takım takım,
Güneşli bir nîsan günü ok attı.

Kimi yayı öptü, kimi fırlattı;
En er kemankeşe yetti üç atım.

En son Bektaş Ağa çöktü diz üstü.
Titrek elleriyle gererken yayı,
Her yandan bir merak sardı alayı.
Ok uçtu, hedefin kalbine düştü.

Hünkâr dedi 'Koca! Pek yaman saldın,
Eğerçi bellisin benim katımda,
Bir sır olsa gerek bu ilk atımda.
Bu sihirli oku nereden aldın? '

İhtiyar elini bağrına soktu,
Dedi ki: "İstanbul muhâsarası,
Başlarken aldığım gazâ yarası,
İçinden çektiğim bu altın oktu!.."

39) ŞEHİRLERİN DIŞINDAN

Kalk, arkadaş, gidelim
 Dereler yoldaşımız,
 Dağlar omuzdaşımız.
 Dünyayı seyredelim,
 Şehirlerin dışından.
 Esmerden, sarışından,
 Kaçalım, kurtulalım
 Haydi, yürü, bulalım,
 Kat kat çıkmış evlerin,
 O cam gözlü devlerin
 Gizlediği âlemi
 Bir tüy gibi yel alsın,
 Bir dal gibi sel alsın,
 Bizden, menhus elemi.
 Attığımız naralar,
 Yol açsın karanlıkta.
 Çeksin bizi mağaralar,
 Bir derin ormanlıkta.
 Öttürüp sert bir ısıklık,
 Yılanları çağralım.
 Peşinden çığlık çığlık,
 Çakallara bağralım,
 Ötelim baykuşlarla.
 Kızıl akşamüstleri,
 Hicret eden kuşlarla,
 Sema, deniz ve yeri,
 Çepçevre, iklim iklim,

Dolaşalım, gezelim
 Yollar bizden bir izdir,
 Ne duysak sesimizdir,
 Ne görsek benzer bize.
 Hiç şaşmayan bir saat
 Gibi işler tabiat,
 Uyarak kalbimize
 Mevsimler boğum boğum,,
 Zamanın ipliğinde.
 Başı görünmez doğum,
 Sonu ölçülmez hayat...
 Hayvan, nebat ve cemat,
 Hepsi ilk gençliğinde.
 Ölen ölür, yıpranmaz;
 Giden gider, aranmaz.
 Böyle geçer ömrümüz,
 Bir gün gelir, ölürüz.
 Haberimiz olmadan.
 Ve o zaman, o zaman,
 Hayat neymiş görürsün
 Bırak, keyfini sürsün,
 Şehirlerin, köleler
 Yeter bizi tuttuğu
 Tükensin velveleler
 Kalk arkadaş, gidelim
 İnsanın unuttuğu
 Allah'ı zikredelim;
 Gül ve sümbül hırkamız,
 Sular, kuşlar, halkamız...

Bir zafer müjdesi burda her isim:
 Sanki tek bir anda gün, saat, mevsim
 Yaşıyor sihrini geçmiş zamanın
 Hala bu taşlarda gülen rüyanın
 Güvercin bakışlı sessizlik bile
 Çınlıyor bir sonsuz devam vehmiyle.
 Gümüşlü bir fecrin zafer aynası,
 Muradiye, sabrın acı meyvesi,
 Ömrünün timsali beyaz Nilüfer,
 Türbeler, camileri eski bahçeler,
 Şanlı hikâyesi binlerce erin
 Sesi nabzım olmuş hengâmelerin
 Nakleder yâdını gelen geçene.

Bu hayalde uyur Bursa her gece,
 Her şafak onunla uyanır, güler
 Gümüş aydınlıkta serviler, güller
 Serin hülyasıyla çeşmelerinin.
 Başındayım sanki bir mucizenin,
 Su sesi ve kanat şakırtısından
 Billur bir avize Bursa'da zaman,

Yeşil Türbesini gezdik dün akşam,
 Duyduk Bir musiki gibi zamandan
 Çinilere sinmiş Kur'an sesini.
 Fetih günlerinin saf neşesini
 Aydınlanmış buldum tebessümünle.

İsterdim bu eski yerde seninle
 Baş başa uyumak son uykumuzu,
 Bu hayal içinde... ve ufkumuzu
 Çepçevre kaplasın bu ziya, bu renk,
 Havayı dolduran uhrevi ahenk.
 Bir ilah uykusu olur elbette
 Ölüm bu tılsımlı ebediyette
 Belki de rüyası büyük cetlerin,
 Beyaz bahçesinde su seslerinin.

42) SEVGİLİNİN YAKINLIĞI

Seni hatırlarım,sulara günün
 Şavkı vurunca
 Seni hatırlarım,dalgalara ay
 Işık verince
 Seni görür gözüm ,uzak yolların
 Tozu kalkarken
 Derin gecelerde ,dağ yollarında
 Yolcu titrerken.
 Seni işitirim ,boğuk seslerle
 Su yükselince
 Kırdaki sessizliği dinlerim gece
 Her şey susunca
 Uzakta da olsan,ben yanıdayım,
 Sen yanımdasın
 Gün söner,yıldızlar ışıyır gökte,ah!
 Burda olsaydın!

43) OĞUZ KAAN DESTANI

Olsun, dediler.
 Onun resmi işte budur.
 Ondan sonra da yine sevinç, neşe buldular.
 Yine günlerden birgün.
 Aydın oldu gözleri, renklendi, ı ışık doldu,
 Ay Kağan'ın o günde bir erkek oğlu oldu.
 Gömgök, gök mavisiydi, bu oğlanın yüz rengi,
 Kıp kızıl ağzıyla, ateş gibiydi benzi.
 Al idi gözleri, saçları da kapkara,
 Perilerden de güzel kaşları var ne kara!
 Geldi ana göğsüne, aldı emdi sütünü.
 İstemedi bir daha, içmek kendi sütünü.
 Pişmemiş etler ister, aş yemek ister oldu,
 Etraftan şarap ister, eğlenmek ister oldu.
 Ansızın dile geldi, söyler konuşur oldu.
 Kırk gün geçtikten sonra yürür oynaşır oldu
 Öküz ayağı gibi idi sanki ayağı,
 Kurdun bileği gibiydi sanki bileği.
 Benzer idi omzu sanki samurunkine,
 Göğsü de yakın idi koca ayıninkine.
 Bir insan idi, fakat tüylerle dolu idi.
 Vücudunun her yanı kıllarla dolu idi.
 Güder at sürüleri, tutar atlara biner,
 Daha bu yaşta iken çıkar avlara gider.
 Geceler günler geçti, nice seneler doldu,
 Oğuz da büyüyerek yahşi bir yiğit oldu.
 Bu çağda bu yerde, bir büyük orman vardı. Oğuz yurdundan içre,

Ne nehir ne ırmaklar akardı bu orman içre.
 Ne çok av hayvanları, ormanda yaşar idi,
 Ne çok av kuşları da üstünde uçar idi.
 Ormanda yaşar idi, çok büyük bir gergedan.
 Yer idi: yaşatmazdı, ne hayvan ne de insan.
 Basarak sürüleri yer idi hep atları.
 Zahmet verir insana alırdı hayatları.
 Vermedi hiçbir defa insanoğluna aman.
 Öyle bir canavar ki işte böyle çok yaman.
 Oğuz Kağan derlerdi alp bir kişi vardı,
 “Avlarım gergedanı” diye o yere varır.
 Kargı. kılıç aldı kalkan ile ok ile.
 Dedi: Gergedan kendisini yok bile.
 Ormanda avjanarak, bir geyiği avladı.
 Söğüt dalıyla onu bir ağaca bağladı.
 Döndü gitti evine, sabah olmadan önce,
 Tanın ağarmasıyla geyiğine dönünce.
 Anladı ki gergedan geyiği çoktan yuttu,
 Geyiğin yerine yeni bir ayı tuttu.
 Çıkararak belinden hanlık altın kuşağı,
 Ayıyı ast yine o ağaçtan aşağı.
 Yine sabah olmuştu. ağarmıştı artık tan:
 Geldi baktı ki ayısını almış gergedan.
 Artık bu durum onu can evinden vurmuştu.
 Ağaca kendi gidip tam altında durmuştu.
 Gergedan geldiğinde, Oğuzu görüp durdu,
 Oğuz’un kalkanına gerilip bir baş vurdu.
 Kargıyla gergedanın başına vurdu Oğuz.
 Öldürüp gergedanı kurtardı yurdu Oğuz.

Keserek kılıcı ile hemen başını aldı.
 Döndü, gitti evine iline haber saldı.
 Yine bir gün de gitti, gördü orda bir sungur,
 Konmuştu, gergedanın barsağını yer durur.
 Yayıyla bir ok attı, ok sunguru öldürdü.
 Kesti başını sonra, kendi kendine dedi:
 Gergedan hem geyiği hem de ayıyı yedi,
 Öldürdü kargım onu çünkü bu bir demirdi.
 Koskoca gergedanı bir küçük sungur yedi
 Ok, yay öldürdü. Çünkü bu bir bakırdı.'

Günlerden bir gün Oğuz Kağan Tanrı'ya yalvarmaktayken karanlık basar ve gökten: güneşten, aydan daha parlak bir ışık düşer. Işığın arasında çok güzel bir kız oturur. Oğuz Kağan onu sever, alır. Kızın gözleri parlar üç erkek çocuk doğurur. Birincisine Gün, ikincisine Ay. üçüncüsüne Yıldız adını koyarlar. Oğuz Kağan yine bir gün ava gider. Bir göl ortasındaki ağacın kovuğunda güzel bir kız görür, onu da sever alır. Kızın gözü şıldar. O da üç erkek çocuk doğurur. Birincisine Gök, ikincisine Dağ, üçüncüsüne Deniz adını koyarlar. Oğuz Kağan büyük bir ziyafet verir, kırk sıra ve kırk masa yaptırır. Çağrılan halk ziyafete gelir Türlü aşlar. tatlılar yenir kımızlar içilir.

Toy bitince Oğuz Han, verdi şu buyruğunu:

- Ey benim beylerimre ilim ey budunu!
- Sizlerin başınıza ben oldum artık kağan,
- Elimizden düşmesin ne yayımız ne kalkan!
- Damgamız olsun bize, yol gösteren bir buyan!
- Alplar olsun savaşta bozkurt gibi uluyan!
- Demir kargılar ile olsun ilimiz orman,
- Av yerlerimiz olsun, vahşi at ile kulan.
- Yurdumuz ırmaklarla denizler ile dolsun,
- Gökteki güneş ise yurdun bayrağı olsun.
- İlimizin çadırı yukarıdaki gök olsun,

Dünya devletim olsun, halkımız da çok olsun.’

Ayrıca buyruk yazdı dört tarafa Oğuz Han,

Bildirdi elçilerle. öğrendi bunu her yan.

Oğuz bu bildirisinde. buduna şöyle dedi:

“Mademki Uygurların benim büyük kağanı,

0 halde sayılıırım ben bir dünya kağanı.

Bana bağlıdır artık dünyanın her dört yanı.

Bana itaat etmek, sizlerden dileğimdir,

Benim ağzıma bakıp durmanız isteğimdir.

Bana kim baş eğerse alırım hediyesin,

Dost tutarım onu ben! her zaman bana gelsin!

Kim ki ağzıma bakmaz, baş tutar olur bana!

Ordumu çıkarın. 0 düşman olur bana,”

Yine o çağda. sağ yanında Altun Kağan adında bir kağan, Oğuz Kağan’a elçi yoflayıp, kıymetli mücevherler göndererek saygıyla sunar. Oğuz Kağan’ın emirlerini dinler. İyi vergilerle dostluk sağlar.Sol yanda kentleri, orduları olan Urum Kağan, Oğuz Kağan’ın emirlerini dinlemez. Oğuz Kağan ferman gönderir. Urum Kağan bunu da dinlemez. Oğuz Kağan gazaba gelip bayraklarını açar, yola çıkar. Kırk günden sonra Muz Dağı eteklerine varır, çadır kurdurtur ve derin bir uykuya dalar. Tan ağarırken çadırına bir ışık dolar. 0 ışıktan gök tüylü, gök yelesi bir erkek kurt soluyarak görünür. Oğuz Kağan’a ışıpta uluyara bakar. Kurt, Oğuza döner ve bir insan gibi konuşmaya başlar.

Dedi: “Ey. ey Oğuz ey! Bilirim ne dilersin!

Urum illerinde savaş yapmak istersin!

Ey Oğuz, askerini ben kendim güdeceğim,

Ordunun en önünde ben de yürüyeceğim!”

Toplattı çadırını Oğuz duyunca bunu,

Ordusuna gidince hayretle gördü şunu:

Bir büyük erkek bir kurt, askere öncü gibi,

Gök tüyü, gök yelesi. yol veren izci gibi.

Yürür durur önlerden.

Nihayet durdu, bir gün neçe sonra günlerden

Duruverdi, Oğuz'un ordusu da ardından.

Bir nehir vardı burada. İdil-Müren adında.

Nehrin kıyılarında, Kara Dağ sırtlarında ok ile kargı ile savaş başlar. Askerler savaşırken halk kaygı duyar. Oğuz Kağan, savaşı kazanır, Urum Kağan kaçır ve onun kağanlığı, halkı Oğuz'un olur. Urum Kağan'ın Uruz Bey adındaki kardeş de Uruz Beyin oğlu da canını kurtarır. Uruz Bey oğlunu dağ başında kurulmuş. gizlenmiş bir şehre, şehri saklamak ve savaş bitince halkını da alıp gelmesi şartıyla gönderir. Oğuz bunu duyunca yemez, içmez; ordusunu alıp bu şehre gider. Uruz Bey'in oğlu bir elçiye mücevherlerle birlikte Oğuza gönderir. Kağanlığını kabul ettiğini ve babasının ona söylediklerini aktarır. Aralarındaki

düşmanlığın atalarının suçu olduğunu, kendisinin ona itaat ettiğini bildirir.

Bu yiğidin hoş sözü Oğuz'u sevindirdi,

Uruz Beyin oğluna gülerek yarlık verdi.

Dedi: 'Bana çok altın, çok hediye sunmuşsun,

Şehrini, kentini de çok iyi korumuşsun.

Kentini saklayarak, iyi korudun diye.

SAKLAP adını verdim, sana ad olsun diye.”

Oğuz Kağan ordusunu alır ve çok büyük bir ırmak olan İdil Nehri kıyılarına gelince beylerine bu suyu nasıl geçebileceklerini sorar. Orduda Uluğ Bey adında çok akıllı bir er bakar ki etrafta çok ağaç ve çok dalvar. Dallarını keser. biçer, kendisine bir sal yapar. Ağaç sala yatarak dil Nehri'ni geçer. Oğuz Kağan buna sevinir ve şöyle buyurur:

“Kalıver sen burada oluver bir sancak Bey,

Ben dedim öyle olsun, densin sana Kıpçak Bey.

Tekrar yola çıkarlar. Oğuz'a; gök tüylü, gök yeleli kurt yine görünür; aynı şekilde yine ordunun önünden yürür. Bu sırada Oğuz'un çok sevdiği alaca atı buzlarla kaplı bir dağa kaçır ve gözden kaybolur. Çok cesur bir alp bey o dağa gider. dokuzuncu günün sonunda atı yakalar ve Oğuz'u memnun eder. Kendisi kardan adam gibi karla sarılmış

olduğundan Oğuz onu görünce gülmekten katılır:

Dedi, “Baş ol beylere, sen de artık burada kal.

Sana Karluk diyeyim, ölmeyen adını al.”

Oğuz ona çok miktarda hediye ve altın vererek yoluna devam eder. Bu sırada Oğuz: duvarlar altıdan çatısı demirden, pencereleri gümüşten; fakat anahtarı olmayan çok büyük bir ev görür Tömürdü Kagul adlı becerikli bir ere emreder:

“Sen burada kalacaksın, kapıyı açacaksın,

Eve girdikten sonra orduma varacaksın,’

Bu ere Oğuz Kağan dediği için “Kal! Aç!”

Böyle münasip gördü, adına dedi “KALAÇ”

Yine günlerden bir gün Oğuz; gök tüylü. gök yeleli kurdun kaybolduğunu görür ve tarlasız, çorak olan bir yerde otağı kurması gerektiğini anlar. Çok büyük otlakları, pek çok mücevherleri ve atları olan Çürçet adlı bu ilin kağanı Çürçet Kağan ve halkı, Oğuz Kağana karşı gelir ve iki taraf savaşır. Savaşın galibi Oğuz Kağan olur. Ganimetleri yüklemekte sıkıntıya düşerler. Akıllı tecrübeli Barmaklıg Çoşun Bilig adlı erin eli işe yatkın olduğu için bir kağrı arabası yapar ve böylece ganimetler ona yüklenir. Oğuz Kağan bunu görünce güler:

‘Adın Kangalug (Kanglı) olsun, belgeniz de araba (kağrı).’

Bıraktı onları da gitti başka tarafa.

.Gök tüylü, gök yeleli kurt tekrar görünür. Hin (Sündü), Tangut, Suriye illeri Oğuz’un yurdu olur. Güneyde hava sıcak, mücevheri bol, halkının yüzü kapkara, vahşi hayvan yurdu olan Barkan adlı ilin Masar adlı kağanıyla Oğuz Kağan savaşır. Oğuz Kağan, savaşı kazanır. Oğuz. onun yurdunu da kendi yurduna katar, döner evine gelir. Oğuz Kağanın yanında sakalı ak, saçı boz, çok tecrübeli, akıllı, düşünceli, Uluğ Türük (Türk) adındaki veziri rüyasında üç gümüş oku kuzeye doğru kanatlanmış, doğudan batıya uzanmış bir altın yay görür. Rüyasını Oğuz Kağan’a anlatır. Rüyasının Oğuz’a dirlik, düzen, birlik vermesini diler. Oğuz, sabah olunca artık yaşlandığının farkına vararak oğullarını çağırır. Gün. Ay ve Yıldız’ı gün doğusuna; Gök, Dağ ve Denizi gün batısına gönderir. Gün. Ay. Yıldız avlanırken yolda som altından tam bir yay bulurlar ve

babalarına sunarlar. Oğuz sevinerek altın yayı kırarak üçe böler:

Dedi: “Ey! Oğullarım kurlanın bir yay gibi.

Oklarınız erişsin göğçe değin bu yay gibi!”

Dedi: ‘Ey! Oğul[arım. sizlerin olsun bu ok,

Yay atmıştı onları, olun siz de birer ok

Ardından Oğuz Kağan kurultayı çağırır. kendi de büyük otağına oturur.

Kırk kulaçlık bir direk, sağa dikip sağladı.

Direğin üzerine altın bir tavuk koyup.

Direğin altına da bir ak koyun bağladı.

Kırk kulaç, bir direk de sola dikip solladı.

Direğin üzerine gümüş bir tavuk koyup!

Direğin altına da kara koyun bağladı.

Sağ yanında Bozoklar, sol yanında Üçoklar,

Oturup eğlendiler kırk gün kırk geceden çok.

Yediler hem içtiler, erip muratlarına,

Oğuz böldü yurdunu, verdi evlatlarına.

Dedi: “Ey! Oğullarım.

Ne vuruşmalar gördüm. ne çok sınırlar aştım.

Ben ne kargılar ile ne okları fırlattım,

Ne çok atla yürüdüm, ne düşmanlar ağılattım.

Nice dostlar güldürdüm.

Ben ödedim çok şükür,

Borcumu Gök Tanrı’ya!

Veriyorum artık ben, sizin olsun bu yurdum*

44) HARNAME

Bir eşek var idi za’if ü nizar

Yük elinden katı şikeste vü zar

Gah odunda vü gah suda idi
Dün ü gün kahr ile kısıda idi

Ol kadar çeker idi yükler ağır
Ki teninde tü komamıştı yağır

Nice tü kalmamışdı et ü deri
Yükler altında kana batdı deri

Eydür idi gören bu suretlü
Tan degül mi yürür sünük çatlu

Dudağı sarkmış u düşmüş enek
Yorılır arkasına konsa sinek

Toğranur idi arpa arpa teni
Gözi görünce bir avuç samanı

Har-ı miskîn ider iken seyrân
Kaldı görüp sığırları hayrân

Geh yürürler ferâgat ü hoş-dil
Gâh yaylâ vü kışla geh menzil

Ne yular derdi ne gâm-ı pâlân
Ne yük altında haste vü nâlân

Acebe kalur u tefekkür ider
Kendü ahvâlini tasavvur ider

Ki birüz bunlarınla hilkatde
Elde ayakda şekl ü sûretde

Bunların başlarına tâc neden
Bize fakr ü ihtiyâc neden

Bizi ger arpa ok u yây itdi
Bunların boynuzun kim ay itdi

Yok mıdur gökde bizüm ılduzumuz
K'olmadı yir yüzinde boynuzumuz

Her sığırdan eşek nite ola kem
Çün meseldür ki dir benî âdem

Har eger hâr ü bî-temîz oldu
Çünkü yük tartar ol azîz oldu

Bâr-keşlikde çün bizüz fâik
Boynuza niçün olmaduk lâyık

Bu işün aslına işit illet
Anla aklunda yog ise killet

Ki öküzi yaradıcak Hallâk
Sebeb-i rızık kıldı ol Rezzâk

Dün ü gün arpa buğday işlerler
Anı otlayup anı dişlerler

Çün bular oldu ol azîze sebep
Virdi ol izzeti bulara Çalab

Tâc-ı devlet konıldı başlarına
Et ü yağ tıldı iç ü taşlarına

Bizüm ulu işimüz odundur
Od uran içümüze o dûndur

Bize çokdur hakîki buyrukda
Nice boynuz kulağ u kuyruk da

Yiyürek toydı karnı çağnadı
Yuvalandı vü biraz ağnadı

Başladı ırlayup çağırmağa
Anup ağır yükin ağırmağa

Dimiş ol âdemî ki hoş-demdür
Niam oldukda bî-nagam gamdur

Pes idüp cûş içinde eşvâkı
Rast düzdi nevâ-yı uşşâkı

Çeker âvâze tîz ider perde
Hoş ser-âğaz ider muhayyerde

Kaçar eşşek acıyaruk cânı
Dökilüp yaşı yirine kanı

Uğrayu geldi pîr eşek nâgâh
Sordı hâlini kıldı derd ile âh

Yermürü inleyü didi iy pîr
Har-ı rûbâh bigi pür-tevzîr

Bâtıl isteyü haktan ayrıldum
Boynuz umdum kulakdan ayrıldum

Benem ol gâm yükinde har-ı leng
Gussalar balçığında vâlih ü deng

Ne yüküm bir nefes giderici var
Ne biraz çekmeğine yarıcı var

Har gedây-iken arpaya muhtâç
Gözedürem k'urıla başuma tâc

İster iken halâldan rûzî
Varım itdüm haramîler rûzî

Ger tonuzlara olmaya buyruk
Âh gitdi kulağ ile kuyruk

Hükm-i sultâna k'ola pâyende
Çarh çâkerdürür felek bende

Kim ola bâri bir iki eclâf
K'ide tevk-i pâdişâha hilâf

Şeyhî uzatma nâle vü âhun
Nüktedândur bilür şehen-şâhun

Ger inâyetden istesen tevfir
Kılma devlet duâsını taksîr

Nice kim bu zamâne-i nâ-sâz
Câhile nâz vire ehle niyâz

Ne kadar kim cihân-ı bî-ihlâs
Ârifi hâric ide âmiyi hâs

Ol şehün işi izz ü nâz olsun
Düşmeninün gam ü niyaz olsun

45) SEYFİ BABA

Geçen akşam eve geldim. Dediler:

-Seyfi Baba

Hastalanmış, yatıyormuş.

-Nesi varmış acaba?

-Bilmeyiz, oğlu haber verdi geçerken bu sabah.

-Keşki ben evde olaydım... Esef ettim, vah vah!

Bir fener yok mu, verin... Nerde sopam? Kız çabuk ol...

Gecikirsem kalırım beklemeyin... Zîrâ yol

Hem uzun, hem de bataktır...

-Daha a'lâ, kalınız:

Teyzeniz geldi, bu akşam, değiliz biz yalnız.

Sopa sağ elde, kırık camlı fener sol elde;

Boşanan yağmur iliklerde, çamur ta belde.

Hani, çoktan gömülen kaldırımın, hortlayarak,

"Gel!" diyen taşları kurtarmasa, insan batacak.

Saksağanlar gibi sektikçe birinden birine,

Boğuyordum müteveffâyı bütün âferine.

Sormayın derdimi, bitmez mi o taşlar, giderek,

Düştü artık bize göllerde pekâlâ yüzmek!

Yakamozlar saçarak her tarafından fenerim,

Çifte sandal, yüzüyorduk, o yüzer, ben yüzerim!

Çok mu yüzdük bilemem, toprağı bulduk neyse;

Fenerim başladı etrâfını tektük hisse.
 Vâkıâ ben de yoruldum, o fakat pek yorgun...
 Bakıyordum daha mahmurluğu üstünde onun:
 Kâh olur, kör gibi Çarpar sıvasız bir duvara;
 Kâh olur, mürde şuâ'âtı düşer bir mezara;
 Kâh bir sakfi çökük hânenin altında koşar;
 Kâh bir ma'bed-i fersûdenin üstünden aşar;

Vakt olur pek sapa yerlerde, bakarsın, dolaşır;
 Sonra en korkulu eşhâsa çekinmez, sataşır;
 Gecenin sütün-i yeldâsını çekmiş, üryan,
 Sokulup bir saçağın altına gûyâ uyuyan
 Hânüman yoksulu binlerce sefilân-ı beşer;
 Sesi dinmiş yuvalar, hâke serilmiş evler;
 Kocasından boşanan bir sürü bîçâre karı;
 O kopan râbitanın, darmadağın yavruları;
 Zulmetin, yer yer, içinden kabaran mezbeleler:
 Evi sırtında, sokaklarda gezen âileler!
 Gece rehzen, sabah olmaz mı bakarsın, sâîl!
 Serserî, derbeder, âvâre, harâmî, kâtil...
 Böyle kaç manzara gördüyse bizim kör kandil
 Bana göstermeli bir kerre... Niçin? Belli değil!
 Ya o bîçâre de râhmet suyu nûş eyliyerek,
 Hatm-i enfâs edivermez mi hemen "cız!" diyerek?
 O zaman sâmi'anın, lâmisenin sevkıyla
 Yürüyen körlere döndüm, o ne dehşetti hele!
 Sopam artık bana hem göz, hem ayak, hem eldi...
 Ne yalan söyliyeyim kalbime haşyet geldi.

Hele yâ Rabbi şükür, karşıdan üç tâne fener
 Geçiyor... Sapmıyarak doğru yürürlerse eğer,
 Giderim arkalarından... Yolu buldum zâten.
 Yolu buldum, diyorum, gelmiş iken hâlâ ben!
 İşte karşımda bizim yâr-ı kadîmin yurdu.
 Bakalım var mı ışık? Yoksa muhakkak uyudu.
 Kapının orta yerinden ucu değnekli bir ip
 Sarkıtılmış olacak, bir onu bulsam da çekip
 Açıversem... İyi amma kapı zâten aralık...
 Gâlibâ bir çıkan olmuş... Neme lâzım, artık
 Girerim ben diyerek kendimi attım içeri,
 Ayağımdan çıkarıp lâstiği geçtim ileri.
 Sağa döndüm, azıcık gitmeden üç beş basamak
 Merdiven geldi ki zorcadı biraz tırmanmak!
 Sola döndüm, odanın eski şayak perdesini,
 Aralarken kulağım duydu fakîrin sesini:

- Nerde kaldın? Beni hiç yoklamadın evlâdım!
 Haklısın, bende kabâhat ki haber yollamadım.
 Bilirim çoktur işin, sonra bizim yol pek uzun...
 Hele dinlen azıcık anlaşılan yorgunsun.
 Bereket versin ateş koydu demin komşu kadın...
 Üşüyorsan eşiver mangalı, eş eş de ısın.

Odanın loşluğu kasvet veriyor pek, baktım
 Şu fener yansa, deyip bir kutu kibrit çaktım.
 Hele son kibriti tuttum da yakından yüzüne,
 Sürme çekmiş gibi nûr indi mumun körgözüne!
 O zaman nîm açılıp perde-i zulmet, nâgâh,

Gördü bir sahne-i üryân-ı sefâlet ki nigâh,
 Şâir olsam yine tasvîri otur bence muhâl:
 O perîşanlığı derpîş edemez çünkü hayâl!

Çekerek dizlerinin üstüne bir eski aba,
 Sürünüp mangala yaklaştı bizim Seyfi Baba.
 -İhlamur verdi demin komşu... Bulaydık, şunu, bir...
 -Sen otur, ben ararım...

-Olsa içerdik, iyidir...

Aha buldum, aramak istemez oğlum, gitme...
 Ben de bir karnı geniş cezve geçirdim elime,
 Başladım kaynatarak vemeye fincan fincan,
 Azıcık geldi bizim ihtiyarın benzine kan.

-Şimdi anlat bakalım, neydi senin hastalığın?
 Nezle oldun sanırım, çünkü bu kış pek salgın.
 -Mehmed Ağa'nın evi akmış. Onu aktarmak için
 Dama çıktım, soğuk aldım, oluyor on beş gün.
 Ne işin var kiremitlerde a sersem desene!
 İhtiyarlık mı nedir, şaşkınım oğlum bu sene.
 Hadi aktarıyayım... Kim getirir ekmeğimi?
 Oturup kör gibi, nâmerde el açmak iyi mi?
 Kim kazanmazsa bu dünyâda bir ekmek parası:
 Dostunun yüz karası; düşmanının maskarası!
 Yoksa yetmiş beşi geçmiş bir adam iç yapamaz;
 Ona ancak yapacak: Beş vakit abdestle namaz.
 Hastalandım, bakacak kimseciğim yok; Osman
 Gece gündüz koşuyor iş diye, bilmem ne zaman
 Eli ekmek tutacak? İşte saat belki de üç

Görüyorsun daha gelmez... Yalnızlık pek güç.
 Ba'zı bir hafta geçer, uğrayan olmaz yanıma;
 Kimsesizlik bu sefer tak dedi artık canıma!
 -Seni bir terleteyim sımsıkı örtüp bu gece!
 Açılırsın, sanırım, terlemiş olsan iyice.

İhtiyar terliyedursun gömülüp yorganına...
 Atarak ben de geniş bir kebe mangal yanına,
 Başladım uyku teharrîsine, lâkin ne gezer!
 Sızmışım bir aralık neyse yorulmuş da meğer.
 Ortalık açmış, uyandım. Dedim, artık gideyim,
 Önce amma şu fakîr âdemi memnûn edeyim.
 Bir de baktım ki: Tek onluk bile yokmuş kesede;
 Mühürüm boynunu bükmüş duruyormuş sâde!
 O zaman koptu içimden şu tehassür ebedî:
 Ya hamiyyetsiz olaydım, ya param olsa idi!

10.SINIF ŞİİR METİNLERİ

1) GENÇ OSMAN

Eğerleyin kır atımın ikisin,
Fethedeyim düşmanların hepinin,
Sabah namazında Bağdat kapısın,
Allah Allah deyip açtı Genç Osman

Sultan Murad eydür gelsin göreyim,
Nice kahramandır ben de bileyim,
Vezirlik isterse üç tuğ vereyim,
Kılıcımdan al kan saçtı Genç Osman.

2) ŞEHZADE MUSTAFA'YA MERSİYE

Meded meded bu cihanın yıkıldı bir yanı
Ecel celalileri aldı Mustafa Han'ı

Dolundu mihr-i cemali bozuldu erkânı
Vebale koydular al ile Al-i Osman

Geçerler idi geçende o merd-i meydan
Felek o canibe döndürdü şah-ı devranı

Yalancının kuru bühtanı buğz-ı pinhanı
Akıtdı yaşımızı yaktı nar-ı hicranı

3) BURA HİROŞİMA'DIR

Sarı bir ışıkla
Yeşil bir ışıkla
Kara bir ışıkla, sessiz,
Uçtu gövdeleri 245 bin kişinin,

90 bin yapıdan 62 bini artık masal,
Ötesi bir baca, bir duvar, bir direk.
Yalnız beş yapı ayakta
Ta içi kavruldu 245 bin kişinin.

Bura Hiroşirnadır, bu ilk atom bombasıdır,
Resmi çıktı
Kulelerin atlarını kamçıl原因 arabacının, taşa toprağa,
Çınladı canı 245 bin kişinin.

4) KISSA-İ YUSUF

Yakub'a bir gün dahi ya ehl-i din
Geldi hem emr ile Cebrail – emin

Tanrı emri üzre kıldı (ol) ayan
Didi Yakub Cebrail'e ol zaman

Yakub eydür Cebrail'e kim Yusuf
Bilmedüm ki kaçaru gitdi Yusuf

Sen bilürsen bir haber virsen gerek
Yusuf'un ahvalini bilmen gerek

5) GAZEL

Bezm-i safaya sagar-ı sahba gelür gider
Güya ki cezr ü medd ile derya gelür gider

Açılduğın haber virür ağyara gül gibi
Daim bize nesim-i sebük-pa gelür gider

Olmaz yine mariz-i mahabbet şifa-pezir
Rüy-ı zemine bir dahı İsa gelür gider

Sultan-ı gam nişimen idelden derünümü
Sahra-yı kalbe leşker-i sevda gelür gider

Bir gün dimez o şüh ki muradı ne
Çokdan bu küya Nabi-i şeyda gelür gider
Nabi

6) KOŞMA

Ala gözlüm ben bu ilden gidersern,
Zülf perişanım kal melil melil.
Kerem et aklından çıkarma beni,
Ağla gözyaşını sil melil melil.

Elvan çiçeklerden sokma başına,
Kudret kalemini çekme kaşına,
Beni unutursan doyma yaşına.
Gez benim aşkımla yar melil melil

Karac’oğlan der ki ölüp ölünce,
 Ben de güzel sevdim kendi halimce,
 Varıp gurbet ile vasıl olunca,
 Dostlardan haberim al melil melil

7) YARATILIŞ DESTANI (Altay Türkleri)

Günlerden birgün idi. Tanrı dolanıyordu,
 Baktı bir ağaç gördü. göğē tırmanıyordu. .
 Garip bir ağaç idi. dalsız budaksız idi,
 Tanrı bunu görünce kendine şöyle dedi:
 “Çıplak kalmış bir ağaç. böyle dalsız budaksız.
 Zevk vermiyor gözlere. görünüşü pek tatsız.”

Tanrı yine buyurdu: “Bitsın dokuz dalı da!”
 Dallar çıktı hemence, dokuzlu budağı da.
 Kimse bilmez Tanrı’nın düşüncesi ne idi,
 Soylar türesin diye şöyleçe emır verdi:
 “Dokuz kişi kılınsın. dokuz dalın kökünden,
 Dokuz oymak türesin dokuz kişi özünden.”

8) YARATILIŞLAR (Paskalya Adası)

Gök boşluğu, ıssızlık, hava.
 Deniz. Çepçevre hiçlik.
 Kara nljk,

İlk ürperiş. Aydınlığı yaran ilk söz;
 Kuihi - kuaha:
 Kurusun toprak,
 Çekilsin deniz.
 Güneş gelir, büyük aydınlık;
 Ay gelir, küçük aydınlık;
 Yıldızlar gelir.
 Kuih - kuaha.
 Gelir Make – Make ilk insan.

9) SAGU

Alp Er Tunga öldi mü
 Issız ajun kaldı mu
 Ödleğ öçin aldı mu
 Emdi yürek yırtılur

Ödleğ küni tavratur
 Yalnguk küçin kevretür
 Erdin ajun sevretür
 Kaçsa takı ertilür

Ögreyüki mundag ok
 Munda adın tıldag ok
 Atsa ajun ugrap ok
 Taglar başı kertilür

Begler atın argurup
 Kadgu anı torgurup
 Mengzi yüzi sargarıp
 Kürküm angar türtülür

Ulşıp eren börleyü
 Yırtıp yaka orlayu
 Sıkıp üni yurlayu
 Sgıtap közi örtülür

Könglüm için örtedi
 Bütmiş başıg kartadı
 Keçmiş ödüg irtedi
 Tün kün keçip irtelür

Ödleğ arıg kevredi
 Yunçığ yavuz tovradı
 Erdem yeme sevredi
 Ajun begi çertilür

Ödleğ Kamuk köfredi
 Erdem arık sevredi
 Yunçık Yavuz Tovradı
 Erdem begiç ertilür

Bilge böğü yunçıdı
 Ajun anı yançıdı
 Erdem eti tınçıdı
 Yerke tegip sürtülür

10) KOŞUKLAR

1

Kızıl sarıg arkaşıp
Yipgin yaşıl yüzkeşıp
Bir bir kerü yörkeşıp
Yalnguk anı tanglaşur

2

Karvı çuvaç kuruldı
Tugum tiklip uruldı
Süsi otun oruldı
Kançuk kaçır ol tutar

3

Yıglap udu artadım
Bagrım başın kartadım
Kaçmış kutug irtedim
Yagmur kipi kan saçır

11) OĞUZ KAĞAN DESTANI

Oğuz Han in doğuşu:

Olsun dediler.

Onun resmi işle budur:

Ondan sonra da yine sevinç ve neşe buldular.

Yine günlerden bir gün

Ay Kağan'ın gözü parladı; erkek oğul doğurdu.

Bu çocuğun yüzü gök; ağzı ateş (gibi) kızıl,

Gözleri ela, saçları ve kaşları kara idi.

Perilerden daha güzeldi

Gerdi ana göğsüne, aldı emdi sütünü,
 İstemedi bir daha içmek kendi sütünü
 Pişmemiş etler ister, aş, yemek ister oldu!
 Etraftan şarap ister, eğlenmek ister oldu!
 Ansızın dile geldi, söyler, konuşur oldu!
 Kırk gün geçlikten sonra yürür oynasır oldu!
 Öküz ayağı gibi idi sanki ayağı!
 Kurdun bileği gibiydi sanki bileği!
 Benzer idi omuzu tıpkı samurunkine!
 Göğsü de yakın idi, koca ayının kine!
 Bir insan idi, fakat tüylerle dolu idi!
 Vücudunun her yeri, kıllarla dolu idi!
 Güder at sürüleri, tutar atlara biner!
 Daha bu yaşta iken çıkar avlara gider!
 Geceler günler geçti, nice seneler doldu!
 Oğuz da büyüyerek yahşi bir yiğit oldu!
 Oğuz un gençliği:
 Bu çağda! Bu yerde!
 Bir büyük orman vardı, Oğuz yurdundan içre,
 Ne nehir ne ırmaklar akardı bu orman içre
 Ne çok av hayvanları, ormanda yaşar idi,
 Ne çok av kuşları da üstünde uçar idi!
 Ormanda yaşar idi, çok büyük bir gergedan,
 Yer idi yaşatmazdı, ne hayvan ne de insan!
 Basarak sürüleri, yer idi hep atları,
 Zahmet verir insana, alırdı hayatları!
 Vermedi hiç bir defa, insanoğluna aman,
 Öyle bir canavar ki işte böyle çok yaman!
 Bir büyük orman vardı, Oğuz yurdundan içre,

Ne nehir ne ırmaklar akardı bu orman çra
 Ne çok av hayvanları, ormanda yaşar idi,
 Ne çok av kuşları da üstünde uçar idi!
 Ormanda yaşar idi, çok büyük bir gergedan,
 Yer idi yaşatmazdı, ne hayvan ne de insan!
 Basarak sürüleri, yer idi hep atları,
 Zahmet verir insana, alırdı hayatları!
 Vermedi hiç bir defa, insanoğluna aman,
 Öyle bir canavar ki işte böyle çok yaman!

Oğuz Kağan derlerdi, çok alp bir kişi vardı,
 Avlarım gergedanı diye o yere vardı.
 Kargı, kılıç aldı kalkan ile ok ile!
 Dedi: Gergedan artık kendisini yok bile!
 Ormanda avlanarak bir geyiği avladı,
 Söğüt dalıyla onu bir ağaca bağladı.
 Döndü gitti evine sabah olmadan önce,
 Tanın ağarmasryla geyiğine dönünce,
 Anladı ki gergedan, geyiği çoktan yuttu,
 Geyiğin yerine de yeni bir ayı tuttu.
 Çıkararak belinden Hanlık altın kuşağı,
 Ayıyı astı yine o ağaçtan aşağı.
 Yine sabah olmuştu, ağarmıştı artık tan,
 Geldi, baktı ki almış ayısrını gergedan.
 Artık bu durum onu can evinden vurmuştu,
 Ağaca kendi gidip tam altında durmuştu!
 Gergedan geldiğinde Oğuz'u görüp durdu,
 Oğuz'un kalkanına gerilip bir baş vurdu!
 Kargıyla gergedanın başına vurdu Oğuz!

Öldürüp gergedanı kurtardı yurdu Oğuz!
 Keserek kılıcıyla hemen başını aldı,
 Döndü gitti evine, iline haber saldı!
 Yine bir gündü gitti, gördü orda bir sungur,
 Konmuştu gergedanın barsağını yer durur.
 Yayıyla bir ok attı, ok sunguru öldürdü,
 Kesti başını sonra kendi kendine dedi:
 Gergedan hem geyiği hem de ayıyı yedi,
 Öldürdü kargım onu çünkü bu bir demirdi!
 Koskoca gergedanı bir küçük sungur yedi,
 Ok, yay öldürdü onu çünkü bu bir bakırdı!

Oğuz'un göğün kızı ile evlenmesi:

Yine günlerden bir gün:
 Oğuz Kağan bir yerde Tanrı'ya yalvarırken:
 Karanlık bastı birden, bir şık düştü gökten!
 Öyle bir ışık indi, parlak aydan, güneşten
 Oğuz Kağan yürüdü, yakınına ışığın,

Oturduğunu gördü, ortasında bir kızın!
 Bir ben vardı başında, ateş gibi ışığı,
 Çok güzel bir kızdı bu, sanki Kutup yıldızı
 Öyle güzel bir kız ki gülse gök güledurur!
 Kız ağlamak istese gök de ağlayadurur!
 Oğuz kızı görünce aklı gitti beyninden
 Kıza vuruldu birden, sevdi kızı gönülden
 Gebe karmış idi kız, gün geceler dolunca,
 Gözleri aydın oldu, üç oğlancuk doğunca.

Birinci oğlancuğa Gün adını koydular.
 İkinci oğlanaysa Ay adını buldular
 Yıldız olsun üçüncü, diye memnun oldular!

Oğuz un yerin kızı ne evlenmesi:
 Ava gitmişti bir gün, ormanda Oğuz Kağan.
 Gölün ortasında bir tek ağaç uzuyordu.
 Ağacın kovuğunda, bir kız oturuyordu.
 Irmak dalgası gibi saçları dalgalıydı.
 Bir inci idi dişi, ağzında hep parlayan,
 Kim olsa şöyle derdi, yeryüzünde yaşayan:
 “Ah! Ah! Biz ölüyoruz! Eyvah! Biz ölüyoruz’
 Der bağırır dururdu!
 Tıpkı tatlı süt gibi acı kımız olurdu!
 Oğuz kızı görünce aklı başından gitti,
 Nedense yüreğine kordan bir ateş girdi.
 Birinci oğlancuğa Gök adını koydular,
 İkinci oğlanaysa Dağ adını buldular,
 Deniz olsun üçüncü, diye memnun oldular.
 Oğuz bunu duyunca ilinde soy soylattı,
 Toy yaptı, şölen verdi, çok büyük toy toylattı!
 Yarlık verdi irine...

Oğuz Han’ın, Türklerin “Büyük Kağanı” olma ası:
 Emir verdi Oğuz Han, kendinin iç iline,
 Toplandı halk sözleşti, koştı onun eline.
 Toy bitince Oğuz Han, verdi şu buyruğunu:
 Ey benim beğlerimle ilimin ey budunu!
 Sizlerin başımıza, ben oldum artık kağan,

Elimizden düşmesin, ne yayımız ne kalkan!
 Damgamız olsun bize yol gösteren bir buyan!
 Alpler olun savaşta Bozkurt gibi uluyan!
 Demir kargılar ile ilimiz olsun orman!
 Av yerlerimiz dolsun, vahşi at ile kulan.
 Yurdumuz ırmaklarla denizlerle dolsun,
 Gökteki güneş ise yurdun bayrağı olsun,
 İlimizin çadırı, yukarıdaki gök olsun,
 Dünya devletim olsun, halkımız da çok olsun!”
 Ayrıca emir yazdı, dört tarafa Oğuz Han,
 Bildirdi elçilerle, öğrendi bunu her yan.
 Oğuz bu bildirisinde, buduna şöyle dedi:
 Mademki Uygurların benim ‘Büyük Kağanı’
 O halde sayılırım, ben bir dünya kağanı,
 Bana bağlıdır artık, dünyanın her dört yanı!
 Bana itaat etmek, sizlerden dileğimdir,
 Benim ağzıma bakıp durmanız isteğimdir!
 Bana kim baş eğerse alırım hediyesin,
 Dost tutarım onu ben, her zaman bana gelsin!
 Kim ki ağzıma bakmaz, baş tutar olur bana.
 Ordumu çıkarırım, o düşman olur bana,
 Derim: Bir baskın yapıp ezeyim, bastırayım!
 Yok edeyim ben onu, ezeyim, astırayım!
 Yine o çağda idi:
 Altun Kağan adında başka bir kağan vardı.
 Elçisini gönderip Oğuz Kağan’a vardı.
 En nadir yakutlarla altın gümüşler sundu,
 Mücevherler gönderdi, saygı gösterip durdu.
 En iyi hediye, sunarak dostluk kıldı.

Baş eğdi Oğuz Han'a hem de mutluluk kıldı.
 Oğuz Hanın Batıda İdil boyu akınları:
 Urum Kağan derlerdi, ulu büyük bir kağan,
 Oğuz'un komşusuydu sol yanında oturan.
 Kentleri çok çok idi, sayısız orduları,
 Dinlemezdi Oğuz'dan giden buyrukları.
 Gitmez idi ardından, direnir durur idi,
 "Sözümü tutmam!" diye söylenir durur idi.
 Yarlık gönderdi Oğuz, yarlığın dinlemedi,
 Oğuz başına koydu "Yok edeyim ben!" dedi.
 Oğuz yola çıkarak bayraklarını açtı,
 Muz Dağ eteklerini kırk günden sonra aştı.
 Çadırları kurdurup derin uykuya daldı.
 Tan ağarıyordu ki çadıra ışık daldı.
 Bir erkek kurt göründü ışıktaki soluyarak.
 Bir kurt ki gök yeleli! Bir kurt ki gömgök tüylü!
 Bakıyordu Oğuz'a ışıktaki uluyarak!
 Döndü bu kurt Oğuza tıpkı bir insan gibi!
 Ağzından sözler döktü, tıpkı bir lisan gibi
 Dedi: "Ey! Ey! Oğuz ey! Bilirim ne dilersen!
 Urum'un illerinde, savaş yapmak istersin!
 Ey Oğuz! Askerini ben kendim güdeceğim!
 Ordunun en önünde ben de yürüyeceğim!"
 Toplattı çadırını Oğuz duyunca bunu:
 Ordusuna gidince hayretle gördü şunu:
 Bir büyük erkek kurt, askere öncü gibi!
 Gök tüyü gök yelesi, yol veren izci gibi!
 Yürür durur önlerden
 Nihayet durdu bir gün. nice sonra günlerden,

Duruverdi Oğuz'un ordusu da ardında,
 Bir nehir vardı burda. İdil - Müren adında.
 Savaş başladı birden, nehrin kıyılarında,
 Ok ile kargı ile Kara Dağ sırtlarında.
 Askerler arasında çok çok vuruşma oldu,
 Halkın gönlü bunaldı, kalplere kaygı doğdu.
 Bu vuruşma, dövüşme öyle yaman oldu ki
 İdil- Müren'in suyu, kıpkızıl kanla doldul
 Oğuz Kağan başardı, Urum Kağan da kaçtı!
 Kağanlığını aldı, halkı iline kattı.
 Oğuz Hanın otağı, ganimetlerle doldu,
 Ölü: diri ne varsa onun tutsağı oldu.

Oğuz Han 'ın Kıpçak Akını:

Uruz adlı kardeşi, vardı Urum Kağan'ın,
 Uruz Beyin oğlu da kurtarıverdi canın.
 Uruz Bey göndermişti oğlunu bir şehre,
 Dağ başında kurulmuş gizlenmiş bir nehre.
 Uruz Bey dedi ona: “ Kenti korumak gerek!
 Vuruş bitinceye dek şehri saklamak gerek!
 Vuruş bittikten sonra halkını al gel!” dedi
 Oğuz bunu duyunca ne içti ne de yedi.
 Oğuz aldı ordusun, hemen bu şehre yetti.
 Uruz Bey'in oğlundan, Oğuz'a elçi gitti.
 Çok çok altın gümüşle, hediye inci gitti.
 Dedi: “Ey Oğuz Kağan! Sen benim kağanımsın!
 Babam bu kenti verdi. dedi: “Sen benim oğlumsun!”
 ‘Sakla bu kenti bana, bunu korumak gerek!
 Vuruş bitinceye dek şehri saklamak gerek!

Harpten sonra kentini al emrine bana gel!”
 Bu Uruz Bey’in oğlu, sözüne devam etti:
 “Düşmanı ise eğer Oğuz Kağan’ın babam,
 Beni hiç suçlamayın, suçluysa eğer atam!
 Ben seninleyim her an, emrine bağlanmışım,
 Emrini emir bilip sana bel bağlamışım!
 “Kut”umuz olsun sizin, kutlu devletimizin,
 Soyunuzdandır bizim, tohumu neslimizin!
 Tanrı buyurmuş size ‘Yeryüzünü al!’ diye
 Başımla “kut”umu da veriyorum al diye!
 Hediyeler gönderip vergini sunacağım,
 Dostluktan çıkmayacak, karşında duracağım!’

Bu yiğidin hoş sözü Oğuz’u sevindirdi,
 Uruz Bey’in oğluna gülerek yanık verdi.
 Dedi: Bana çok altın, çok hediye sunmuşsun.
 Şehrini kentini de çok iyi korumuşsun.
 Kentini saklayarak iyi korudun diye
 ‘Saklap’ adını verdim, sana ad olsun diye.
 Dostluk kıldı Oğuz Han, sonra ordusun aldı,
 İdil nehrine gelip kıyılarında kaldı.
 İdil denen bu ırmak, çok çok büyük bir suydı,
 Oğuz baktı bir suya, bir de beylere sordu:
 “Bu İdil sularını, nasır geçeceğiz biz?”
 Orduda bir bey vardı, Oğuz Han’a çöktü diz,
 Uluğ Ordu Bey derler, çok akıllı bir erdi.
 Bu yönde Oğuz Han’a yerince akıl verdi.
 Baktı ki yerde bu bey. çok ağaç var, çok da dal,
 Kesti biçti dalları, kendine yaptı bir sal.

Ağaç sala yatarak geçti İdil nehrini,
 Çok sevindi Oğuz Han, buyurdu şu emrini:
 ‘Kalıver sen burada, oluver bir sancak bey!
 Ben dedim öyle olsun, densin sana Kıpçak Bey.’”
 Oğuz orduya geldi, yol erlere göründü!
 Yürümeye başlarken kurt onlara göründü.

“Karluk” Türk Boylarının Türeyişi:
 Bir kurt ki erkek bir kurt!
 Gök tüylü, gök yeleli!
 Bu kurt döndü Oğuza, bakmadan sağa sola,
 Dedi: “Ey Oğuz şimdi. ordunu çıkar yola!
 Halkını, beylerini, atlandır çıkar yola,
 Baş çekip göstereyim, doğru yol nerde ola!”
 Oğuz Kağan baktı ki erkek kurt önden gider.
 Ordunun öncüleri, bozkurdu gözler gider.
 Oğuz bunu görünce ne çok sevinmiş idi,
 Alaca aygırına severek binmiş idi.
 Apalaca aygırın, Oğuz severdi özden
 Ama at dağa kaçtı, kayboldu birden gözden.
 Bu dağ buzlarla kaplı. çok büyük bir dağ idi,
 Soğuğun şiddetinden başı da apak idi,
 Ne yorgunluk ne soğuk erişmez idi ona,
 O bey dağlara girdi, dokuz gün erdi sona,
 Aygırı yakaladı memnun etti Oğuz’u,
 Atamadı üstünden dağlardaki soğuğu.
 Olmuştu kardan adam, kar ile sarılmıştı,
 Oğuz onu görünce gülerek katılmıştı.
 Dedi: Baş ol beylere sen de artık burda kal!

Sana ‘Karluk’ diyeyim! ölmeyen adını al!’
 ‘Çok çok mücevher ile hediye verdi ona,
 Soyurgadı Karlukı devam etti yoluna.

‘Kalaç’ Türk Boylarının Türeyişi:
 Oğuz yolda giderken ağzında kaldı eli,
 Çok büyük bir ev gördü, gümüşten pencereli.
 Duvarları altından, demirdendi çatısı.
 Anahtarı da yoktu, kapalıydı kapısı.
 Tömürdü Kağul adlı bir er, arana durdu,
 Becerikli bir erdi, Oğuz ona buyurdu:
 ‘Sen burda kalacaksın, kapıyı açacaksın,
 Eve girdikten sonra, orduma varacaksın!’
 Bu ere de Oğuz Han, dediği için ‘Kal! Aç!’
 Böyle münasip gördü, adına dedi ‘Kalaç!’

Cürced Akını ve Kanglı’ Türk Boylarının
 Türeyişi:
 Yine günlerden bir gün:
 Gök tüylü gök yeleli bozkurt kaybolmuş idi,
 Oğuz bunu görünce o yerde durmuş idi.
 Anladı ki bu yerde otağı kurmak gerek,
 Tarlasız. çorak yerde düşmanı vurmak gerek.
 Cürçed adlı bu ilin çok büyük otlakları.
 Çok malı, çok sığırı, vardı pek çok atları.
 Çok altın çok gümüşler, vardı Cürçed Kağan’da.
 Sayısız mücevherler, bulunurdu hep onda.
 Cürçed Kağan’ı aldı, halkıyla ordusunu,

Geldi karşılamaya. Oğuz Han ulusunu
 Ok ile kılıç ile döktü düşman kanını,
 Baş geldi Oğuz Kağan, bastı Cürçed Han'ını
 Oğuz öldürdü onu, kesti hemen başını,
 Böldü ganimetleri, tabi kıldı halkını.
 Oğuzun askerleri, halkıyla maiyeti
 Aldılar topladılar, sayısız ganimeti.
 Az geldi atlar ile öküz ve katırları,
 Yükleri taşımaya, harpte alınmışları.
 Oğuz'da bir er vardı, akıllı tecrübeli!
 Barmaklığ Çosun Billig, yatkındı işe eli.
 Yapıp koydu içine bir kağrı arabası,
 Harpte ne alınmışsa Oğuz'un bu ustası.
 Kağrıyı çekmek için canlı öne koşuldu,
 Cansız ganimetlerde üzerine konuldu.
 Oğuz'un beyleriyle halkı buna şaşırdı,
 Onlar da kağrı yaptı, benzeterekten ona.
 Kağrıları yürür iken derlerdi: 'Kağrı! Kağrı!',
 Bunun için de dendi, bu halka artık Kağrı'.
 Oğuz bunu görünce güldü kahkaha ile,
 Dedi: "Cansız çeksın, canlılar kağrı ile!
 Adın Kağrıluğ (Kangl') olsun, belgeniz de araba l"
 Bıraktı onları da gitti başka tarafa.

Oğuz Hanın Güney Akınları:

Gök yeleli, gök tüylü, göründü kutsal bozkurt,
 Hint (Sındu), Tangu ileri de oldu Oğuza bir yurt.
 Oğuz yürüyüp gitti. Suriye (Şağam)'nin yoluna,
 Baş kesti, savaş yaptı, kattı kendi yurduna.

Söz dışında kalmasın bilsin bunu da herkes:
 Güneyde Barkan adlı bir il var idi bu kez.
 Av kuşları çok olan zengin bir bucak idi,
 Vahşi hayvan yurduydı, havası sıcak idi.
 Mücevher, gümüşü çok altını da paradır,
 Halkın yüzünün rengi: Tanrıdan kapkaradır.
 Bu yerin kağanının adına derler Masar,
 Oraya giden Oğuz. yaman vuruşur, basar.
 Savaşı kazanınca Masar Kağan da kaçır,
 Alıp onun yurdunu kendi yurduna katar.
 Sayısız at, mal alır dostları hep sevinir,
 Döner evine gider, düşmanları yerinir.

Oğuz Han'ın Altı Oğluna Hanlık Vermesi:
 Söz dışında kalmasın, bilsin herkes bu işi.
 Oğuz Hanın yanında, vardı bir koca kişi.
 Sakalı ak, saçı boz, çok uzun tecrübeli.
 Asil bir insan idi, akıllı, düşünceli.
 Unvanı Tüşimel'di, yani kağan veziri,
 Uluğ Türük'tü adı, Oğuzun seçme eri.
 Altından bir yay gördü uyur iken uykuda,
 Yayın bulunuyordu, üç gümüşten oku da.
 Ta doğudan batıya altın yay uzanmıştı.
 Üç gümüş ok kuzeye sanki kanatlanmıştı.
 Anlattı Oğuz Hana uyanınca uykudan,
 Rüyaı tabir etti içindeki duygudan.
 Dedi:Bu düşüm sana, dirlik düzenlik versin!
 Hakanıma inşallah birlik güvenlik versin.
 Rüya da ne gördüysem. Gök Tanrının sözüyle.

Seni de öyle yapsın, Tanrı kutsal özüyle!
 Yeryüzünün ki hepsi dolup taşar boyuna,
 Tanrım, bağışlayıver! Oğuz Kağan soyuna”
 Oğuz Han çok beğendi. Uluğ Türük’ün sözün,
 Öğüt ver, dedi bana; tuttu onun öğüdün.
 Sabah olunca gördü, kendinden büyükleri,
 Çağırarak getirtti kendinden küçükleri.
 Dedi: “ Hey! Gönlüm benim! Avlansana haydi der!
 Başa geldi ihtiyarlık, cesaretin hani der!
 Gün, Ay ve Yıldız sizler, gidin gün doğusuna,
 Gök, Dağ ve Deniz siz de gidin gün batısına! ’
 Oğuz Han oğulları, bunu hemen duyunca
 Gitti üçü doğuya, üçü batı boyunca.
 Av avlayıp, kuşlanan Gün ile Yıldız ve Ay,
 Buldular yolda birden, som altından tam bir yay.
 Sundular Oğuz Han’a, Han sevindi hem güldü,
 Aldı bu altın yayı, kırarak üçe böldü.
 Dedi: ’Ey oğullarım! Kullanın bir yay gibi,
 Oklarınız erişsin, göğede bu yay gibi!’
 Av avlayıp, kuşlanan, Dağ ile Deniz ve Gök,
 Buldular yolda birden, som gümüşten tam üç ok.
 Sundular Oğuz Hana, Han sevindi, hem güldü,
 Aldı üç gümüş oku, kırarak üçe böldü,
 Dedi: “Ey oğullarım! Sizlerin olsun bu ok,
 Yay atmıştı onları, olun siz de birer ok!’

Oğuz Hanın Büyük Bir Şölen Vermesi:
 Bunu diyen Oğuz Han çağırdı kurultaya,
 Bey geldi, halkı geldi, selam verdi otağa.

Kırk kulaç bir direk, sağa dikip sağladı,
 Direğin üzerine altın bir tavuk koyup
 Direğin altına da bir ak koyun bağladı.
 Kırk kulaç bir direk de sola dikip solladı,
 Direğin üzerine gümüş bir tavuk koyup
 Direğin altına da kara koyun bağladı.
 Sağ yanında Bozoklar, sol yanında da Üçok,
 Oturup eğlendiler, kırk gün kırk geceden çok.
 Yediler hem içtiler. erip muratlarına,
 Oğuz böldü yurdunu, verdi evlatlarına.
 Dedi: 'Ey oğullarım!
 Ne vuruşmalar gördüm! Ne çok sınırlar aştım!
 Ben ne kargılar ile, ne okları fırlattım!
 Ne çok atla yürüdüm! Ne düşmanlar ağlattım
 Nice dostlar güldürdüm!
 Ben ödedim çok şükür
 Borcumu Gök Tanrı'ya!
 Veriyorum artık ben, sizin olsun bu yurdum!

12) KUTADGU BİLİĞ

Kitab atı urdum Kutadgu Bilig
 Kutadsu okıglıka tutsu elig

Sözüm sözledim men bitidim bitik.
 Sunup iki ajunnı Iutgi elig

Kişi iki ajunnı tutsa kutun
Kutadmış bolur bu sözüm çın bütün

Bu Kün Togdi ilig tidim soz başı
Yörügin ayayın ay edgü kişi

Basa aydım emdi bu Ay Toldını
Aningdın yaruyur ıduk küt küni

Bu Kün Togdı tigli törü ol köni
Bu Ay Toldı tigli kut ol kör anı

Basa aydLnı emdi kör Ögdümişğ
Ukuş atı ol bu bedütür kişiğ

KİTABIN ADINI MANASINI VE KENDİSİNİN İHTİ VARLIĞINI SÖYLER

Kitabın adını Kutadgu Bilig koydum; okuyana kutlu olsun ve ona yol göstereyim.

Ben sözümü söyledim ve kitabı yazdım; bu kitap, uzanıp her iki dünyayı tutan bir eldir.

İnsan her iki dünyayı devletle elinde tutarsa, mesut olur; bu sözüm doğru ve dürüsttür.

Önce Kün-Toğdı hükümdardan bahsettim; ey iyi insan, bunu izah edeyim!

Sonra Ay-Toldı'dan söz açtım: mübarek saadet güneşi onunla parlar.

Bu Kün-Toğdı dediğim doğrudan doğruya kanundur: Ay-Toldı ise saadettir,

Bundan sonra Ögdülmüş'i anlattım; o aklın adıdır ve insanı yükseltir.

Ondan sonraki Odgurmıştır; onu ben akıbet olarak aldım.

Ben sözü bu dört şey üzerine söyledim; okursan anlaşılır; iyice dikkat et.

Ey sevinç içinde ömür süren iyi genç, sözümü yabana atma gönülden dinle.

AY-TOLDI HÜKÜMDARA DİLİN FAZİLETİNİ VE SÖZÜN FAYDALARINI SÖYLER

Hükümdar bir gün Ay-Toldı'yı çağırdı; ona yer gösterdi ve oturması için işaret etti, Ay-Toldı yavaşça ve edeple oturdu; gözlerini yere dikti, sesini çıkarmadı.

HÜKÜMDARIN AY-TOLDIYA SUALİ

Hükümdar dedi: Ay-Toldı konuş; niçin susuyorsun. sana ne oldu?

AY-TOLDININ HÜKÜMDARA CEVABI

Ay-Toldı dedi: Ey beylerin beyi, kul beyin yüzünü görünce ne diyeceğini şaşırır.

Hükümdar ne söyleyeceğimi henüz buyurmadı; sormadan neyi arz edeyim?

Bilgilinin sözünü dinle, itiraz etme; sana sorulmadan da söz söyleme.

Birini kim, lüzum görerek ister ve çağırırsa söze de ilk önce o başlar.

Yine bil ki kendisine bir şey sorulmadan, beylerin huzurunda konuşan adam da deli ve ahmaktır.

Kırmızı dil senin ömrünü kısaltır; selamet dilersen onu sıkı tut.

Diline hakim olan insan ne der, dinle; kendisine hakim olan insan rahat ve huzur içinde yaşar.

Kara başın düşmanı kırmızı dildir; o ne kadar baş yemiştir ve yine de yemektedir.

Başını kurtarmak istersen, dilini gözet; dilin her gün senin başını tehdit eder.

HÜKÜMDARIN AY-TOLDIYA CEVABI

Hükümdar dedi: Sözünü tamamen anladım, fakat yaşayan birinin hiç konuşmaması imkansızdır

Bil ki ancak iki türlü insan konuşmaz: Biri bilgisiz biri de dilsiz.

Dilsizin dili konuşmaz, bilgisizin dili de sözünü saklayamaz.

Bilgisizin dili daima kilitli olmalı ve bilgili insan da diline hakim bulunmalıdır.

Bilgilinin sözü toprak için su gibidir; su verilince yerden nimet çıkar.

Bilgili insanın sözü eksilmez; akan duru pınarın suyu kesilmez.

Alimler sulak yerlere benzerler; nereye ayak vururlarsa oradan su çıkar.

Bilgisiz insanın gönlü kumsal gibidir; nehir aksa dolmaz. orada ot ve yem bitmez.

AY-TOLDININ HÜKÜMDARA CEVABI

Ay-Toldı yine dedi: Hükümdar bilir ki bu dilin zararı insanın hayatına bile mal olur.

İnsan, yaşadığı müddetçe söz söylemez olur mu? Lakin gerekeni söyler, saklamaz.

İnsanın konuşması için kendisine bir şey sorulmuş olmalı; sorulmadığı takdirde ağzını açmamalıdır.

HÜKÜMDARIN AY-TOLDIYA SUALİ

Hükümdar: Anladın, dedi. Sözlerinin hepsi doğru: yine soracağım bir başka sözüm daha var. Dilin zararını söyledin, işittim; onun faydası var mı? Doğruca söyle.

Şimdi sen sadece dilin zararından korkar ve konuşmazsan, bütün faydalı sözlerin olduğu yerde kalır ve bir fayda temin etmez.

AY-TOLDININ HÜKÜMDARA CEVABI

Ay-Toldı dedi: Eğer bu dilim dönerse söyleyeyim; sözün faydası çoktur.

Boş söz bilgisizin ağzından çıkar: bilgisiz adama alim, hayvan der.

Boş ve densiz konuşan ayak takımıdır; onun başını yiyen de bu boş sözlerdir,

Söz boş yere söylenirse çok zarar getirir; söz yerinde söylenirse faydalı olur.

Avamın karnı doyarsa bak, öküz gibi yatar; boş sözler ile avunur ve vücudunu besler.

Sadece yiyen, doyan ve yatan hayvandır; bu hayvan dediğim, onun tabiatidir.

Bilgili insanlar vücutlarını yıpratırlar: bilgi ile avunurlar ve ruhlarını beslerler.

Vücudun nasibi hep ağızdan girer; ruhun nasibi ise doğru sözdür ve kulaktan girer.

Bak, bilginin iki alameleti vardır; bu iki şey ile insan bahtiyar olur.

Bunlardan biri dildir, biri boğazdır; insan bu ikisine hakim olursa çok fayda görür.

Bilgilerin boğazına ve diline hakim olması lazımdır; boğazını ve dilini gözetken bilgililere ihtiyaç vardır.

HÜKÜMDARIN AY-TOLDI'YA SUALİ

Hükümdar: Anladım: bu böyledir, dedi. Sözün esası nedir ve söz kaç kısma ayrılır?

Söz nereden çıkar ve nereye varır; ey bilgili, bana bunu da izah et!

Sözün ne kadarını söylemeli, ne kadarını söylememeli; bilgili ve akıllı hakim bu hususta ne der?

AY-TOLDININ HÜKÜMDARA CEVABI

Ay-Toldı cevap verdi: Sözün yeri sırdır; söz ondur, fakat biri söylenmelidir.

Biri söylenebilir, dokuzunun söylenmesi yasaktır; yasak sözler aslında esasında hep fenadır.

HÜKÜMDARIN AY-TOLDI'YA SUALİ

Hükümdar tekrar dedi Sözün ne kadar faydası ve ne kadar zararı vardır, bana izah et.

AY-TOLDI'NIN HÜKÜMDARA CEVABI

Ay- Toldı dedi: Sözün faydası büyüktür; söz yerinde kullanılırsa kulu yükseltir.

Söz sayesinde kara yerdeki, mavi göğe yükselir ve baş köşeye geçenlerden olur.

Eğer dil söz söylemesini bilmezse mavi gökte olanı yere indirir.

HÜKÜMDARIN AY-TOLDI'YA SUALİ

Hükümdar yine, dedi: Söz ne zaman çok ve ne zaman az addedilir, bunu da bana izah et.

AY-TOLDININ HÜKÜMDARA CEVABI

Ay-Toldı dedi: Fazla söz, sormadan söylenip insanı usandıran sözdür.

Az söz ise sorulduğu zaman söylenen ve bir ihtiyacı karşılayan sözdür.

Dilini güzel sözle süsleyen ve onun yüzünü açan şair bu vadide şöyle bir sez söylemiştir:

Sözü güzel ve iyice düşünerek söyle ancak sorulduğu zaman söyle ve kısa kes.

Çok dinle fakat az konuş; sözü akıl ile söyle ve bilgi ile süsle.

HÜKÜMDARIN AY-TOLDI'YA SUALI

Hükümdar dedi: Bu sözü de anladım; bir سوالim daha var, onu saklama söyle.

Sözün doğrusunu kimden dinlemeli ve sözü kime söylemeli, bunu bana anlat.

AY-TOLDININ HÜKÜMDARA CEVABI

Ay-Toldı dedi: Sözü bilenden dinlemeli ve sonra bilmeyene söylemelidir.

Lüzumlu sözü büyüklerden dinlemeli ve ona göre hareket etmeleri için küçüklere söylemelidir.

Çok dinlemeli fakat sözü birer birer söylemeli bilgili hakim bana böyle dedi.

Çok söylemekle insan alim olmaz; çok dinlemekle alim baş köşeyi bulur.

İnsan, dilsiz de olsa bilgili olabilir; fakat sağır olursa bilgiyi elde edemez.

HÜKÜMDARIN AY-TOLDI'YA SUALI

Hükümdar tekrar dedi: Bu da anlaşıldı, bir سوالim daha var onu da sorayım.

Dili susturmalı mı yoksa söyletmeli mi, sözü açmak mı daha iyi yoksa saklamak mı?

AY-TOLDININ HÜKÜMDARA CEVABI

Ay-Toldı dedi: Hükümdara arz edeyim, dil ile söylenmezse bilgi öylece kalır.

Dile yalnız sövmek olmaz, övülecek tarafı da çoktur; sözün de övülecek ve sövülecek tarafları vardır.

Bütün canlılar, bütün bu sayısız mevcudat Tanrı'nın birliğine dil ile şehadet getirir.

Tanrı yüz binlerce mahluku yarattı! onların hepsi Tanrı'yı dilleri ile överler.

Vücut sahibi insana Lazım olan şeylerden biri dil ve söz biri de gönüldür.

Tanrı, gönlü ve dili doğru söz için yarattı. sözü eğri olanları zorla ateşe atarlar.

Söz doğru söylenirse faydası çoktur, eğri söz daima mezmumdur.

Doğru söyleyecekse dilin kımıldasın, sözün eğri ise onu saklamalısın.

Konuşmayan kimseye dilsiz derler, çok söyleyenin adı ise gevezebaşıdır.

İnsanların itibarsız geveze olanıdır, insanların itibarlısı cömert olanıdır,

Hükümdar bu sözleri işitti ve sevindi gözlerini göğe dikti, elini kaldırdı.
 Tanrı'ya şükretti, onu çok övdü ve dedi: Ey Rabbim, sen merhametli ve azizsin!
 Bana bütün iyilik senden geldi, ben senin günahkar ve kusurlu bir kulunum.
 Huzur, dünya, devlet ve her türlü iyilikleri, hasılı bütün dileklerimi verdin.
 Bu ihsanlara şükürden ben acizim; ey asil, bunun şükrünü sana karşı yine sen eda et!
 Sözlerini burada kesti, hazinelerini açtı; fakir fukaraya çok mal dağıttı.
 Hükümdar Ay-Toldıyı taltif etti; ona karşı dili ile medihte ve eli ile ihsanda bulundu.
 Ona vezirlik, ünvan ve mührü ile tuğ, davul ve zırh verdi.
 Bütün memleket üzerinde ona nüfuz verdi, düşmanı boynunu büküp ortadan kayboldu.

Ay-Toldı bütün işleri yoluna koydu; bu ikbal devresinden istifade ederek birçok işler yaptı. Halk zenginleşti ve memleket nizama girdi! halk hükümdara dualar etti.
 Halk kurtuldu ve zahmet denilen şey ortadan kalktı; kuzu ile kurt birlikte yaşamaya başladı.
 Memleket tanzim edildi! idaresi düzeldi; hükümdarın saadeti günden güne arttı.
 Bir müddet böyle huzur ve asayiş içinde geçti; halkın ve memleketin her işi yoluna girdi.
 Memlekette yeni şehir ve kasabalar çoğaldı, hükümdarın hazinesi altın ve gümüş ile doldu.
 Hükümdar rahat etti ve huzura kavuştu, şöhreti ve nüfuzu dünyaya yayıldı.

13) ATABETÜ'L - HAKAYIK

Dad İspehsalar Beg için bu kitap
 Çıkardım ajunda atr kalsu tip

Kitabımnı körge eşitgen kişi
 Şahımnı dua bine yad kılsu tip

Aning vuddı bine köngüller tolup
 Aning yadı birpe ajun tolsu tip

Kidinki keligli kişiler ara
Anıng zikri tangsuk ediz bosu tip

Bezedim kitabını nevadir sözün
Bakıglı okıglı asıg alsu tip

Bölek ıddını anı şahımka men ök
Havadarlıkımını tükel bilsü tip

BİLGİNİN FAYDASI VE BİLGİSİZLİĞİN ZARARI HAKKINDA

Biligidin urur men sözümke ula
BiligPigke ya dost özüngni ula
Bilig birle bulnur saadet yolu
Bilig bil saadet yolını bula

Süngekke yilig teg erenke bilig
Eren körki akı ol süngekning yilig
Biligsiz yiligsiz süngekte teg hali
Yiligsiz süngekke sunulmaz elig

KİTABIN YAZILMASI HAKKINDA

Günümüz Türkçesiyle
Dad İspehsalar Bey için bu kitabı yazdım ki
Dünyada (onun) adı kalsın.

Kitabımı gören (yahut) işiten herkes
Şahımı dua ile yad etsin.

Gönüller onun sevgisi ile ve
Dünya onun yadı le dolsun.

Bizden sonra gelen insanlar arasında
Onun hatırası hasrelle andsın ve yüksek olsun.

Gören ve okuyan istifade etsin diye
Kitabı nadir sözler ile süsledim.

Ben onu şahıma, bağlılığımın bir
Nişanesi olsun diye hediye göndendim.

Günümüz Türkçesiyle
Bilgiden sözüme temel atarım.
Ey dost, bilgiliye yaklaştırmaya çalış!
Saadet yolu bilgi ile bulunur.
Bilgi edin ve saadet yolunu bul.

Kemik için ilik ne ise insan için bilgi odur.
İnsanın ziyneti akıldır, kemiğinki ise iliktir.
Bilgisiz (kimse), iliksiz kemik gibi boştur.
İliksiz kemiğe kimse el uzatmaz,

İnsan bilgisi ile tanınır.
Bilgisiz hayatta iken kaybolmuş sayılır.
Bilgili adam ölür, (fakat) adı kalır.
Bilgisiz sağ iken adı ölüdür.

Bilginin ağırlığını tartan kimseye göre

Bir bilgili bin bilgisize denktir.
Şimdi anlayarak ve sınayarak etrafa bakıver,
Bilgi kadar faydalı başka ne var?

Âlim bilgi ile yükseldi.
Bilgisizlik insanı aşağı düşürdü.
Bilgiyi ara, usanma; bil ki o hak resul:
“Bilgiyi Çin’de bile olsa arayınız.” dedi.

Bilgiyi daima bilgili arar.
Bilginin tadını, ey dost, bilgili bilir.
Bit ki bilginin kadrini yine bilgi bildirir.
Bilgisiz odun, bilgiyi ne yapar?

Bilgisize doğru söz tatsız getir.
Ona öğüt ve nasihat faydasızdır.
Nice kirli (şeyler) yıkamakla temizlenir.
(Fakat) cahil yıkamakla temizlenmeyen bir kirdir.

Bilgili adam her işin zamanın, bilir.
İşini bilerek yapar ve sonra pişman olmaz.
Her işte bilgisizin kısmeti pişmanlıktır.
Ve ona bundan başka bir kısmet yoktur.

Bilgili (ancak) lüzumlu sözü söyler.
Lüzumsuz sözü gömerek gizler.
Bilgisiz ne söylese anlamadan söyler.
Onun kendi dili kendi başını yer.

Yaradan Tanrı bilgi it e bilinir.
 Bilgisizlikten hayır gören var mı?
 Bilgisizlikten ne kadar halk kendi eliyle put yapıp
 "Rabbim budur!' dedi.

Bilgilerin sözü öğüt, nasihat ve edeptir.
 Bilgiliyi Acem de Arap da övdü.
 Bilgi, malı olmayan için tükenmez bir hazinedir.
 Bilgi, nesebsiz için yerilmez bir neseptik

14) DİVAN-I HİKMET

Ey dostlar kutak sahnı aydugumga
 Ne sebebdin altmış üçde kirdini yirge
 Mirac üzre hak Mustaf ruhum kördi
 Ol sebebdin altmış üçde kirdim yirge

Hak Mustafa Cebrailden aldı su'al
 Bu neçük ruh tenge kirmey taptı kemal
 Rahmet-derya tolup taş dip yitti peyam
 Ol sebebdin altmış üçde kirdim yirge

Cibril aydı ümmet işi sizge ber-hak
 Kökke çıkıp melayikdin alur sebak
 Nalişige nale kılur heftüm tabak
 Ol sebebdin altmış üçde kirdim yirge

Evvel elest birabbikum didi bil hak
 Kötü bela didi ruhum aldı sebak
 Hak Mustafa ferzend didi biling mutlak
 Ol sebebdin altmış üçde kirdim yirge

Ferzendim dip hak Mustafa kıldı kelam
 Andın songra barca ervah birdi selam
 Rahmet-derya tolup taş dip yitti peyam
 Ol sebebdin altmış üçde kirdim yirge

15) İLAHİ

Aşkın aldı benden beni,
 Bana seni gerek seni.
 Ben yanarım dün ü günü,
 Bana seni gerek seni.

Ne varlığa sevinirim,
 Ne yokluğa yerinirim,
 Aşkın ile avunurum,
 Bana seni gerek seni.

Aşkın şikar öldürür,
 Aşk denizine daldırır,
 Tecelli ile doldurur,
 Bana seni gerek seni.

Deli olam dağa düşem,
 Sensin dün ü gün endişem,
 Bana seni gerek seni.

Süfilere sohbet gerek.
 Ahilere ahret gerek,
 Mecnun'lara Leyla gerek,
 Bana seni gerek seni.

Cennet cennet dedikleri,
 Bir evle birkaç hun,
 İsteyene vergil onu,
 Bana seni gerek seni.

Yusuf eğer hayalini,
 Düşte göreydi bir gece,
 Terk ede idi mülklerin,
 Bana seni gerek seni.

Yusuf çağırınlar adım,
 Gün geçtikçe artar odum,
 İki cihanda maksudum,
 Bana seni gerek seni.

16) NEFES

Beglerimiz evan gülün üstine,
 Aglar gelür şahum Abdal Müsa'ya.
 Urunı abdaflar, postun egnine,
 Baglar gelür şahum AbdaF Müsa'ya.

Urum abdalları gelür dost deyü,
 Egnümüzde aba hırka post deyü,
 Hastaları gelür derman isteyü,
 Saglar geKir şahum Abdal Müsa'ya.

Hind'den bazerganlar gelür yayunur,
 Pişer lokmaları açlar doyunur,
 Aşıklari gelür bunda soyunur,
 Erler gelür şahum Abdal Müsa'ya

Meydanında dara durmuş gerçekler,
 Çalınur koç kurbanlara bıçaklar,
 Dögilür kudüm açılur sancaklar,
 Tugiar gelür şahum Abdal Müsa'ya.

Benüm bir istegüm vardur Kerim'den,
 Münkir birmez evliyanun halinden,
 Kaygusuz'am ayrı düşdüm pirimden,
 Aglar gelür şahum Abdal Müsa'ya

17) GAZEL

Acep bu derdümün dermanı yok mı
 Ya bu sabr itmegün oranı yok mı

Yanaram mumlayın başdan ayaga
 Nedür bu yanmagin payanı yok mı

Güler düşmen benüm agladuguma
Acep şol kafirin imanı yok mı

Delüpdür cigerümi gamzen oku
Ara yürekde gör peykanı yok mı

Su gibi kanumu topraga kardun
Ne sanursın garibün kanı yok mı

Cemali-i hüsnüne mağrür olursın
Kemal-i hüsnünün noksanı yok mı

Begüm Dehhani'ye ölmezdin öndin
Tapuna irmegün imkanı yok mı

18) DANİSMENDNAME **Eİ-MECLİSÜ'L-HAMİS AŞER**

On beşinci meclise başlayalum
Sözü gül budagina aşlayalum

Raviler şöyle rivyet eyledi
Her birisi gördüğinden söyledi

Bir giçe şehr-i Haraşna'da i can
Yatur iken ol Melik ü pehlivan

Gördi bir düş dinle düş de ne görür
Gördi gelmiş Seyyidi Battal turur

Atu silahı ve hem tonı bile
ŞaMne tonlar-ıla geldi bile

Melik'e karşı varup dicii ki tur
Ne yatarsın şöyle kıldın mı huzür

Sisiyye kavmi Dükiyye kavmiyle
Mankuriyye kavmi dahi cem'i-le

Kafir elinden katı zahmeddedür
Bunda bu ne hoş huzür-ıla uyur

Dört yanuna göz kulak urmayasın
Ol müsülmanları kayurmayasın

Tur uyuma anlara yitiş ey yar
Ta ki senden razı ola Bir ü Bar

Ne yatarsın ne yatarsın tura tur
Yataşın ança ki ta çalınca sür

ONBEŞİNCİ MECLİS

On beşinci meclise başlayalım,
Sözü gül budağına aşlayalım.

Raviler şöyle rivayet eyledi.
Her biri gördüğünden söyledi.

Ey dost, bir gece Haraşna'da,

Melik ve pehlivanlar yataarken

Bir rüya gördü, rüyada ne gördüğünü dinle:
Gördü ki Seyyit Battal gelmiş, ayakta bekler.

Atı, silahı ve elbisesi ile,
Hem de şahane elbiseler ile geldi.

Melik’le karşılaşınca dedi ki ayağa kalk,
Ne yatıyorsun, huzuru sağladın mı?

Gümenek halkı, Tokat halkıyla
Mankuriyye halkı da tamamen,

Kafir elinden çok sıkıntı çekmektedir.
Burada bu nasıl rahatlık içerisinde uyuyabilir?

Dört yanına göz kulak tutmuyorsun.
0 Müslümanların elinden tutmuyorsun.

Ey dost. uyuma, ayağa kalk, onlara yetiş!
Tanrı ancak bu halde senden razı olur.

Ne yatıyorsun, ne yatıyorsun ayağa kalk,
Hz. İsrail suru çalınca yatarsın.

Melik uyanınca ayağa kalktı, sabah namazını kıldı. Gülnuş Banu’ya ve Gazi Bey’e veda edip kaleden aşağı indi. At çektiler, bindi, otağına geldi. Gaziler onu karşılayıp selam verdiler, Melik ile otağına girip oturdular. 0 sırada bir elçi geldi ve Melik

Danişmend'e bir mektup sundu. Melik mektubu açıp okudu. Yazmışlar: “Bu mektup benim tarafımdan yani Kara Tiğın tarafından gönderilmektedir. Size yani Melik Danişmend'e gönderilmektedir. Bilmiş olun ki Ankara ordusu bize saldırdı. Kaytal oğlu Mitralos her gün bize zahmet vermektedir. Şimdi mektup size ulaşır ulaşmaz bize yardım gönderin. Aksi halde kale elden gider. Bunu böyle biliniz.” demiş.

Bunlar bunu okuyup bitirince o anda gördüler ki Abdurrahman-ı Tokati otağın kapısından içeri girdi, külahını yere vurdu. Melik Danişmend sordu: “Sana ne oldu?”

Abdurrahman söyledi: “Gümenek kfirleri, Niksar kafirleri ile el birliği yapıp her tarafı harap ettiler. Hazineyi Tokat'a iletirken şehrin harap olduğunu gördüm. Kaleyi de bir ordu kuşatmış. Harsanosıyye Niksar Beyi Mihayıl'ın kardeşi Gavarıs ve Bidaris adlı bir mel'un ile elli bin er getirmiş. Tokat Kalesi'ni kuşatmış. Ben oradan geçerken savaşıyorlardı. Ansızın benim vardığımı öğrendiler ve bana saldırdılar. Biz müminler ile tekbir getirip saldırdık. Çok düşman kırdık. Sonunda o gaziler şehit oldu. Onlar da malı yamaladılar. Ben de yaralı bir şekilde kaçarak hizmetine geldim. Allah'a şükür. mübarek yüzünü gördü. dedi.

Melik söyledi: “İşte Seyyid Battal Gazi'nin sözü gerçekleşti.” dedi. Sonra rüyasını gazilere ve ulu kişilere anlattı. Ulu kişiler dinleyince Seyyid Battal'ın canına dualar okudular.

Derhal buyurdu. Ahmed Serkis beş bin erle Ankara tarafına gitmek üzere yola çıktı. Melik. “Ankara Kalesi'ne de yardım et.’ dedi. Asker, yiyecek ve elli yük hazine verdi. Binlerce rahmet gazilerin canına değsin. Tanrı cemali ile şereflendirsin. Amin, ya Rabbe'l-alemin

O gece Melik dinlendi. Sabah olunca buyurdu: Osman ibn-i Apiyye'ye beş bin er ile alem, sancak, savaş malzemeleri ve hazine verildi, Kastamoniyye tarafına gönderildi. O zamana kadar bu vilate Esnebolıyye derlerdi. Gaziler o ili fethedince adına Kastamoniyye dediler.

Osman ibn-i Apiyye yola çıktı. Eflonıs Kalesi'ne ulaştı, o kaleyi aldı, içine girip yerleşti. Bazen kaleden çıkıp Kastamoniyye vilayetini vururdu, geri kaleye gelirdi. Osman bu şekilde o vilayeti fethetti. Türkler oraya Osmancık derlerdi, Önce Eflonıs idi.

Binlerce rahmet Osman'ın canına olsun. Tanrı cemali ile şereflendirsin.

Sonra Melik Danişmend, Süleyman bin Numan'ı da beş bin er ile alem, sancak bağışlayıp Samsun tarafına ve deniz kenarına gönderdi. Göndermesinin sebebi o vilayeti Melik devletinde fethetmek idi. 0 ulu kişileri Melik Danişmend, gazaya gönderdikten sonra geri kalan askeri saydılar. Yirmi bin er hesaplandı. Hemen hazırlandılar. Eyyüb bin Yunus, Artuhi, Efrumiyye ve Abdurrahman-ı Tokati hazırlandı. Melik buyurdu, davullar çaldılar. Rengarenk alemler götürdüler. Niyet, gaza deyip yirmi bin erle Tokat'a gitmek üzere yola çıktılar.

Tokat Kalesi'ne yaklaşınca Yahya bin isa, Melike haber getirdi: Tokat'a hemen yardıma yetişin. Yoks harap edecekler.” dedi. Melik onu işitince düşmanlara gece baskını yapmak için hazırlık yaptı. Hemen buyurdu, orduyu dörde böldüler. Her bölüğe bir baş diktiler. Gece yarısı geçtikten sonra düşman ordusuna ulaştılar. Onlar, Tokat önünde konaklamışlardı.

Müslümanlar dört taraftan saldırdılar. Çok düşman kırdılar. 0 gece sanki düşmanın başına kıyamet koptu. Kafirler de hazırlandı, Kafirler kuvvetlendi. Çünkü altmış bin düşman var idi. Az kaldı Müslümanları kıracaklardı. 0 anda Melik Gazi gelip bir nara attı, sanki dünya sallandı. Düşmanlar şaşırıp kaldı. Tokata halkı kale içinden Melik'in sesini işitti. Hepsi birden tekbir getirip müjde davullarını çaldılar. Kale beyi, Abdullah idi. Kale kapısını açtılar, beş yüz kişi ile kaleden dışarı çıktılar ve hemen düşmanlara hamle yaptılar. Tarif edilemeyecek kadar şiddetli bir savaş oldu, Ansızın Melik Danişmend cenk arasında Mihayil'e rastladı. Mihayil. Melike hamle yaptı. alamadı. İkinci, üçüncü hamlesini Melik savdı. Bu kez lain gürzünü çıkarmak için elini hareket ettirdi. Melik hemen atını tepti, ulaştı, laine bir kılıç darbesi vurdu. Mihayil'i öldürdü, Düşmanlar tarafından feryat koptu.

Bu tarafta Artuhi, Bidaris'e ulaştı. Düşmanın göğsünden süngüyü soktu. Canını cehenneme verdi. O gece sabaha kadar cenk ettiler.

Sabah olunca Efrumiyye alem dibine ulaştı. alemleri, alemleri yıktı. Kafir askerleri onu görüp kaçmaya başladı. Gavaris, Niksar tarafına kaçtı. Askerleri tamamen dağıldı.

Gümenek halkı işitti: Melik Danişmend geldi. Gümenek içinde bin Müslüman vardı.

esir olmuşlardı.Hepsini hapisten çıkarttılar. Gümenek'in önünde şehit ettiler. Ruhları şad olsun. Tanrı didar ile şereflendirsin. Amin.

Biz geldik bu tarafa: Melik Danişmend düşman ordusunu yenince beylerini öldürdü. Diğerlerini de esir aldı. Akşama yakın geri döndüler, çadırlarına geldiler. Melik buyurdu. esirleri bir araya topladılar Sekiz bin kişi tutsak olmuş. Beklemek için bekçiler görevlendirdiler. Sonra kale dizdarı Abdullah. Melikin yanına geldi, elini öptü. Melik söyledi: ‘Seni nasıl bulalım, kafirler bize çok işkence yaptı. dedi. Abdullah.Gümenek kafirlerinden çok şikyette bulundu. Melik ant içti: ‘Ben orayı harap edene kadar durmayacağım.” dedi. Buyurdu! yemek getirdiler, yediler Götürdüler, dua ve sena ettiler. Sonra ezan okudular,akşam namazını kıldılar. Gazilerin her biri kendi yerine gidip dinlendi. 0 gece Artuhi nöbet bekledi, orduyu muhafaza etti. Sabahın ilk ışıkları görünmeye başladı. Nazım:

Biraz sonra Kaf Dağının kokusundan,
Cihan aydınlığının kaynağından,

Nurunun seri taşarak gerip ulaştı.
Karanlığı boğdu.

Sulsul. bağlarda figan etmeye başladı.
Gül güldü, bülbül ağladı.

Yine güneş bütün aleme ışık saçınca,
Yüzünden ferah örtüsünü çıkardı.

Yine cihan halkı, genç yaşlı herkes.
İşleriyle meşgul olmaya başladı.

Hakkı tanıyan o doğru söze uyar,
Zira gözü olanlar güzel yüze bakar.

Doğru söze inanmayan gözsüzdür,
Her işte kin ve kibirle hareket eder.

0,Tanrı'nın dostuna düşman olur
İyilik edene kötülükler yapar.

Özellikle Sisiyye halkı,
Zaman zaman gör Melike neler yaparlar.

Onların Melik ile macerasını,
Anlatayım, dınleyın.

Nesir:

Sabah olunca Melik buyurdu, 0 esirleri getirdiler Düşman beylerinden yirmisi de esir olmuştu.Mıhayıl'in amcasının oğlu Tadık bile esir olmuştu. Melik bunları dine davet etti. Tadık söyledi: “Biz Mesih dıninden bu kadar keramet gördük, nasır dönelim2’ dedi. Eğer dinin hak din ise bize sen de bır alamet göster. Ancak o zaman Müslüman oluruz.’ dedi. Melik söyledi: “Ne istersiniz? Onlar söyledi: ‘Dua et. Bu Gümenek Irmağı kesilsin. akmaz olsun. 0 zaman biz Müslüman oluruz.” dedi. Melik başını eğip bir süre düşündü. Yine başını kaldırıp söyledi: ‘Bu gün bana mühlet olsun. Sabahleyin dediğiniz olmazsa hepinizi azat edeyim.” dedi. Onlar. “Kabul ediyoruz.’ dediler.

Melikgeri döndü, arkadaşlarının yanına geldi. o gün oruç tuttu. Bir çadır içine girdi. o gün o gece ibadetle meşgul oldu. Başın secdeye koyup yarvardı. çok ağladı. Seher vakti olunca gözünü uyku aldı Bir rüya gördü. Nazım:

Rüyasında Mustafa'nın geldiğini gördü,
O'nun doğruluğu tamdır, doğruluk ve safanın kaynağıdır.

Ona, ey azizlerin ulu kişisi,

Ashap senin var!ıgın ıçın ağlar, dedi.

Bu düşmanların dediklerine üzölme.
Sana yardım daima Tanrı'dan gelir.

Tanrı kudretlidir, dertlere derman verir,
Şimdi sana bir dua verildi.

Bu duayı okuyup istekte bulun!
Tanrı'nın ne kudret gösterdiğini gör.

Üzüntü içerisine düştüğün yerde,
Bu duayı oku, hacetlerini iste.

Bunu dostlarına da ver,
Onlar bunu sıkıntılı zamanlarında okusun.

Peygamber ona o duayı verdi:
Melik uyandı, donup kaldı.

Elinin içinde bir parça ipek gördü,
O misk ve abir gibi kokuyordu.

O ünlü kişi açtığı zaman duayı gördü,
O, bunu görünce sevindi.

Ey Kadir, Hallak. Mevla,
En yüce sultan. hakikat sensin, dedi,

Nesir:

Melik Danişmend. Hazret-i Resul'ün mübarek cemalini gördü. Sonra buyurdu: bu duayı okuyup o ırmağın üzerine otur: Su hemen kesilir, durur” demişti. Sabah olunca gördü ki yeşil bir ipek üzerine bu dua yazılmış: “Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla. Daima baki olan, hataları affeden, duayı işiten affetme kapsamını genişleten, Musa’yı Kelimu’llah, İsayı Ruhı’llah. Adem’i Seyfiyu’llah, Muhammed-i Resulu’llah kılan: eman. furkan sahibi olan Allah’tan başka ilah yoktur. Ey merhametlilerin en merhametlisi olan Allah’ın rızasıyla.’

Melik Danişmend Gazi uyanınca bu duayı elinde buldu. Sevinç içerisinde sabah namazını kıldı. Sonra dua haberini gazilere anlattı. Gaziler sevindiler. Sonra Melik Danişmend atına binip esirlerin yanına gitti.0, düşman beylerinin yanına gelince: ‘İstedığınız işi işte şimdi görün.” dedi. Söylediler: ‘Eğer öyle edersen sözümüzü tutup Müslüman olacağız.” dediler. Sonra Melik buyurdu. o esirlerin bağlarını çözdüler. Sonra yürüyerek o ırmağın kenarına geldiler. Gaziler de onlarla beraber idi. Sonra Melik başını açıp yüzünü dergaha tuttu. 0 duayı sıdk ile okudu. Tamamlayınca Tanrı’nın emriyle su kesildi. 0 kavim aşağı yukarı koştu. Irmağın suyundan çoğalma işareti göremediler. Asla Tanrı adına şüphe getirmeyin. Gördüler ki o büyük ırmak kesildi, belirsiz oldu. 0 beyler ve diğer düşmanlar hep beraber imana ge’diler. Sonra Melik söyledi: “Bu sudan Müslümanlara çok fayda vardır diye o duayı yine okudu. Yine o su ortaya çıkıp geldi, derhal akmaya başladı.

Sonra Melik, o yeni Müslümanlara silah verdi. Hepsi donandı ve ağır hazine açıp bunları zengin etti

Hiç beklenmeyen bir anda o taraftan iki bin düşman gelip Melikin at sürüsünü götürdü. Bu haber Melik’e ulaştı. Çok huzursuz oldu. Derhal Hazret-ı Resulün duasını okudu. Sonra Gümenek halkına dua etti.

Tanrı onun duasını kabul etti. 0 gece Melik rüyasında nur yüzlü yaşlı bir kişinin geldiğini gördü. Sakalı göğsüne inmiş, söyledi: “Ben Abdülvehhab Gazi'yim. Yarın ordunu bu ovadan uzaklaştır. Yüksek dağlara çıkın. Tanrı. Gümenek halkına hışım verecek. Bu gün onları helak edecek.” Melik uyandı. durumu askerlere anlattı. Göçüp

yüksek dağlara çıktılar. O ovada hiç Müslüman kalmadı. Bir sonraki gün öğleye yakın gökyüzünü bulut kapladı, gürültü oldu. Geceye kadar yıldırımlar düştü. Gecenin bir yarısı geçmişti. Nuh tufanı gibi yağmurlar yağdı. Dağlar gibi seller oldu. Tanrı'nın emriyle Gümenek halkı olanlardan habersiz uyuyordu. Şehri sel bastı. O şehrin içinde ne varsa sel götürdü. Ancak beş yüz ev kaldı. Onlar da kafirlikten dönüp tövbe etmişlerdi. Fakat kafirlerden korktukları için bunu saklamışlardı.

O kıyamet gecesini geçtikten sonra sabah oldu. Tanrı'nın emriyle yağmur dindi. Mehke haber verdiler ki Gümenek halkını sel aldı. Melik işitince sevindi. Rum'a bir haber yayıldı: 'Gümenek halkını sel aldı, şehir harap oldu. dediler. Bütün alem şaşırıp kaldı. O şehirde ancak bir mahalle kaldı. Selden kurtulan halk Melik'in yanına gelip Müslüman oldu. Melik onlara dua etti. Sonra Melik, Tokat halkına söyledi: 'Bundan sonra Gümenek halkından korkmayın. dedi. Derhal Melik buyurdu. yine mescidler, medreseler inşa ettiler.

Bu tarafta Süleyman. Samsun tarafına gitmişti, geri geldi. Melik ondan ordunun durumunu sordu. Süleyman söyledi: Ben o tarafa gidince birçok yeri fethettim, bir kısmını da harap ettim. "Sonra bir haber geldi ki Canik tarafından hesapsız asker çıkmış. bu tarafa, Müslümanların üzerine gelirmiş. Ben onu işitince geri döndüm. Hizmetine geldim." dedi.

Melik onu işitince söyledi: "Niksar tarafına gitmek gerek. Belki oraları da fethederiz." dedi. Sonra buyurdu, askerleri saydılar. Kırk bin erin hazır olduğu anlaşıldı. Tokat Kalesi'ne on bin kişi bıraktı. Bunların görevi Çorum kapısına kadar gözetmekti. Kendisi otuz bin erle Harsanosıyye'den yani Niksar'dan tarafa yola çıktı. Ordu komutanı Artuhi idi. Gümenekten göçtüler. O ova içinde konakladılar. O ovaya şimdi Cincife derler. Melik Cincife ovasında hazırlık yapmak için konakladı.

Biz gelelim bu tarafa, Canik ordusunun hikayesine: Gavarıs, Merik'in elinden kaçtı, Matrobide gitti. O, Canik Beyi idi. Melikin yaptığı kötülükleri anlattı,. Matrobide öfkelenildi, Canik askerlerini, Tarabuzan (Trabzon) ordusunu, Ermeni ve Gürcü sipahisinin hepsini topladı. Onlar gelip Niksar Irmağının kenarında konaklamışlardı.

O sırada casus gelip Melik'in haberini getirdi. Onlar: otuz bin erle Cincife

yaylasında konaklamışlardı. Kafirler bu haberi işitince söylediler: Gidip Müslümanlara gece baskın, yapmaktan daha iyi seçeneğimiz yoktur” dediler. Kafirler bu çareyi düşündükten sonra yirmi bin er Niksar önünde konakladı. Seksen bin kafir, Matrobid’le Müslümanlara gece baskını yapmak için yola çıktı. Onlar yaklaşınca Yahya haber getirdi: “Gafil olma, seksen bin düşman yaklaştı.” dedi. Derhal Melik buyurdu, askerleri pusuya yereştirdiler. Onlar hazır beklediler, Gece yarısı geçince düşmanlar gelip Müslümanlara saldırdı. Askeder birbirine karışınca pusudaki gaziler hemen tekbir getirdiler, sonra kafirlere hamle yaptılar ve çok kafir öldürdüler. Önde bulunan Artuhi, Efrunniyye, Süleyman, Eyyüb ve Abdurrahman-ı Tokati düşman askerlerine tarif ienmez işler ettiler.

Bu tarafta Melik de ordunun merkezine ulaştı. Kılıç darbesiyle alemini, alemlerini yıktı. Matrobid bu hali gördü, Melik’in önünden kaçtı. Melik arkasından gitti. Lain kaçtı. Niksar yanında birtaş vardı, o mel’un can acısından, Melik korkusundan attan indi, yürüyerek gitti. o taşın arkasına girdi. gizlendi. Melik Danişmend onu gördü, atını sürüp oraya gitti. Bir kez nara atıp haykırdı, kılıcını çıkardı, o taşa vurdu, Kılıç o taşı peynir gibi kesti. Lain sıçradı. kaçtı. Melik atına mahmuz vurup ulaştı. Matrobid’e bir kılıç vurdu. Kafirin başı kırk adım yere gitti. Kafirler onu görünce artık savaşmadılar. arka arka kaçtılar. Gavarısa haber geldi: “Melik Danişmend babanı öldürdü.” dediler. Lain onu işitince kendi canından ümidini kesti, ağlayarak oradan Niksara gitti.

Bu tarafa geldik. Melik Danişmend sonra düşmanların malını ganimet olarak aldı, gazilere paylaştırdılar. Bu fethi sevindiler. Sonra o dağdan inip Niksar karşısında bir ovada konakladılar, Otağ ve çadır kurdular. Birkaç gün rahat olup dinlendiler işte on beşinci meclis de burada tamam oldu. Allah’ın izniyle on altıncı meclisi de size anlatırız.

Bu meclis tamamiandığı için.

Mustafa’nın ruhuna salavat ver.

Gazilerin ruhu tamamen şad olsun.

Tanrı, cemalini daima onlara layk görsün

Ey dost, gazilerden sayılana kadar
Yürü. nefsi öldür, canını uyandır.

Onbeşinci meclis tamamlanınca.
Onaltıncıdan da kelam söyle.

Salavat ver, bir nefes dinlenelim,
Çünkü can kuşuna kafes tendir. ,

19)CEMŞİD Ü HURŞİD

Düşinde çünkü gördi ol yüzi şah
Be-sad dil aşık olup eyledi ah

Fign idüben uykudan uyandı
Nitekim lale kan yaşa boyandı

Anun ahı ki otmuşd' ateş ü düd
Yüzün itmişdi göğün düd endüd

İşitmişdi ki Rüm ilinde bir kız
Var ü manendi yok alemde hergiz

Kızıdur şah-ı Rüm'un naz-perverd
K'irişmemiş anun eteğine gerd

Didi kim var ise bu ol olısar
Başuma hod andan ne geliser

Uyanup gördi anı kul karavaş
Nigarun zülfi gib'olmuş müşevveş

Gönül kuşu bela damın ulaşmış
Direm dane diyü dama dolaşmış

Didiler ana kim n'oldun eyitgil
Ne derdün var durur takrir itgil

Didi kim derdümün yokdur keranı
Nice takrir ideyim ben anı

20) MANTIKU'T - TAYR

(Kuşlar, Süleyman 'in haberci kuşu Hüthüt'ten müşküllerin, sorarlar. Hüthüt onlara “değme kişinin eremeyeceği, menzile” doğru sonsuz bir yolda, bir “rehber”in peşine düşerek ve kendilerini feda etmeyi göze alarak uçmalarını salık verir. Kendi de önlerine düşer.)

Yola ne menzil belürdi ne nişan
Çıkıdı her kuş yüreginden yüz figan

Yidi yıl uçdılar bülbül gibi
Bir nefeslik gitmediler gül gibi

Biri gordi bir sary-ı zernigar

Uçar iken anda indi şah-var

Birisi bir mah-rüyı gözledi
Yolını kodi vü anı istedi

Birini bir dağ başında kurt yidi
Birisi ben girü dönerem didi

Kimi sayru oldi vü kaldı girü
Kimisi Varmadı hiç ilerü

Yüz bin er yolda can virmiş henüz
Bilmedi biri ki nedür bu rumüz

21) GAZEL

Açıl bağun gül ü nesrini ol ruhsarı görsünler
Salın serv ü sanavber şive-i reftarı görsünler

Kapunda hasıl itdi bu devasuz derdi hep gönlüm
Ne derde mübtela oldı dil-i bimarı görsünler

Açıldı dağlar sinemde çak itdüm giribanum
Muhabbet gülşeninde açılan gülınarı görsünler

Ten-i zarumda pehlüm üstühanı sayılur bir bir
Beni seyr itmeyen ahabab müsikarı görsünler

Güzeller mihriban olmaz dimek yanlışdur ey Baki

Olur vallahi billahi heman yalvarı görsünler

22) SU KASİDESİ

1. Saçma ey göz eşkden gönlümdeki odlara su
Kim bu denlü dutuşan odlara kılmaz çare su
2. Ab-gündür günbed-i devvar rengi bilmezem
Ya muhit olmuş gözümden günbed-i devvara su
3. Zevk-ı tigundan aceb yoh olsa gönlüm çak çak
Kim mürür ilen bırağur rahneler divara su
4. Vehm ilen söyler dil-i mecrüh peykanun sözün
İhtiyat ilen içer her kimde olsa yara su
5. Suyu virsün bağban gülzarı zahmet çekmesün
Bir gül açılmaz yüzün tek virse min gülzara su
6. Ohşadabilmez gubarını muharrir hattuna
Hame tek bahmahdan inse gözlerine kara su
7. Arızun yadıyla nemnak olsa müjganum n'ola
Zayi olmaz gül temennasıyla virmek hara su
8. Gam günü itme dil-i bimardan tigun dirig
Hayrdur virmek karanu gicede bimara su
9. İste peykanın gönül hecrinde şevkum sakın it

Susuzam bir kez bu sahrada menüm-çün ara su

10. Men lebün müştakıyam zühhad kevser talibi
Nitekim meste mey içmek hoş gelür hüşyara su
11. Ravza-i küyuna her dem durmayup eyler güzâr
Aşık olmuş galib ol serv-i hoş-reftara su
12. Su yolın ol küydan toprag olup dutsam gerek
Çün rakibümdür dahı ol küya koyman yara su
13. Dest büsı arzüsüyla ger ölsem dostlar
Küze eylen toprağum sunun anunla yara su
14. Serv serkeşlük kılur kumri niyazından meger
Damenin duta ayagina düşe yalvara su
15. İçmek ister bülbülün kanın meger bir reng ile
Gül budagının mizacına gire kurtara su
16. Tıynet-i pakini rüşen kılmış ehl-i aleme
İktid kılmış tarik-i Ahmed-i Muhtara su
17. Seyyid-i nev-i beşer derya-ı dürr-i ıstıfa
Kim sepüpdür mucizati ateş-i eşrara su
18. Kılmağ için taze gülzar-ı nübüvvet revnakın
Mucizinden eylemiş izhar seng-i hara su

19. Mu'cizi bir bahr-ı bi-payan imiş alemde kim
Yetmiş andan min min ateşhane-i küffara su
20. Hayret ilen barmagın dişler kim itse istima'
Barmagından virdigün şiddet günü ensara su
21. Dostı ger zehr-i mar içse olur ab-ı hayat
Hasmı su içse döner elbette zehr-i mara su
22. Eylemiş her katreden min bahr-ı rahmet mevc-hiz
El sunup urgaç vuzü için gül-i ruhsara su
23. Hak-i payine yetem der ömrlerdür muttasıl
Başını daşdan daşa urup gezer avare su
24. Zerre zerre hak-i dergahına ister sala nür
Dönmez ol dergahdan ger olsa pare pare su
25. Zikr-i na'tun virdini derman bilür ehl-i hata
Eyle kim def'-i humar için içer meyhara su
26. Ya Habiba'llah ya Hayre'l-beşer müştakunam
Eyle kim leb-teşneler yanup diler hemvara su
27. Sensen ol bahr-ı keramet kim şeb-i Mirac'da
Şebnem-i feyzün yetürmüş sabit ü seyyra su
28. Çeşme-i hurşidden her dem zülal-i feyz iner

Hacet olsa merkadün tecdid iden mi'mara su

29. Bim-i düzah nar-ı gam salmış dil-i süzanuma
Var ümidüm ebr-i ihsanun sepe ol nara su

30. Yümn-i natünden güher olmuş Fuzüli sözleri
Ebr-i nisandan dönen tek lülü-i şehvara su

31. Hab-ı gafletden olan bidar olanda rüz-ı haşr
Eşk-ı hasretten tökende dide-i bidara su

32. Umduğum oldur ki rüz-ı haşr mahrüm olmayam
Çeşm-i vaslun vire men teşne-i didara su

23) RUBAILER

1

Esrarını dil zaman zaman söyler imiş
Hengame-i gamda dastan söyler imiş
Aşk ehli olup da mihnet-i hicrane
Ben sabr iderin diyen yalan söyler imiş

Azmizade Haleti

2

Ol dem ki tecelliyat-ı aşk itdi zuhür
Kıldı dil-i bi-kararı fevvere-i nür
Şol ateş-i aşka düşmüşümdür ben kim
Bir lem'asına tahammül itmez bin, Tür

Azmizade Haleti

3

Ya Rab dilimi sehv ü hatdan sakla
 Endişemi tezvîr ü riydan sakla
 Basdım reh-i vadi-i rubaiye kadem
 Ta'n-ı har-ı nadan-ı dü-padan sakla

4

Ol göz ki yüzün görmeye göz dime ana
 Şol yüz ki tozun silmeye yüz dime ana
 Şol söz ki içinde sanem vasfun yoh
 Sen bad-ı heva dut anı söz dime ana

24) ŞARKI

Bir saf bahşedelim gel şu dil-i na-şada
 Gidelim serv-i revanım yürü Sa'd-abad'a
 İşte üç çifte kayık iskelede amade
 Gidelim serv-i revanım yürü Sad-abada

Gülelim oynayalım kam alalım dünyadan
 Ma-i tesnim içelim çeşme-i nev- peydadan
 Görelim ab-ı hayat akdığın ejdarhadan
 Gidelim serv-i revanım yürü Sa'd-abad'a

Gah verip havz kenarında hıraman olalım
 Gali varıp Kasr-ı Cinan seyrine hayran olalım
 Gah şarkı okuyup gah gazel-han olalım

Gidelim serv-i revanım yürü Sad-abad'a

Bir sen ü bir ben ü bir mutrib-i pakize-eda
İznin olursa eğer bir de Nedim-i şeyda
Gayri yaranı bu günlük edip ey şüh feda
Gidelim serv-i revanım yürü Sad-abada

25) MURABBA

Gül yüzünde görelî zülf-i semen-say gönül
Kuru sevdada yiler bi-ser ü bi-payi gönül
Dimedüm mi sana dolaşma ana hay gönül
Vay gönül vay bu gönül vay gönül ey vay gönül

Çin-i zülfünden umar nafe-i hoş-buy murad
Bu heva yolına yıllarla yiler nite ki bad
Ol dahi sencileyinitmedi ben hastayı yad
Vay gönül vay bu gönül vay gönül ey vay gönül

Felegün nüş iderem nişini sağarlar ile
Doğradi har-ı cef bağrumi hançerler ile
Baş koşam dimez idüm ben dahi dilberler ile
Vay gönül vay bu gönül vay gönül ey vay gönül

Yarun itden çoğ uyar ardına ağıyar diriğ
Bize yar olmadı ol şüh-i sitem-gar diriğ
Kıldı bir dilber-i hercayıyi dildar diriğ
Vay gönül vay bu gönül vay gönül ey vay gönül

Bizi hak itdi heva yolına sevda nidelüm
 Paymal eyledi ol zülf-i sen'ien-a nidelüm
 Kul idinmezdi güzeller bizi illa nidelüm
 Vay gönül vay bu gönül vay gönül ey vay gönül

Dest-kütahuma baş egmedi ol zülf-i diraz
 K'oldı şekker lebüne tüti-i dil mahrem-i raz
 Vaz geldüm ben eger gelse bu gönlüm dahi vaz
 Vay gönül Vay bu gönül vay gönül ey vay gönül

Dil dilerken yüzünün vaslini candan dahi yiğ
 Bir demin görür iken iki cihandan dahi yiğ
 Akdi bir serve dahi b-i revandan dahi yiğ
 Vay gönül vay bu gönül vay gönül ey vay gönül

Ben dimezdüm ki heva yolına serbaz gelem
 Ney-i aşk ile gamun çengine demsaz gelem
 Dir idüm aşk kopuzun işiderek vaz gelem
 Vay gönül vay bu gönül vay gönül ey vay gönül

Ahmed'em kim okinur namum ile name-i aşk
 Germdür sözlerimün süzi ile hengame-i aşk
 Dil elinden biçilüpdür boyuma came-i aşk
 Vay gönül vay bu gönül vay gönül ey vay gönül!

26) MUHAMMES

Gâh mirat-ı felek ruy-ı sa'adet gösterür
 Gâh döner jeng-i nuhusetle felaket gösterür
 Bir nefesde aşık bin türlü halet gösterür
 İvme ey dil sabr kıl ivmek melâmet gösterür
 Görelüm ayine-i devran ne suret gösterür

Ey gönül dünya için yok yire çekme ıztırab
 Nice şehirlerden gerü kalmış seradur bu harab
 Arife ef'al-i gerdündan yaraşmaz inkılab
 Şahid-i maksuda çek sabr u tahammülden nikab
 Görelüm ayine-i devran ne suret gösterür

Hâke saldı nice serverler seriyle efseri
 Dive aldurdı Süleyman-ı Nebi engüşteri
 N'eyledi devr-i felek Ayine-i İskender'i
 Sakıya devr eylesün badeyle pür kıl saganı
 Görelüm ayine-i devran ne suret gösterür

İçme zehr-aluddur cam-ı sipihrün şerbeti
 Âdem öldürmekdürür cellad-ı çarhun adeti
 San hayal-i habdur mülk-i cihanun devleti
 İhtiyar it gel kana'at birle künc-i uzleti
 Görelüm ayine-i devran ne suret gösterür

Asitan-ı yarda irişmiş iken rif'ate
 Rüzigar aldı elüm saldı diyar-ı gurbete
 Çarh-ı gaddar eyledi vaslı mübeddel firkate
 Sade kıldum gönlümün levhini bir meh-surete
 Görelüm ayine-i devran ne suret gösterür

Şah-ı aşkun taht-gâh-ı canda kıldum yirini
 Pay-ı akla zülf-i yarun bağladum zencirine
 Cümleten mülk-i vücudun eyledüm tedbirini
 Dilde nakş itdüm hele ben bir sanem tasvirini
 Görelüm ayine-i devran ne suret gösterür

Bi-nişan olur salan bahr-ı fenaya zatını
 Ser virendür da'va-ı ışkun kılan isbatını
 Mest-i aşk ol unudup can u cihan lezzatını
 Aşkuya pak ü mücella kıl gönül mir'atını
 Görelüm ayine-i devran ne suret gösterür

27) TERKİBİBENT

Giryen kopar ey hace meger kim cigerinden
 Kim çıkdı ciger-parelerün çeşm-i teründen

Bin girye idersen seni ahır ayırurlar
 Ferzend ü zen ü tantana-i sim ü zerinden

Bu mülk-i fenaya ki ademden sefer itdün
 Sudun nedür ancak anı bilsen seferünden

Yok çıkmaga gönlün der-i dünya-yı deniden
B'illahi di hoşnüd mısın yohsa yirinden

Bu mezbeleden şöyle gūzar eyleyigör kim
Bir zerre gubar ırmeye ta rehğūzeründen

Sim ıle zeri kendüne kat kat siper ıtdün
Merg okını geçmez mi sanursın sıperünden

Akl adın anup kendüni teşvişe bırakma
Divane olup ref-ı kalem kıl üzerinden

Ey hace eger kim sen isen 'kıl ü dana
Şeydalığı bin akla değışmez dil-i şeyda

13.BENT

Dunya talebiyle kımısı halkun emekde
Kimi oturup zevk ile dünyayı yimekte

Yok derdüne bir çare ider mir ü gedadan
Sen çekdüğün alamı gerek sakla gerek de

A'yan-ı cihandan kerem umma anı sanma
Asar-ı ata ola ya paşada ya begde

Matbahlarına aç varan adem degenek yir
Derbahları var göz kapuda er degenekte

Bir devrde geldük bu fena aleme biz kim
Asar-ı kerem var ne beşerde ne melekde

Agyar vefadan dem urur yar cefadan
Ademde vefa olmaya var ola köpekde

Evc-i felege basdı kadem cah ile cahil
Erbab-ı kemalün yiri yok zir-i felegde

Ya Rab bize bir er bulunup himmet ider mi
Yoksa günümüz beyle felaketle geçer mi

28) MANİLER

-1-

Kum birikmiş derede
Vefasız yar nerede
Geçersin belki dedim
Bekledim pencerede

-2-

Erkek:

Mani mani mesdi yar
Ben ne dedim mesdi yar?
İkimiz arasında,
Serin yeller esdi yar.

Kız:

Maniyi maniciyim,
Beylere gemiciyim
İster al ister alma.

Ben seni alıcıyım.

-3-

Elmayı bütün dildim.
Çamura düştü. sildim,
Ben yârimin kıymetin,
Gittikten sonra bildim.

-4-

Ağlarım çağlar gibi.
Derdim var dağlar gibi
Ciğerden yaralıyım
Gülerim sağlar gibi.

Her gelen bir gül ister
Sahipsiz bağlar gibi

-5-

Altınım alma beni,
Dillere salma beni,
Götür sarrafa göster,
Kalp seni alma beni.

Altınsın aldım seni.
Dillere saldım seni
Sarraf seni neylesin,
Beğendim aldım seni.

-6-

Ayna güzel.
 Yüz güzel, ayna güzel,
 Güzel yarı görenler,
 Dediler: Ay ne güzel!
 Oturmuş zülfün tarar,
 Dizinde ayna güzel.

29) TÜRÜKÜ

Gurbet elde bir hal geldi başıma
 Ağlama gözlerim Mevlam kerimdir.
 Derman ararken derde düş oldum,
 Ağlama gözlerim mevlam kerimdir.

Hüma kuşu yere düştü ölmedi,
 Dünya Sultan Süleyman'a kalmadı,
 Dedim yare gidem, nasip olmadı,
 Ağlama gözlerim Mevlam kerimdir.

Kağıda yazılmış ufak yazılar,
 Anadan ayrılmış körpe kuzular.
 Derdi olan yüreğinden sızılar.
 Ağlama gözlerim Mevlam kerimdir.

30) KOŞMA

Yine geldi evvel bahar günleri.
Yüce dağlar yol olduğu zamandır.
Yalvaruben Hakka niyaz ettiğim.
Bülbül güle kul olduğu zamandır.

Hep ağaçlar uçmak donun giyerler.
Aşıklar da bülbüllere uyarlar,
Suda kalmış şimdi taşlar kayarlar,
Hep ırmaklar sel olduğu zamandır.

Baharda açılır kırmızı güller.
Şevke gelüp figan eder bülbüller.
Bölük bölük seyre çıkar güzeller
Aşıkların del' olduğu zamandır.

Yine gürler bu yerlerin çığları,
Acep Mevlam güldürür mu ağları.
Yeşil yaprak güller açar dağan
Ulu yollar bel oduğu zamandır

Kul Mustafa gözden saçar jaleler.
Arar bulamaz derdine çareler.
Açılmıştır gonca güller lalele,
Yeryüzünün al olduğu zamandır.

31) SEMAI

Gönül gurbet ele çıkma,
Ya gelinir ya gelinmez.
Her dilbere meyil verme,
Ya sevilir ya sevilmez.

Yüğüktür bizim atımız,
Yardan atlattı zatımız,
Gurbet elde kıymatımız,
Ya bilinir ya bilinmez.

Bahçenizde nar ağacı,
Kimi tattı kimi acı,
Gönüldeki derd ilacı,
Ya bulunur ya bulunmaz

Deryalarda olur bahri,
Doldur da ver içem zehri,
Sunam gurbet elin kahrı,
Ya çekilir ya çekilmez.

Emrah der ki düştüm dile,
Bülbül figan eder güle,
Güzel sevmek bir sarı kale,
Ya alınır ya alınmaz.

32) METHİYE

Bugün ben pirime vardum.
 Pirin cemli güldür gül.
 Oturmuş taht makamına,
 Taht- revanı güldür gül.

Gülden terazi tutarlar,
 Gülü gül ile tartarlar.
 Gül alırlar, gül satarlar.
 Çarşısı pazarı güldür gül.

Topragı gül, taşı gül,
 Kurusu gül, yaş gül.
 Has bahçenin içinde.
 Serv- i revanı güldür gül.

Gülden değirmeni döner,
 Anun ile gül dögerler,
 Akar arkı çarkı döner,
 Bendi bımanı güldür gül.

Ak gül ile kırmızı gül,
 Çift yetişmiş bir bahçede,
 Bakışrlar hare karşı,
 Harı ezharı güldür gül.

Gel ha Seyyid Nesimi.
 Hak nefesi güldür gül,

Şu öten garib bülbülün,
Derd ü figanı güldür gül.

33) TAHİR İLE ZÜHRE

(Bir padişahla vezirinin çocukları olmamaktadır. Vezirin önerisiyle diyor diyar gezmeye karar verirler.Yolda bir dervişe rastlarlar. Derviş bir elmayı ikiye bölüp verir. Birinin bir kızı olacağını, adını Zühre koymalarını birinin de bir oğlu olacağını, adını Tahir koymalarını ve bunların birbiriyle evlenmelerini tembih eder. Sözlerine, bunları ayırmaya kalkanların dertten kurtulamayacağını ekledikten sonra sır olur.Padişahla veziri yurtlarına dönerler.

Bir zaman sonra padişahın bir kızı, vezirin de bir oğlu olur. Bunlar öyle figan ederler ki ancak yan yana gelince sesleri kesilir.İkisini bir köşke koyup birlikte büyütürler.)

Büyüyünce Tahir ile Zühre birbirine sevdalanır. Aşklarını mani'lerle anlatırlar.

Ne diyeceklerse birbirine mani'lerle demişler. E her mani bir ima ise her ima da bin mana değilmi?Kah gül,kah bülbül üstüne; kah karanfil kah sümbül üstüne maniler dizerek diyeceklerini demişler birbirlerine ve bugün bu gün maniler, kalpten kalbe giden bir yol olarak kalmış bizlere... Sözü uzatıp da günaha girmeyelin, ne diyecektim sizlere:

Bir gün bu iki sevdalı, ne yaprağı bırakmışlar, ne dalı; mani üstüne maniler dizmişler.

1

ALDI TAHİR

Benim yarım bir tane,
Sarılmış mor mintana,
Canın kurban olsun,
Senin gibi sultana.

2

ALDI ZÜHRE

Yalanım yok sözümde,
Sevdası var özümde,
Tek Tahir benim olsun,
Sultanlık yok gözümde.

3

ALDI TAHİR

Maşallah Zühre'm, maşallahl
 Sen benimsin inşallah,
 Herkesi kavuşturan,
 Bir Allah'tır, bir Allah.

4

ALDI ZÜHRE

Koncalar açıp doldu,
 Ne kurudu, ne soldu,
 Ben seninim Tahirim,
 Bu benim ahdim oldu.

Bu sevdazedeler manilere bürünerek gönüllerini birbirine açadursun, gelin biz haberi öteki yüzden verelim.

(Padişahın karısı kızının Tahir'le evlenmesini istemez. 'karadiken adlı zenci köleden Tahir ile Zühre'nin birbirlerini sevdiklerini öğrenince büyücü 'Belliboncuk'a büyü yaptırarak padişahı da yanına çeker. Padişah, Zühreyi "Billürköşk"ten alıp sara ya kapatır.)

Tahir, Zührenin aşkıyla kendini dağlara vurur.

Tahir kimlerin oyununa uğradığını öğrenir gibi olup büsbütün feleğe kahrederek kendini avareliğe vermiş; dağ bayır dememiş, kır çayır dememiş, dönüp dolaşmış, kalbi dile, aşkı tele getirmiş; Mecnun misali;

Ah eder biter gönül,
 Mecnundan beter gönül,
 Zühre'den ateş almış,
 Dağlarda tüter gönül.

Dağ başı duman duman,
 Soktu beni bir yılan.
 Bizim gibi var mola,
 Bostanı gök bozulan.

Kalbinden nıniler tutarak:

“Ah dünya gözüyle bir görebilsem!” diye yıldızlardan sormuş Zühre’yi ama hani o pırıl pırıl gökyüzü... Aylar, aymış geçmiş; bulutlar, kaymış geçmiş...

“Acep has bahçede bulur muyum onu?” diye bir akşam başını koltuğuna alıp girilmeyen bir kapıdan girmiş ki ne görsün, havuz melul mahzun. güller kan ağlıyor...

Derdı bir iken iki olmuş, iki iken üç olmuş, ah dedikçe bir ah daha çıkmış ağzından...

Ah dedim tütün oldu,

El aleme ün oldu,

Ne Allah canım aldı?

Ne arzum bütün oldu.

Güvendiği dallar kırılınca girdiği kapıdan çıkmış, yine ah ü vahı yeri göğü tutarak evine dönmüş... (Zühre, babasından yeni bir köşk yaptırmazın, ister. Babas, da bu isteğini yerine getirir. Kendilerini amesinin ayırdığını dadısından öğrenince kahrolur.)

Tahir bir gün bahçıvanbaşına rastlar.

Günlerden birgün Tahir, kimi görse beğenirsiniz? Bahçıvanbaşını... İhtiyar onu öyle perperişan görünce yüreğinin başı sızlamış... "İllahi size edenlerin ömrü, günü tükenel!" diye beddua üstüne beddua ettikten sonra, şimdi Zühre’nin hangi köşkün kafes ardına çekildiğini de kulağına söylemiş. Daha durur mu Tahir! Akşamı iple çekmiş: el ayak çekildikten sonra dao köşkün etrafında dönüp dolaşmaya başlamış; derken! bir gölge belirmiş kafes arkasında: Zühre’nin mum ışığında titreyen gölgesi... Tahir, silme sürüne kafesin atına gelmiş ve dokunmuş sazın teline:

Ayrıldım gülüm senden,

Dili bülbülüm senden,

Ölüm ayırsın derken

Dirim ayrıldı senden.

Zühre kulaklarına inanamamış. Durmuş ve dinlemiş: "0! Tahir'in sesi, Tahirin sazı." Yüreği kuş gibi çırpınmaya başlamış ve kafes ardından kafesteki kuş gibi Tahirin sesine ses vermiş:

1	2	3
ALDI ZÜHRE	ALDI TAHİR	ALDI ZÜHRE
Ay doğdu düze düştü!	Bülbül ah ile öter,	Zeytin yaprağın dökmez
Zülüfler yüze düştü ,	Hasretle ömrü biter,	Bu hasret sürüp gitmez
Eller çifte gezerken	Dünyanın sonu ölüm,	Mektupla konuşalım
Ayrılık bize düştü,	Ayrılık daha beter,	El ermez,eller görmez

4	5
ALDI TAHİR	ALDI ZÜHRE
Al şalım, yeşil şalım.	Al şalım, yeşil şalım,
Neye mektuplaşalım,	Ah edip ağlaşalım,
Gizli gizli yerlerde!	Aramızda düşman var!
Baş başa konuşalım.	Biz nasıl konuşalım?

Demeye kalmamış, düşman düşmanlığını yapmış. Gene o Karadiken varıp fitleniş bunu,, Padişah dönüp kapı kullarına el etmiş, onlar da gidip bağlamışlar Tahir'i kollarından ve sürüye sürüye getürmüşler saray katına. Karısının şerrine uğradığı günden beri Tahir'e diş bileyen padişah köpürüp küplere binmiş:

' A tuz, ekmek haini; şimdi senin boynunu cellada verirdim ama e yeşil başlı derviş gözümün önüne geldi: ona bağışlıyorum seni, girmesine kanına girmeyeceğim ama ömrünü, gününü zindanlarda çürüteceğim. Bundan geri, Zühre'm yıldız olsa başına doğmayacak senin!" deyip demir kuşaklı pehlivanların önüne katarak Mardin Kalesi'ne yollamış onu ama bu yol Zühre'nin köşkü önünden geçiyormuş. Bir firkat gelip tahire bakalım ne demiş:

Ne dar agacı ,ne zindan
 Gönül geçermi yardan
 Gözü çıkası baban
 Sürdü beni bu diyardan.
 Zühre korktuguna ugrayınca ne diyeceğini bilememiş:

İnan Tahir sözüme,
 Ateş düştü özüme,
 Sensiz bu yalan dünya,
 Zindan olur gözüme,

I .

demiş. Daha da dizip koşacakmış ama demir kuşaklılar aman vermemiş yoksa... Son sözleri suyum suyum akan yaşlar olmuş.

Padişah, Tahiri Mardin Kalesinde zindana attırır.

Hele bir gün, bir sıra dayığına çekildikleri gün insanlığından bile utanmış... Ve o gece ne su ne ekmek... Ne uyku, ne tünek; tel tel dizip destan etmiş Mardin Kalesi'ni:

1

Şu Mardin'in başı dağlar,
 Ne ot biter, ne su Çağlar,
 Oturmuş bin yiğit ağlar,
 Şu Mardin'in Kalesi'nde.

2

Her tarafı sulu çamur,
 Soynumuzda paslı demir.
 Çürür gider nice ömür,
 Şu Mardin'in Kalesi'nde.

3

Şu Mardin'in başı taştan!
 Yatılmıyor kara düştən,
 Haber alsam uçan kuştan,
 Şu Mardin'in Kalesi'nde.

4

Mandalı yok ki açayım,
 Kapısı yok ki kaçayım,
 Mevlam. kanat ver uçayım,
 Şu Mardin'in Kalesi'nde.

Tahir; zindana atılınca Zühre de köşkünü kendine zindan eder Anası, ve babasıyla konuşmaz; yalnız dadısıyla dertleşir. Aradan yedi yıl geçer. Bir gün köşkün önünden bir kervan geçer. Zühre kervandar Tahir'i sorar. Kervanın içindeki Keloğlan, Zühre'den aldığı mektubu zindandaki Tahir'e götürür Tahir dua edince Tanrı'nın inayetiyle zindancıbaşı onu salıverir.

Tahir, babasının konağına gelir Hasret giderdikten sonra köşkünün önüne gelerek Zühre'ye seslenir. Zühre,pencereden ip uzatarak her gece Tahir'ı köşke alır. Kırk gün sonra Karadiken görür, padişaha bildirir. Padişah, adamlarını gönderir ancak Tahir hepsini öldürür, onun yanına yaklaşamazlar. Bunun üzerine padişah, Tahir'e, teslim olursa düğünlerini yapacağına söz verir. Fakat Tahir teslim olunca onu bir sandığa koyup Şat Nehri'ne attırır.

Şat Nehri kenarında hüküm süren çöl beyinin üç kızı Zühre'nin arkadaşıdır. Çöl kızları, sandığın yolunu nehir kıyısında bekleyerek Tahir'i kurtarırlar. Ancak üçü de Tahir'e aşık olur. Tahir hiçbirine yüz vermez, oradan kaçır ak sakallı pirin yardımıyla memleketine gelir, görür ki Zühre ile bir padişahın düğünü kurulmuştur.)
 gelip Tahir'e bakalım ne demiş:

13

Tahir, şık kılığına girerek sazını omzuna atıp düğün evine varır.

Tahir, her aşık gibi iki naz bir niyazdan sonra o tarafa geçmiş ve dokunmuş sazın üç teline..., Kh esmiş yeller gibi, kh tozmuş yollar gibi... Sonra niyet tutmuş gelinler, kızlar... Tahir de mani mani kalbini okw muş onların. Kimi bahtına gülmüş. kimi ağlamış velakin gelinlik tahtında süzülüp duran Zühre, ne gülen'e gülmüş ne de ağlayanla ağlamış; kendi içine öyle bir kapanmış ki kaşını kaldırıp da bakmamış bile... Onun yüzünü güldürmek için ne yapacağını şaşırان yengeler, çaresizlik içinde son çare olarak işi müşaare' dedikleri karşılıklı mani sallamaya dökmüşler ama Tahir'le kim dil yarıştıracabilir, dereden tepeden bir iki mğni yuvarlanışlar ama sonunda hepsinin de dilleri tutulmuş. Zühre'nin mani dizmekteki üstün'ğQn biliyorlarmış; ama kimsenin ağzı varıp da ona da bir şey diyememişler. Düğündekilerin kaşından mı, gözünden mi bunu sezmiş olacak ki Zühre, başını Tahirden yana çevirip:

“Sesime ses ver aşık baba! demiş.

1

2

3

ALDI ZÜHRE

ALDI TAHİR

ALDI ZÜHRE

Sevdiğim bir tanedir,

Saraylarda bağ olur,

Gül ekim ekin ekin,

Sedefdir, dürdanedir,

Kara salkrm ağ olur.

Kaybettim elindekin,

Daldım aşk deryasına,

Hünkr kızı sevenin,

Ne düğün ne de bayram,

Çıkardım bir tanedir

Yüreğinde dağ olur.

Bilmezsin gönlümdekin.

4

5

ALDI TAHİR

ALDI ZÜHRE

ALDI TAHİR

Şu dağın taşına bak,

Karanfilim biterim,

Kaynar kazan taşmaz mı,

Karyağmış kışına bak,

Bir gönülde tüterim,

Karanfiller açmaz mı,

Ben sevdim eller aldı,

Eller yarım dedikçe

Dağ dağa kavuşmazsa

Feleğin işine bak.

Ben boynumu бүkerim.

Hasretler kavuşmaz mı?

Zühre, bu manilerin her birinde bir ima bulmuş. Öyle ya “Ben sevdim eller aldı.” sözünde bir ima Hünkar kızı sevenin yüreğinde dağ olur.” sözünde başka bir ima yok mu? Ve lakin Zühre, Tahirin ±‘düğüne iyiden iyi inandığı için bu imalara bir mana verememiş. Ama “Dağ dağa kavuşmazsa da hasretler kavuşmaz mı? sözünü duyunca başını kaldırıp da bakmış ki ne görsün, Tahir! Kaşıyla, gözüyle o, sazıyla, sözüyle o... Demek öldürmeyen Allah, öldürmüyor insan,; Mardin zindanlarına atılmazsa Şat sebrine atılsın! Zühre öyle bir olmuş. öyle bir olmuş ki nasıl deyim, az daha düşeyazmış! Tez elden kendini toparlamaya çalışmış ya betine benzine bakanlar yorgunluğuna vererek dadısına kaş göz etmişler. 0

da koltuğuna girip odasına çıkarmış onu...

(Dadı gece yarısı Tahir’i Zühre’nin odasına götürür. Düğün hamamı günü kaçmayı kararlaştırırlar. 0 gün gelince Tahir iki atla yol üzerinde bekler ama Karadiken olacıkları sezip yine padişaha haber vermiştir. Tahir yakalanır. Padişah, içinde Zühre geçmeyen bir türkü söylerse affedeceğini duyurur. TahirZühre'siz türkü söyleyemez. Padişah Tahir’i öldürür bunu duyan Zühre koşar gelir, Tahmin üzerine kapanır, o da orada ölür.

Padişah ile karısı de inleye inleye ölür. Zenci köle Karadiken ise gizli gizli Zühre ‘ye aşkılmış, tüm kötülükleri onun için yaparmış. Tahir ile Zühre’yi yerde yatar görünce o da onların yanlarına düşüp ölür.)

Bu dünya bir bakıma Tahir ile Zühre binası! Karadiken gibi dikenler de eksik olmuyor bu alemde,, Bundandır ile güne ibret olsun diye bir toprağa gömmüşler bunları... Gel zaman, git zaman Zührenin ezarı üstünde bir ak gül bitmiş, Tahir’inkinde bir kırmızı gül... O gün bugün bu iki gül birbirine kavuşmak istiyormuş ama kara kölenin toprağında biten bir kara diken ayırıyormuş bunları!

34) LEYLA İLE MECNUN

Bir niçe zarif-i hıttı-i Rum

Rumi ki didük kazıyye malum

Hem ilm feninde nükte-danlar
Hem söz revîşinde dür-feşanlar

Kim eyler idi dekayık-ı raz
Şeyhi'den ü Ahmedî'den agaz

Kim söyler idi ögüp kelamı
Evsaf-ı Halili vü Nizami

Bilmişler idi ki hüsn-i güftar
Kadrün kaderince mende hem var

Çün var idi mestlikde lafûm
Kim anlana sıtkum u hilafum

Men hasteni itdiler nişane
Bir reng ile tir-i imtihana

Lutf ile didiler ey suhan-senc
Faş eyle cihana bir nihan genc

Leyli Mecnun Acemde çohdur
Etrakde ol fesane yohdur

Takrire getür bul dastanı
Kıl taze bu eski bustanı

Bir Arap kabilesinin faziletli, asil bir önderi vardır.Halk tarafından sevilen ve sayılan bu

kişi itibarını ve mirasını bırakacak bir erkek evlattan mahrumdur.

Farzendüz ademi telefdür

Baki eden ademi halefdür

Nesl ile olur beka-yı insan

Nazm-ı beşer ü nizam-ı devran

Can cevherine bedeldir evlad

Evlad koyan koyar hemin ad...

Hal diliyle konuşur olmuştu... Diyordu ki ‘Ey cefacı dünya! Anladım ki senin gamın çoktur vebu gamları çekmeye bir usta yoktur.’

“Her nerde gam bulunursa ihmal etme, topla hepsini benim denli gönlüme sal”

“Hem bana gam çekme olgunluğu bağışla hem de (böylece) ölemi gamdan halas eyle.”

“Beni daima gam esiri kıll.. Kerem eyle (gamdan) nasibimi az eyleme.

’ Dadısı onu kandan temizleyerek bu kara yerden kaldırdı.

Onu taze gözyaşıyla yıkayarak süt yerine ciğerinden kan verdi.

Kavim ve kabilesi sevinerek o küçüğe Kays adını verdiler.

Kays büyüyüp on bir yaşına gelince mektebe yazdırırlar. Aynı mektepte okuyan ve başka bir kabilenin başkanının kızı olan Leyla ile birbirlerini sevmeye başlarlar.

Mektepte onunla birçok melek gibi kız, arkadaş oldu.

O kızlar içinde peri kızı gibi birisi Kays ile muhabbet kurdu.

Dalgalı zülüfleri, canın boynuna(dolanmış) halka halka belalı bir zincir gibiydi.

Siyah gözü için sürme bir ar (vesilesi) idi ve sürme, kara benine tutkundü.

Yanağı için allığın rengi bir utanma (sebebi) idi ve allık asla ona aldatıcı bir renk vermemişti.

Lal dudakları ve inci dişleri, her an gül yaprakları üzerinde bir dişi şebnem manzarası gösterirdi.

(Ağzı) konuşma kapılarını açsa, ölümlere ruh (can) müjdesi verirdi.

Şahin bakışlı, ahu gözlü, şirin davranışlı ve tatlı sözlü idi.

Alem zülfü telinin tutkunuydu ve herkesin sevgilisi idi. Adı Leyla idi.

O emsalsiz (güzel) de Kays'ı gördüğünde bin zevk bulup kendini kaybetti

Kays onu görerek helak oldu, bin arzu ile derdine düştü.

Birbirinden farklı halleri bir oldu, sanki iki bedende bir can vardı.

Vefa yazısını meşk ediyorlar ve aşkları gittikçe artıyordu.

O iki pak (insan) bir nice müddet, böyle sevinçli günler geçirdiler.

(Fakat) bir yerde aşk bulundu mu, gizli kalmaz ve aşka düşenin (artık) rahatı kaçır.

Aşk ateşine alamet, kınama ve ayıplama alevlerinin baş göstermesidir.

Böylece bu efsane dilden dile dolaşmaya başladı ve macera bütün cihana şöyle yayıldı:

Kays, Leylanın esiri olmuş; Leyla da ona gönlünü kaptırmış...”

Böylece alevlenen macerayı Leylanın annesi öğrenir.

“Niçin kendine yazık ediyorsun da iyi adını kötüye çıkarıyorsun?”

“Niçin kötü diller seni kınasın!. Namusa uygun bir iş midir bu?”

“Senin aşka giriftar olduğunu, yabancılarla düşüp kalktığını söylüyorlar!..”

diye Leyla'ya çıkışır ve artık onu okula göndermez. Kays okulda sevgilisini göremeyince üzüntüden çılgına döner. Başını alır ve çöllere gider, Mecnun (Aşk cinnetine, çılgınlığına uğramış) diye anılmaya başlar.

Gördü ki cennete hun gelmiyor. güneş doğmuş ama henüz ılık yok...

Gün, güneşsiz sanki gece oldu, mektep gözüne sanki zindan kesildi.

Mekteptekiler her gün onun akşama kadar süren feryat ve figanından azap çekiyorlardı.

O aşk yolunun üstadı, vasiyetini bitirdikten sonra vahşet (yalnızlık) yolunu gözeterek arkadaşlar e ilgisini kesti.

Güneş misali sahraya düşüp yalnız başına ve kayıtsızca yürümeye başladı.

Rastladığı her taş gözyaşlarını döküp dağın ve çölün taşlarını al taşına döndürdü.
 Gözyaşlarını her yana öyle saçtı ki her taraftan bin ırmak aktı.
 Tanığı yalnızca bela bulutuydu; yağmur, gözünün yaşı; şimşek ise ahıydı.
 Feryat ile doldurup bu dünyayı feryada getirdi bütün hayvanları ve kuşları.

Mecnun'un babası oğlunu kurtarmak için Leyla'yı ona isterse de Mecnun (deli, çılgın) oldu diy. kızı vermezler. Mecnun çöllerde ahularla, ceylanlarla, güvercinlerle arkadaşlık eder. Gittikçe. Leyla'dan çok aşkın büyüüne kapılır. Babası onu, dua edip iyileşmesi için Kbe'ye götürv Mecnun Kğbe'de şöyle dua eder:

“Ey, küçük büyük her cins insanın! çatısı yüce ve değeri yüksek mihrabı!”

“Ey! sevgilinin çadırının kumaşı rengindeki örtüsü vefa tohumunun kabuğu olan!”

“Ey göğsüne Hacer gibi taş basarak gözlerinden zemzem gibi yaş akıtan!”

‘Ya Rabbi bu mukaddes beyt hakkı için; bu safalı mabed hakkı, için, bende aşkın binasını Kabe'nin temelleri gibi daim eyle.”

“Gönlüme her lahza, her zaman ve her an aşk derdinden gamlar sal!..’

“Alem içinde nerede gam varsa benim gönlümü o gama giriftar eyle!..”

Mecnun'un duası kabul edilir ve bütün vaktini çöllerde aşk derdiyle geçirir. Bu arada Nevhel adlı bir yiğit bir mecliste Mecnun'un bir şiilni duyar, çok etkilenir. Başından geçenleri de öğrenince ona yardım etmek ister.

O devirde adil itibarlı ve akibeti uğurlu biri vardı.

Kılıcı, ile ordunun önündeki engelleri ortadan kaldıran ve herkesin çok iyi tanıdığı birisiydi. Adı Nevhel di.

Hem aşk yolunda çok koşturmuş hem de zamanın çok eziyetlerine uğramıştı.,.

Nevhel, Leyla'nın kabilesine savaş açarak kızı zorla almayı ve Mecnun'a vermeyi düşünür. Fakat Mecnun, Leyla'nın kabilesinin kazanması için dua eder. Her savaşta kazanan Nevhel, bu savaşta yenilir. Sonunda Leyla'yı zorla almaktan vazgeçtiğini

Mecnun'a söyler. Bunu duyan Mecnun beddua etmeyi bırakır. Nevhel sırf yiğitliğini kazanmak için bir savaş daha yapar ve savaşı kazanır. Bu arada İbn-i Selam adlı zengin ve itibarlı Bir Arap beyi Leyla'yı görür görmez ona şık olur.

O devirde Araplar arasında asılda, nesilde itibarlı birisi vardı.

Anlayışı yüksek, güzelliği göz alıcı, hal ve hareketleri hoş, ahlakı güzeldi.

Bir geçitte o güzele (Leyla'ya) rastladı ve yüzüne bir bakış attı.

Canında ve ciğerinde takat ka!madı, ateşe düşmüş cıva gibi mahvoldu.

Nevhel birçok mal bağışlayarak Leyla'yı istemeleri için elçiler gönderir. Leyla'nın anne babası kabul eder ve evlenirler, Ancak Leyla İbn-i Selamı kendinden uzak tutmayı başarır.

“Canım ve tenimdeki ızdırabımı gör; gönlümün halini sor da cevabımı işit.”

“Mektebe gittiğim ve dersimi ezberlediğim zamanlardı...”

“Ansızın gözüme bır şahıs göründü. Onun bir peri olduğunu anladım...”

“Her lahza benim karşıma geçer ve der ki: “ Ademoğlunu eş seçme! Yoksa bir vuruşta, anında hem seni hem de onu yok ederim!”

Mecnun'un Zeyd adlı bir dert ortağı vardır.

Zeya adı sözünde durmasını bilen ve eşi az bulunan bir sohbet arkadaşı vardı.

Fazilet ve olgunlukta ün yapmış, güzellik ve ahlakça tanınmıştı.

Bir güzele, Zeynep adlı çok güzel bir sevgiliye tutulmuştu.

Muhabbetin çok çilesini çekmiş, kınama ve ayıplamanın çok belasına uğramıştı.

O biçare ve kederli aşık daima Mecnun'a yaklaşır, ona aşkrının yüksekliğinden bahseder, hocasına dersini gösterirdi.

Mecnun, Zeyd'den Leyla'nın evlendiğini öğrenir. Mecnun, Leyla ile İbn-i Selam arasında nelerin olup ttığın hiFrmediği için ona acı bir sitem mektubu gönderir.

“Ey ahde vefası olmayan sevgili! Ey düşmanıma gül, bana ise diken olan yar!..”

“Ne oldu sana da sözünden döndün? Neden böyle yeminini bozmaya çabaladın?”

“Yalnızlığına mı tahammül edemedin de bir eş istedin?”

Ey hayat suyunun pınarı! Sen benim canımın içinde gizlisin.’

“Bir an bile gözümünden uzak olmadın, vuslatına ermek bir başkasına nasıl nasip oldu?”

Leyla da ona olan biteni anlattığı bir mektup yazar.

“Ben inciyim. müşteri olan başkaları... Alım satım iradesi bende değil.’

“Benim elimde bir iradem olsaydı, senden başka yarım olmazdı.”

“Benim neşeli olduğumu sanma. bir gam tuzağına tutsağım.”

“Al duvağım. aslında benim kefenimdir, ben mezardayım, kocada sanma.

Mecnunun abi tutar. ibn-i Selam ölür, Leyla baba evine döner. Kocasının ölümünü fırsat bilen Leyla iki yıl gecesini gündüzünü matemle geçirir. Aslında Mecnun için ağlamaktadır.

Zeyd, Leyla'nın kocasının öldüğünü ve onun baba evine döndüğünü öğrenir. Mecnun'a olan biteni anlatmak için çölün yolunu tutar. Zeyd, ibn-i Selamın öldüğünü haber verince Mecnunun sevineceğini zanneder ama aksine Mecnun feryat eder ve ağlar. Mecnun, bu duruma şaşırان Zeyde şöyle der:

“Ey vefalı dostum! Bu yolda beni ardan hayadan yoksun mu sanıyorsun?

O benim dostumun düşmanı değildi. Ona hem o şıktı, hem ben...

“0, canını vererek kavuştu, kendi mertebesinde en yükseğe çıktı.”

Aşık odur ki canını feda eyler cananına.

Canana hiç meyletmesin, kim ki kıynaz canına!

Aşığın kemali, canını canana vermektir;

Vermiyorsa canını, inansın noksan olduğunal

Çektiği acıya dayanamayan Leyla, her türlü ayıplanmayı göze alarak çölde Mecnunu aramaya gider. Ne var ki Mecnun dünya zevklerinden tamamen uzaklaşmış, İlâhi aşka ulaşmış, sadece ruhu ile yaşar olmuştur ve tanınmaz haldedir.

O ay (yüzlü) her yanı arayarak gezerken birdenbire kederli bir kişiye rastladı.

Nezaketle söze başlayıp “Kimsin?” diye seslendi.

O kederli aşk tutsağı başını kaldırıp ona Ben Mecnun’um.” diye cevap verdi,

Leyla dedi ki: o peri gibi güzeldir. yüzü ve endamı gönül alıcıdır.”

Sen yüzü kırışmış, beli bükülmüş, matem esiri bir zavallısın.

Sen sefil birisin. O alemin azizidir; sen aciz ve güçsüzsün, o ulu bir kişidir.”

Mecnun dedi ki: Aşk ehli hor ve hakir olur. Neşe ve eğlence güzellere yaraşır,

Leyla, Mecnundan kendisini ispat etmesi için bir şiir söylemesini ve geçmişî hatırlatmasını ister.

Bunun üzerine Mecnun, olan biten her şeyi anlatır. Leyla onun Mecnun olduğuna inanır ve

derin bir acıyla gözyaşı döker.

Ağlayarak dedi ki: Ey benim gözümün ışığı Ey vahşilere dost, benimle düşman olan!..

Sen benim söylediğim sevgili ve gönül derdimin tabibi imişsin.

Eğer seni tanıyamadım ise şaşma; çünkü ben kendimden geçmişim, mestim; mest olanın da işi zaten hep hatadır.

Mecnun ise hala onu tanımamıştır.

Mecnun dedi ki; ‘Ey bana sırrını açan ve Lütufkar sözleri ile beni şereflendiren Kimsin?

Bana adını açıkla, bu çölde ne arıyorsun?

Tatlı tatlı sözler söylüyor, gönlümün haline acıyorsun

Bu gönlümü alıp başımın üzerine gölge salmak boşuna değil.

Mademki bende anlama ihtimali yok; ey güzel insan. sen kendinin kim olduğunu söyle!

’ Leyla adeta ona yalvarır:

“Canının arzusu, hasta ve yaralı gönlünün muradı olan Leyla benim.”

“Eğer hasta sen tabibin benim: yok, eğer aşık sen sevgilin de benim.”

“Gel, vuslat meclisine mahrem ol da biran için olsun benimle beraber bulun.”

Mecnun, Leylanın bu sözlerine rağmen ona ilgisiz davranır.

“Aşk, vuslat binasını sağlamca kurup mana aleminde seninle beni buluşturdu;”

“Bu görünüşe değer verme perdesi kalktı. Artık hiçbir zaman şekle esir olmam

’Bende görünen sensin. Kendim yoğum; var olan şey senden ibarettir.

‘Eğer ben, ben isem sen nesen ey yar? Ve eğer sen, sen isen ben zavallı. neyim?’

‘Ey vefalı sevgili! Mecnun benim, divaneliğe de ben layığım.’

‘Sen halini değiştirme. Leyla ne diye Mecnun olsun?’

Leyla, Mecnunun başka bir makama yükseldiğini anlar.

‘Olgunluğunun ulaştığı dereceyi sınıyor, halinden haberdar olmak istiyordum.’

‘Şimdi ne hade olduğunu anladım. Bu! çok yüce bir mertebedir. Allah mübarek etsin.’

‘Aferin, tertemiz bir insanmışsın! Lekesiz yaratılışlı bir toprak imişsin!’

‘Maşallah arzu ateşini yatıştırmak ve kanaat işte böyle olur.’

‘Şimdi halin bana aydın oldu, Kemalnin gerçek derecesini öğrendim.’

‘Senin bakmaya temayülün olmadıktan sonra bendeki bu yüz güzelliği ne işe yarar?’

Evine dönen Leyla annesine sırrını açıklar. Gidip Mecnun’u görmesini ve duasını almasını vasiyet ederek umutsuzluk içinde genç yaşta ölür. Mecnun bu acı haberi Zeydden öğrenince yanık ciğerle bir ah çeker. Zeydin ardına düşüp Leylanın mezarına gider, üstüne kapanıp mezarı kucaklar. Önce ona sonra da ecele niyaz eder:

‘Ey ay yüzlü! Bu yolda benim yoldaşımdın; yoldaş, yoldaşı bırakıp gider mi?’

‘Ey ömürl Gel şimdi sen de sona er! Çünkü alem gözüme zindan oldu.’

‘Yarım var iken alem hoş idi; madem artık yar yok, o halde her şey yok olsun!’

‘Ey ecel! Seni arzuluyorum; kerem et, elemelerimi gider, gamlarımı kaldır!’

Bu kararsız ve zavalı aşık ‘Leyla’ diyerek tatlı canını verdi.

Mecnun’u derin bir keder içinde Leyla’nın yanına gömerler. Oraya bir mezar taşı dikerler. Zaman içinde hikaye dilden dile yayılır, bu mezar halk arasında kutsal bir yer haline dönüşür. Zeyd buranın türbedarı olur. Bir gün o mezara yaslanıp uykuya dalar. Rüyasında bir güzel bahçe içinde birçok güzeller arasında iki çok güzel insan görür. Oranın neresi bu insanların da kim olduğunu sorar. ‘Burası cennet bahçesidir. Yanlarındaki huri ve gılmanlardır. Bu iki seçkin insan da Leyla ve Mecnun’dur.’ cevabını alır.